

ISSN 0125-0006

วารสาร

ปีที่ ๓๑ เดือนธันวาคม ๒๕๖๗

ข้าราชการ

Canon

วารสารข้าราชการ

ปีที่ ๓๑ ฉบับที่ ๑๒ ธันวาคม ๒๕๒๙

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อเผยแพร่วิชาการด้านการบริหารงานบุคคล
๒. เพื่อเผยแพร่แนวความคิดในการปฏิบัติราชการ
๓. เพื่อเป็นสื่อกลางระหว่างข้าราชการในอันที่จะเสริมสร้างทัศนคติที่ดีต่อราชการ

บริการสมาชิก

วารสารข้าราชการจำหน่ายปลีกเล่มละ ๑๒ บาท สำหรับสมาชิกค่าบำรุงปีละ ๑๓๕ บาท รวมค่าส่ง กรุณาบอกรับและส่งเงินในนาม **ผู้จัดการสวัสดิการสำนักงาน ก.พ.** ถนนพิษณุโลก กท.๑๐๓๐๐ โดยส่งจ่ายธนาคาร/เช็คไปรษณีย์ที่ ป.ท.สำนักทำเนียบนายกรัฐมนตรี

ต้องการถามปัญหากฎหมายระเบียบ และวินัย ข้าราชการพลเรือน ปัญหาคลัง หรือปัญหาข้อข้องใจอื่นใด รวมทั้งการให้ข้อเสนอแนะและบทความแสดงความคิดเห็น โปรดแจ้งไปยังบรรณาธิการโดยตรง

เจ้าของ สวัสดิการสำนักงาน ก.พ.
ผู้จัดการสวัสดิการ นายปรีชา วิชัยดิษฐ์
ผู้อำนวยการ นายเกรียงไกร กลิ่นอุบล

ที่ปรึกษา

นายโล่ห์จ สัจจิตกุล
 นายสำราญ ทาวรายุศม์
 นายวิลาศ สิงห์วิสัย
 นายอุดม บุญประกอบ

บรรณาธิการ

นางทิพาวดี เมฆสุวรรณค์

คณะบรรณาธิการ

นายสีมา สีมานันท์
 นางเมทินี พงษ์เวช
 นางดวงแข เมธาศิริ
 นายอดุล จันทร์ศักดิ์
 นางกานดา วัชรากัย
 นางสาวทัศนีย์ ดุสิตสุทธิรัตน์
 นายนนทิกร กาญจนะจิตรา
 นายธานินทร์ ลียากาศ
 นางสาวยุพียง เนียวกุล
 นางปิยนารถ ปัจฉิमानนท์
 นายเกริกเกียรติ เอกพจน์
 นางสาวปารณี จันแยม

แบบปก

ประชาสัมพันธ์

สถานที่พิมพ์

นายอัคนี หฤทัย
 นายธงชัย วาณิชกะ
 บริษัท ประชาชน จำกัด
 (แผนกการพิมพ์)
 ๓๕ ซอยพิพัฒน์ ถนนสีลม
 บางรัก ๑๐๕๐๐
 โทร. ๒๓๔-๒๐๖๒
 ๒๓๕-๐๓๘๙

ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา

นายนิรันดร์ เหนระกูล
 พ.ศ. ๒๕๒๙

ปก : ดวงตะวันดวงเดียวในแผ่นดิน
ฉายส่องทั่วธรณินรินรังสี
น้ำพระทัย พระกรุณาพระบารมี
หยาดอาโรในสายเนตรอันเมตตา

สารบัญ

อาศิรพาท	๕
บทบรรณาธิการ	๖
พระราชประวัติและพระราชกรณียกิจ	๘
สถาบันพระมหากษัตริย์	๓๕
โครงการพัฒนาที่คิดตามพระราชดำริ	๓๙
ทศพิธราชธรรม - ท.กล้วยไม้ ณ อรุณยา	๔๕
พระเจ้าอยู่หัวของคนไทย - ธงทอง จันทรางศุ	๕๔
ใคร ๆ ก็รักในหลวง - ฉัตร เขิงคอย	๖๖
ข้าราชการในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว - ซี.๑๒	๖๙
พระราชกรณียกิจในด้านการชลประทาน: บทสัมภาษณ์	๗๒
นายสุหะ ดนอมสิงห์ - อธิบดีกรมชลประทาน	
นายปราโมทย์ไม้กลัด - วิศวกรชลประทาน 8	
ควักรักและคิดถึง : เรื่องสั้น - ภักดิ์ รตนผล	๘๕
ก่อนปิดปก	๙๖

ที่ รล ๐๐๐๔/๖๕๓๗

สำนักราชเลขาธิการ

พระบรมมหาราชวัง กทม. ๑๐๒๐๐

๖ พฤศจิกายน ๒๕๒๙

เรื่อง พระราชทานพระบรมฉายาลักษณ์

เรียน บรรณาธิการวารสารข้าราชการ

อ้างถึง หนังสือที่ นร ๐๖๐๑/วส. ๕๔ ลงวันที่ ๒๙ ตุลาคม ๒๕๒๙

สิ่งที่ส่งมาท่วย พระบรมฉายาลักษณ์ จำนวน ๔ พระรูป และภาพพระราชกรณียกิจ
จำนวน ๑๑ ภาพ

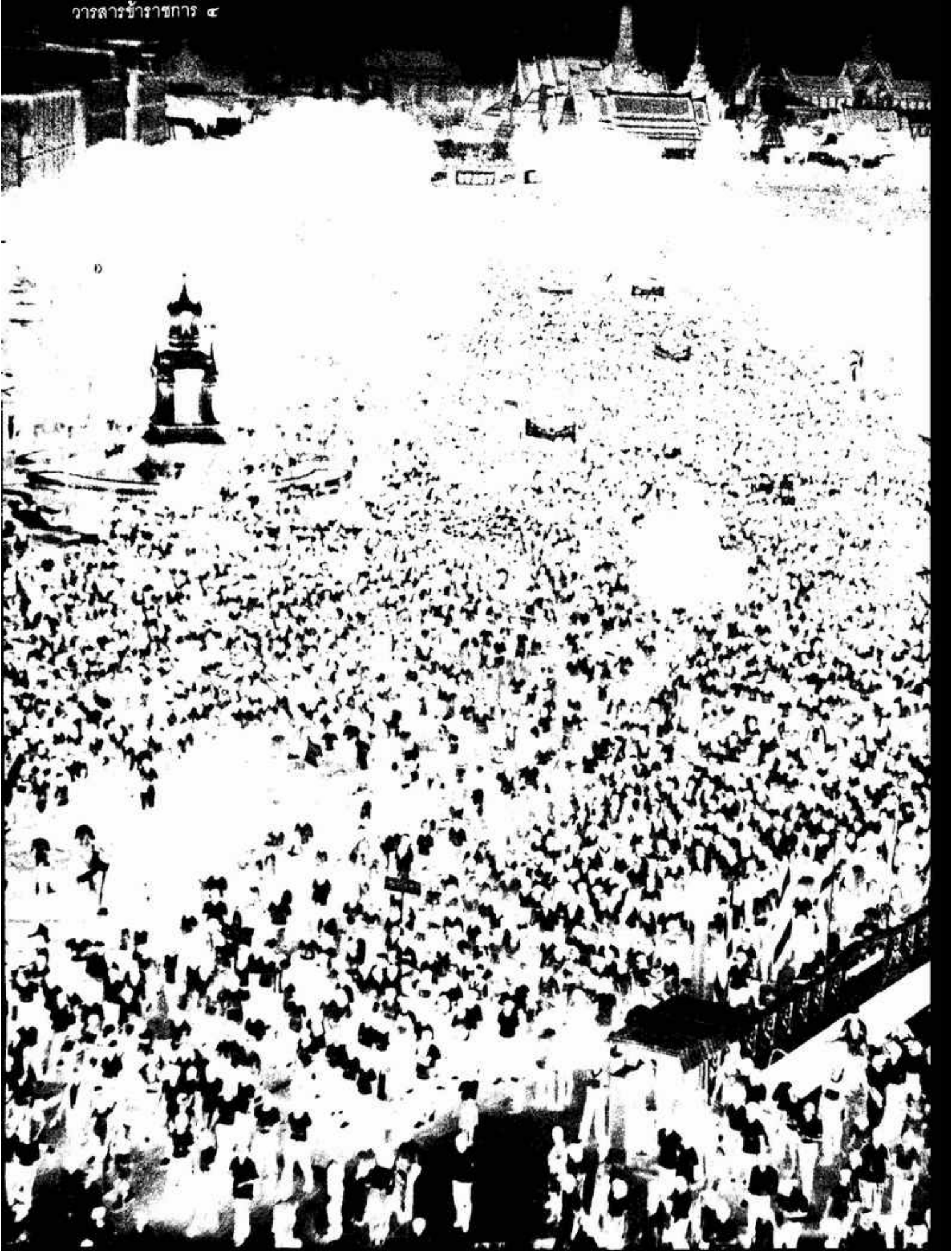
ตามหนังสือที่อ้างถึง ขอพระราชทานพระบรมฉายาลักษณ์ และภาพ
พระราชกรณียกิจของ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เพื่อเชิญไปลงพิมพ์ใน
วารสารข้าราชการ เพื่อเป็นการเฉลิมพระเกียรติ เนื่องในวันเฉลิมพระชนม
พรรษา ความแจ่มอยู่แล้วนั้น

ไต่ความกราบบังคมทูลพระกรุณาทราบฝ่าละอองธุลีพระบาทแล้ว
โปรดเกล้า ฯ พระราชทาน ซึ่งได้เชิญมาพร้อมนี้

(หม่อมหลวงทวีสันต์ ลกาวัลย์)
ราชเลขาธิการ

กองข่าว

โทร. ๒๒๑๑๑๕๑ - ๕ กอ ๓๗

อาศิรวาท

๑

“นั่นคือริ้วขบวนใดในแผ่นดิน
หมุนเนื่องมิรู้ตื่นเมื่อสืบสาว
มาจากไหนเป็นแถวเป็นแนวยาว
มีเรื่องราวจะเล่าขานประการใด?”

๒

มีคำตอบอยู่แล้วในแววตา
บนใบหน้าที่เหมาะสมแห่งอสุ
ในรอยยิ้มยิ้มชื่อสื่อความนัย
“เรามาเดินร่วมใจ ถวายพระพร”
นี่คือริ้วขบวนแห่งแรงจงรัก
ซึ่งแน่นหนัก ไม่เสื่อมคลาย ไม่ถ่างถอน
ผู้ซึ่งในพระเมตตา เอื้ออาทร
คอยทบทวน หุ่นแน่น เต็มแผ่นดิน
เพื่อบอกเล่าความรู้สึกอันลึกซึ้ง
เพื่อสื่อถึงศรัทธาแห่งแรงถวิล
เพื่อทดแทนทศธรรม ๑ รำริน
ต่อชีวิต เลี้ยงชีวิต เป็นนิจมา
เพื่อจารึกว่ามหาภารกิจ
คือชีวิตอันเหนือหนักเป็นนักหนา
เพื่อสำนึกว่าพระคุณร่มบุญญา
คือคุณค่าลึกล้ำแห่งน้ำพระทัย

๓

จึงน้อมถวายสมัญญามหาราช
ก็มีอาจเทียบที่ทรงบำเพ็ญได้
๑ ครองเมือง เมืองก็ร่มเย็น ร่มบุญให้
๒ ครองใจ ใจก็จัก เปี่ยมภักดี
ใช้พระเนตรทัศนาค้นแต่ผาสุก
๓ เห็นทุกข์หันแผ่นดินทุกถิ่นที่
ใช้พระกรรณสดับเพียงมโหรี
เสียงแห่งทุกข์ทั้งธาตริกก็ตรึงตรา
รอยพระบาทใช้ประทับอยู่กับที่
จารึกข้ามมหานที ข้ามภูผา
ประทับรอยทุกแหล่งที่ ที่มีประชา
หยาดกระแสนพระเมตตา จารึกไว้
“๑ ครองแผ่นดินมาโดยธรรม”
อมตะคำเป็นตำนานอันยิ่งใหญ่
จึงทวยราชภูริรักในหลวงเต็มดวงใจ
สูงส่งในดวงวิญญาน กรรณบูชา

๔

วางดอก ไม้สีเหลืองลงเบื้องบาท
วโรกาสมงคลวันเริ่มชันษา
เพรงบุญที่ทรงธรรมบำเพ็ญมา
รอนาประจำพรแผ้วอัน ไกว.....

ด้วยเกล้าด้วยกระหม่อม ขอเดชะ
ข้าพระพุทธเจ้า “วารสารข้าราชการ”
(นายเอกอุ จันทรศักดิ์ กรองร้อย)

จากบรรณาธิการ

สวัสดิ์ค่ะ

วารสารข้าราชการฉบับนี้ จัดทำขึ้นในช่วงเวลาที่มีการเฉลิมฉลองเนื่องในวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ทรงเจริญพระชนมายุครบ 59 พรรษา ในวันที่ 5 ธันวาคม 2529 เราจึงได้กำหนดจุดเน้นของฉบับให้เกี่ยวกับพระจริยวัตรของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และขอถือโอกาสนี้ขอบคุณท่านที่ได้มีส่วนช่วยในการจัดทำวารสารข้าราชการฉบับนี้ให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดีคือ น.ล.ทวีสันต์ ลดาวัลย์ - ราชเลขาธิการ/คุณภัทรภา ทัดสนิท - รองราชเลขาธิการ/คุณวุฒิ สุมิตร - ผู้อำนวยการกองข่าว สำนักราชเลขาธิการ/น.ร.ว.รวจิตร สุวรรณบุปผา - กองราชเลขาธิการในพระองค์สมเด็จพระบรมราชินีนาถ/คุณสุทธิดนอมสิงห์ - อธิบดีกรมชลประทาน/คุณปราโมทย์ ไม้กลัด วิศวกรชลประทาน 8 กรมชลประทาน/คุณทองหล่อ กล้วยไม้ ณ อุตุนยา ผู้อำนวยการสำนักนโยบายนและแผน กรุงเทพมหานคร/ศต.ธงทอง อันทรวงศ์ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย/คุณธงชัย ณ นคร-หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ และคุณสุภาพ คล้ายจาส - หนังสือพิมพ์แนวหน้า

คนไทยเรานั้นนับว่าโชคดีมากที่มีพระมหากษัตริย์พระองค์นี้เป็นพระเจ้าอยู่หัว กล่าวคือในห้วงเวลาเกือบ 40 ปีที่แล้วมานับตั้งแต่พระองค์ได้เสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติในปี 2493 นั้น ประเทศไทยต้องเผชิญกับวิกฤติการณ์หลายครั้ง บางครั้งคนไทยก็แบ่งเป็นก๊กเป็นเหล่า แย่งแย่งอำนาจและผลประโยชน์กัน บางขณะถึงขนาดจับอาวุธขึ้นประหัตประหารกันเองอย่างโหดเหี้ยมทารุณ มีการปฏิวัติ รัฐประหาร และจลาจล ในบางระยะมีการเปลี่ยนรัฐบาลกันบ่อย ๆ ถึงขนาดเฉียดแล้วปีละครั้ง แต่ก็เพราะเรามีพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวองค์นี้แหละที่ทรงเป็นศูนย์รวมเหนี่ยวรั้งให้พวกเรามีสติร่วมใจกันฟันฝ่ามหันตภัยเหล่านั้นมาได้

เราจึงรักร่วมใจกัน รู้จักยอมผ่อนสั้นผ่อนยาวกัน ได้ก็เพราะเราเทิดทูนบูชาและเชื่อในกระแสพระราชดำรัส ตลอดจนพระปัญหาบารมีของพระองค์ เราศรัทธาในพระราชหฤทัยที่เปี่ยมล้นไปด้วยความกรุณาและพระราชกรณียกิจใหญ่น้อยทั้งปวงที่ท่านทรงบำเพ็ญให้แก่ส่วนรวมอย่างเสมอต้นเสมอปลาย ตลอดระยะเวลาอันยาวนานเกือบ 4 ทศวรรษ เราเชื่อว่าในบรรดาประมุขร่วมสมัยของประ

เทศต่าง ๆ ในโลกนี้ ผู้ที่ได้รับความเคารพบูชาและเทิดทูนจากราชฎอย่างชื่นใจและจริงใจมากที่สุดคือพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวของเรา

ข้าราชการเราจึงควรอย่างยิ่งที่จะยึดถือพระองค์เป็นแบบอย่างในการปฏิบัติหน้าที่ ท่านปัญญาชนทภิกขุเคยให้คติพจน์ไว้ว่า “ข้าราชการคือบุคคลที่ทำงานให้ประชาชนชื่นใจ” ถ้าจะถามว่าทำอะไรจึงจะให้ประชาชนชื่นใจได้ ก็ตอบว่าจงทำตามแบบอย่างที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวท่านทรงกระทำนั้นแหละ แม้แต่เพียงเสี้ยวหนึ่งของพระองค์ท่านก็ยิ่งดี

พระเจ้าอยู่หัวทรงสนพระทัยอย่างจริงจังในความทุกข์ยากเดือดร้อนและความต้องการของประชาชน ทรงศึกษาจนรู้อย่างแจ่มแจ้งในปัญหาสำคัญ ๆ ของผู้คนในชาติ ทรงเอื้ออาทร ห่มเท และแน่วแน่แก้ไขปัญหาเหล่านั้นอย่างเหมาะสมกับสภาพการณ์และถูกหลักวิชา ดังจะเห็นได้จากโครงการหลวง และโครงการตามพระราชดำริทั้งหลายที่มีปรากฏอยู่ทุกภาคของประเทศ ไม่ว่าจะเป็นโครงการปลูกพืชทดแทน โครงการแหล่งน้ำ โครงการปฏิรูปและพัฒนาที่ดินเพื่อการเกษตร หรือโครงการส่งเสริมอาชีพของราษฎรกลุ่มยากจนต่าง ๆ โครงการเหล่านี้เป็นผลให้ราษฎรจำนวนมาก ได้มีรายได้ดีขึ้น มีโอกาสดำรงชีวิตที่มีคุณภาพดีขึ้น และโครงการเหล่านี้ยังเป็นแบบอย่างที่ดีสำหรับพวกเราข้าราชการที่ใช้เป็นหลักในการทำงานให้ต่อเนื่องเพื่อขยายผลในวงกว้างให้ประโยชน์เกิดขึ้นกับราษฎรทั่วทุกคนต่อไปอีกด้วย

พระราชจริยวัตรที่โดดเด่นอีกประการหนึ่งที่พวกเราควรยึดถือและพากเพียรปฏิบัติตามให้ได้คือ ทศพิธราชธรรมของพระองค์ ราชธรรมสิบประการนี้เป็นเหตุให้ผู้ที่มีโอกาสได้รู้เห็นชมเชยพระบารมีและเกิดความรู้สึกชื่นชมขึ้นสันติสุข สมดังคำที่ว่า “ปกเกล้าปกกระหม่อมให้เกิดความร่มเย็นได้” โดยแท้

การยึดถือเอาพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเป็นแบบอย่างในการทำราชการไม่ว่าจะมากน้อยเพียงใด จะเกิดเป็นมงคลแก่ชีวิตของเราอย่างไม่ต้องสงสัย กระแสธารแห่งคุณความดีที่สั่งสมไว้จะช่วยส่งเสริมให้เราเจริญรุ่งเรืองและเป็นที่รักที่ชอบของบุคคลที่เราไปเกี่ยวข้องกับสัมพันธด้วยยิ่ง ๆ ขึ้นไปอย่างแน่นอน

วารสารข้าราชการขอถือวโรกาสอันเป็นมงคลนี้ น้อมเกล้าฯน้อมกระหม่อมถวายพระพรขอให้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชทรงพระเจริญด้วยจตุรพิธพรชัย ขอให้ทรงอยู่เป็นนิจขวัญของพวกเราชั่วกาลนานเทอญ

ทินย

พระราชประวัติและพระราชกรณียกิจโดยสังเขป
ของ
พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหา
ภูมิพลอดุลยเดช

**พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหา-
ภูมิพลอดุลยเดช** เสด็จพระราชสมภพ ณ โรง
พยาบาล เมานท์ ออเบิร์น เมืองเคมบริดจ์ รัฐ
แมสซาชูเซตส์ สหรัฐอเมริกา เมื่อวันที่ ๖
กันยายน ค.ศ. ๑๙๒๗ ตรงกับวันขึ้น
ปีใหม่ ๒๕๐๐ ปีเถาะ จุลศักราช ๒๔๘๕
ตรงกับวันที่ ๕ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๔๗๐
มีพระนามเดิมว่า พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้า
ภูมิพลอดุลยเดช เป็นพระราชโอรสพระองค์
เล็กในสมเด็จพระเจ้าฟ้ามหิตลอดุลยเดช กรม
หลวงสงขลานครินทร์ (พระราชโอรสใน
พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
และสมเด็จพระศรีสวรินทิราบรมราชเทวี
พระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า) และสมเด็จพระ
ราชชนนีศรีสังวาลย์ ซึ่งภายหลังทั้งสอง
พระองค์ได้รับการเฉลิมพระนามาภิไธยเป็น
สมเด็จพระมหิตลาธิเบศรอดุลยเดชวิกรม
พระบรมราชชนก และสมเด็จพระศรีนคริน-
ทรราชบรมราชชนนี มีพระเชษฐภคินีและพระ
เชษฐาคือ สมเด็จพระพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยา-
ณิวัฒนา ประสูติเมื่อวันที่ 6 พฤษภาคม พุทธ-
ศักราช ๒๔๖๖ ณ กรุงลอนดอน ประเทศ
อังกฤษ กับพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหา
อานันทมหิดล เสด็จพระราชสมภพเมื่อ
วันที่ ๒๐ กันยายน พุทธศักราช ๒๔๖๘
ณ เมืองไฮเดลเบิร์ก ประเทศเยอรมนี

เมื่อพุทธศักราช ๒๔๗๑ ได้โดยเสด็จ
สมเด็จพระบรมราชชนกซึ่งทรงสำเร็จการศึกษา
ปริญญาแพทยศาสตรบัณฑิต เกียรตินิยม จาก
มหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด สหรัฐอเมริกา กลับ
ประเทศไทย ประทับ ณ วังสระปทุม ต่อมาใน
วันที่ ๒๔ กันยายน พุทธศักราช ๒๔๗๒

สมเด็จพระบรมราชชนกทิวังคต ขณะนั้นพระ-
บาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบันทรง
เจริญพระชนมายุได้ไม่ถึงสองพรรษา และเมื่อ
มีพระชนมายุได้ ๕ พรรษา ได้เสด็จเข้ารับการ
ศึกษาชั้นต้น ณ โรงเรียน มาแตร์เดอี กรุงเทพฯ
จนถึงพุทธศักราช ๒๔๗๖ จึงเสด็จไปประทับ
ณ เมืองโลซานน์ ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ พร้อม
ด้วยสมเด็จพระบรมราชชนนี พระเชษฐภคินี
และพระเชษฐา เพื่อทรงศึกษาต่อในชั้นประถม
ศึกษาในโรงเรียนเมียร์มองต์ ทรงศึกษาวิชา
ภาษาฝรั่งเศส ภาษาเยอรมัน และภาษาอังกฤษ
จากนั้นทรงเข้าศึกษามัธยมศึกษา ณ เอกอล
นูแวล เดอ ลา ซืออิส โรมองต์ เมืองแซลลี ซือ
โลซานน์ ทรงได้รับประกาศนียบัตรทางอักษร-
ศาสตร์จาก อิมมาส กลาซิค กังโตนาด แห่ง
เมืองโลซานน์ แล้วทรงเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัย
โลซานน์ โดยทรงเลือกศึกษาในแขนงวิชา
วิศวกรรมศาสตร์

ในพุทธศักราช ๒๔๗๗ พระวรวงศ์เธอ
พระองค์เจ้าอานันทมหิดล เสด็จขึ้นครอง
ราชย์เป็นพระมหากษัตริย์ รัชกาลที่ ๘
แห่งพระบรมราชจักรีวงศ์ พระวรวงศ์เธอ
พระองค์เจ้าภูมิพลอดุลยเดช จึงทรงได้รับ
การสถาปนาขึ้นเป็น สมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ
เจ้าฟ้าภูมิพลอดุลยเดช เมื่อพุทธศักราช
๒๔๗๘ และได้โดยเสด็จพระราชดำเนิน
สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล นิวัต
ประเทศไทยเป็นครั้งแรกในพุทธศักราช
๒๔๘๑ โดยประทับ ณ พระตำหนักจิตรลดาร
โศภาน พระราชวังดุสิต เป็นการชั่วคราว
แล้วเสด็จกลับไปประเทศสวิตเซอร์แลนด์

จนถึงพุทธศักราช ๒๔๘๘ จึงโดยเสด็จพระราชดำเนินสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล นิวัตประเทศไทยเป็นครั้งที่สอง ครั้นนี้ ประทับ ณ พระที่นั่งบรมพิมาน ในพระบรมมหาราชวัง

ในวันที่ ๕ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๔๘๙ สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล เสด็จสวรรคตโดยกระทันหัน ณ พระที่นั่งบรมพิมาน ในพระบรมมหาราชวัง สมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้าภูมิพลอดุลยเดช จึงเสด็จขึ้นครองราชสมบัติสืบราชสันตติวงศ์ **ในวันเดียวกันนั้น** แต่เนื่องจากยังทรงมีพระราชภารกิจด้านการศึกษา จึงต้องทรงอำลาประชาชนชาวไทยเสด็จพระราชดำเนินกลับไปยังประเทศสวิตเซอร์แลนด์อีกครั้งหนึ่ง

ในเดือนสิงหาคม พุทธศักราช ๒๔๘๙ เพื่อทรงศึกษาต่อ ณ มหาวิทยาลัยแห่งเดิม ในครั้งนี้ทรงเลือกศึกษาวิชากฎหมายและวิชา **รัฐศาสตร์** แทนวิชาวิศวกรรมศาสตร์ที่ทรงศึกษาอยู่เดิม

ระหว่างที่ประทับอยู่ในต่างประเทศนั้น ทรงพบกับหม่อมราชวงศ์ศิริกิติ์ กิติยากร ธิดาในพระวรวงศ์เธอ กรมหมื่นจันทบุรีสุรนาถ (พระนามเดิม หม่อมเจ้านักขัตรมงคล กิติยากร พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้สถาปนาพระอิสริยยศขึ้นเป็น พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้านักขัตรมงคล เมื่อพุทธศักราช ๒๔๙๓ และในพุทธศักราช ๒๔๙๔ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สถาปนาขึ้นเป็น พระองค์เจ้า

ต่างกรม มีพระนามว่า พระวรวงศ์เธอ กรมหมื่นจันทบุรีสุรนาถ) และหม่อมหลวงบัว (สนิทวงศ์) กิติยากร ต่อมาทรงหมั้นกับหม่อมราชวงศ์สิริกิติ์ กิติยากร ในวันที่ ๑๕ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๔๕๒ ณ เมืองโลซานน์ ประเทศสวิตเซอร์แลนด์

ในพุทธศักราช ๒๔๕๓ เสด็จพระราชดำเนินนิวัตพระนคร ประทับ ณ พระที่นั่งอัมพรสถาน พระราชวังดุสิต ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งการพระราชพิธีถวาย

พระเพลิงพระบรมศพพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดลในเดือนมีนาคม พุทธศักราช ๒๔๕๓ ต่อมาในวันที่ ๒๘ เมษายน ปีเดียวกัน ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดการพระราชพิธีราชาภิเษกสมรสกับหม่อมราชวงศ์สิริกิติ์ กิติยากร ณ พระตำหนักสมเด็จพระศรีสวรินทิราบรมราชเทวี พระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า ในวังสระปทุม ซึ่งในการพระราชพิธีราชาภิเษกสมรสนี้ มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้สถาปนาหม่อมราชวงศ์สิริกิติ์ กิติยากร ขึ้นเป็น สมเด็จพระราชินีสิริกิติ์

ในวันที่ ๕ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๔๕๓ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งการพระราชพิธีบรมราชาภิเษกตามแบบอย่างโบราณราชประเพณีขึ้น ณ พระที่นั่งไพศาลทักษิณ ในพระบรมมหาราชวัง เสด็จพระบรมนามาภิไธย ตามที่จารึกในพระสุพรรณบัฏว่า

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มหิตลาธิเบศร รามาธิบดี จักรีนฤพดินทร สยามินทราธิราช บรมนาถบพิตร พร้อมทั้งพระราชทานพระปฐมบรมราชโองการว่า เราจะครองแผ่นดินโดยธรรม เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม และใน

โอกาสนี้ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ สถาปนาเฉลิมพระเกียรติยศสมเด็จพระราชินีสิริกิติ์ขึ้นเป็น **สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินี**

หลังจากเสร็จการพระราชพิธีบรมราชาภิเษกแล้ว ได้เสด็จพระราชดำเนินไปทรงรักษาสุขภาพ ณ ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ ตามที่คณะแพทย์ได้ถวายคำแนะนำ และระหว่างที่ประทับรักษาพระองค์อยู่นั้น สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินี มีพระประสูติกาลพระราชธิดาองค์แรก คือ **สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าอุบลรัตน์ราชกัญญา สิริวัฒนาพรรณวดี** ซึ่งประสูติ ณ โรงพยาบาลมงซัวซีส์ เมืองโลซานน์ เมื่อวันที่ ๕ เมษายน พุทธศักราช ๒๔๙๔ และเมื่อสมเด็จพระเจ้าลูกเธอพระองค์แรกเจริญพระชันษาได้ ๗ เดือน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้เสด็จพระราชดำเนินนิวัตพระนคร ประทับ ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต จากนั้นทรงย้ายที่ประทับไปประทับ ณ พระที่นั่งอัมพรสถาน พระราชวังดุสิต และที่พระที่นั่งอัมพรสถานนี้เองสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินี มีพระประสูติกาลพระราชโอรสและพระราชธิดาอีกสามพระองค์ คือ

- **สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิราลงกรณ สยามมกุฎราชกุมาร** เสด็จพระราชสมภพ เมื่อวันที่ ๒๘ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๔๙๕

- **สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา เจ้าฟ้า**

มหาจักรีสิรินธร รัฐสีมาคุณากรปิยชาติ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชสมภพ เมื่อวันที่ ๒ เมษายน พุทธศักราช ๒๔๙๕

- **สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี** ประสูติ เมื่อวันที่ ๔ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๕๐๐

ในพุทธศักราช ๒๔๙๔ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชศรัทธาที่จะทรงผนวช ด้วยทรงพระราชดำริว่าพระพุทธานุศาสนเป็นศาสนาประจำชาติที่ประชาชนของพระองค์เลื่อมใสกันอยู่เป็นจำนวนมาก ยิ่งทรงมีโอกาสคุ้นเคยกับหลักการและทางปฏิบัติของพุทธศาสนิกชนในระหว่างที่ทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจ ก็ทรงมีพระราชศรัทธายิ่งขึ้น เพราะได้ประจักษ์แก่พระราชหฤทัยว่า ธรรมคำสั่งสอนของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ประกอบด้วยเหตุผลและสังฆธรรม แม้ผู้ใดจะวิจารณ์ด้วยหลักวิทยาศาสตร์ก็จะไม่เสื่อมถอยในความนิยมเชื่อถือ ทั้งจักเป็นทางสนองพระเดชพระคุณพระราชมหาราชตามคตินิยมอีกโสดหนึ่งด้วย จึงได้ **เสด็จออกทรงผนวช ณ พระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม ในพระบรมมหาราชวัง เมื่อวันที่ ๒๒ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๔๙๔** เสร็จการพระราชพิธีทรงผนวชแล้ว เสด็จพระราชดำเนินไปประทับ ณ **พระตำหนักปั้นหยา วัดบวรนิเวศวิหาร** โดยมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินี เป็นผู้สำเร็จราชการทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจแทนพระองค์ตลอดเวลา ๑๕ วัน ที่ทรงผนวชอยู่ และจาก

การที่สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินี ทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจในตำแหน่งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ได้อย่างเรียบร้อยเป็นที่พอพระราชหฤทัย จึงมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ สถาปนาขึ้นเป็นสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ

ในปีเดียวกันนั้นเอง และในพุทธศักราช ๒๕๐๐ ทรงย้ายที่ประทับจากพระที่นั่งอัมพรสถาน พระราชวังดุสิต ไปประทับที่พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต จนถึงปัจจุบัน

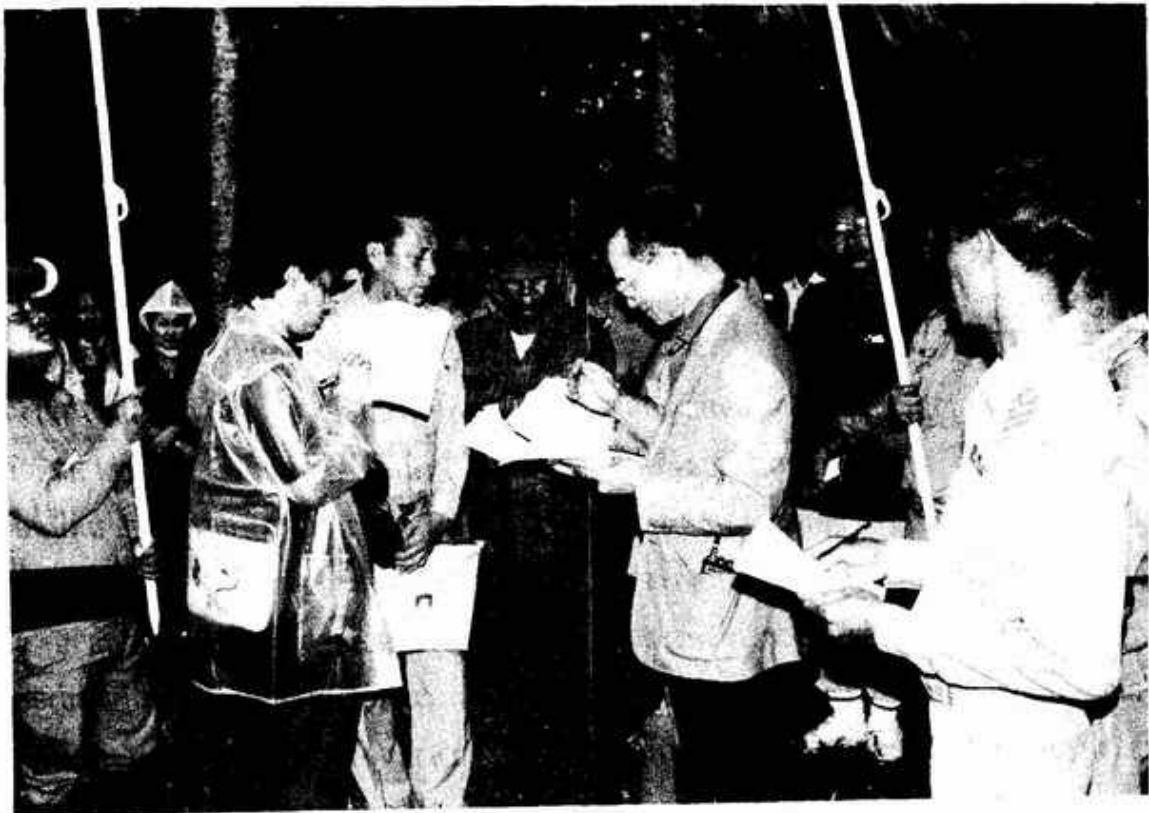
พระราชกรณียกิจ

นับแต่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จดำรงสิริราชสมบัติ เป็นพระมหากษัตริย์องค์ที่ ๙ แห่งพระบรมราชจักรีวงศ์ ตั้งแต่พุทธศักราช ๒๔๘๕ จนถึงปัจจุบันนั้น ทรงประกอบพระราชกรณียกิจน้อยใหญ่ในทุกด้านด้วยทรงตั้งพระราชปณิธานมั่นว่า จะทรงอุทิศพระองค์เพื่อบำเพ็ญพระราชกรณียกิจที่จะก่อให้เกิดประโยชน์สุขและความเจริญรุ่งเรืองเป็นปีกแผ่นของพสกนิกร

และประเทศชาติเป็นสำคัญ พระราชกรณียกิจที่ทรงปฏิบัติจึงครอบคลุมไปทั่วทุกภูมิภาค ทรงเยี่ยมราษฎรและเจ้าหน้าที่ห้วงพลเรือน ดำรงทหาร ในพื้นที่จังหวัดต่าง ๆ หวังราชอาณาจักร จึงทำให้ทอดพระเนตรเห็นสภาพความเป็นจริง และทรงเข้าพระราชหฤทัยในปัญหาความเดือดร้อนของราษฎร โดยเฉพาะผู้ประกอบอาชีพทางเกษตรกรรม อันเป็นราษฎรส่วนใหญ่ของประเทศ ทรงสนพระราชหฤทัยในสภาพความเป็นอยู่ การศึกษา สุขภาพอนามัยของพสกนิกร และ

จากการที่ทรงพระราชปฏิสันถารในรายละเอียดกับผู้อาศัยในท้องถิ่นที่เสด็จพระราชดำเนินไปถึง ทำให้ทรงเห็นช่องทางในการหาทางช่วยเหลือ ซึ่งปัญหาใหญ่นั้นจะเป็นเรื่องเกี่ยวกับการเกษตรกรรม อันเป็นเส้นเลือดใหญ่ของเศรษฐกิจในประเทศ บางครั้งจะพระราชทานพระราชดำริให้ดำเนินการพิจารณาจัดตั้งโครงการพัฒนาขึ้น โดยมีการร่วมมือกันระหว่างราษฎรกับส่วนราชการที่เกี่ยวข้องร่วมกันพิจารณาแก้ไขปัญหาต่าง ๆ และพัฒนาท้องถิ่นให้เจริญก้าวหน้า เพื่อผลประโยชน์ร่วมกันทุกฝ่าย และผลพลอยได้ที่ได้รับก็คือ ทำให้ราษฎรกับข้าราชการรู้จักทำงานร่วมกัน ทำให้เกิดความเข้าใจอันดี และเกิดความสามัคคีขึ้นด้วย นอกจากนี้บรรดาข้าราชการจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งในส่วนกลาง

และส่วนภูมิภาคก็จะมีการประสานงานกันอย่างใกล้ชิด และมีประสิทธิภาพอันจะทำให้การดำเนินงานมีความคล่องตัว รวดเร็ว และได้ผลสมบูรณ์เต็มที่ ซึ่งก่อนที่จะมีพระราชดำริให้จัดตั้งโครงการแต่ละโครงการนั้น ไม่ว่าจะเป็โครงการประเภทใด จะทรงศึกษาพิจารณาและปรึกษากับเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนตัวแทนราษฎรในท้องถิ่นอย่างละเอียดถี่ถ้วน ที่สำคัญที่สุดก็คือ จะทรงเน้นอยู่เสมอว่าพระราชดำริต่าง ๆ เป็นเพียงข้อเสนอแนะเท่านั้น หากผู้รู้หรือนักวิชาการเห็นว่าไม่เหมาะสมด้วยประการใดก็ตามก็สามารถที่จะหักท้วงแก้ไขได้ตลอดเวลาที่มีการประชุมปรึกษาหารือกัน ทั้งนี้เพื่อให้ถูกต้องตามหลักวิชาการ และให้สอดคล้องกับสถานะทางเศรษฐกิจตลอดจนนโยบายของทางราชการ หากเป็นผลดีก็อาจนำหลักการไป

ทดลองใช้ในภูมิภาคอื่น ๆ ที่มีลักษณะปัญหาที่คล้ายคลึงกันได้ โดยในการริเริ่มจัดตั้งโครงการจะทรงย้ำถึงความจำเป็นในการศึกษาสภาวะแวดล้อม และหาข้อมูลอย่างละเอียดในทุกแง่มุมโดยอาศัยหลักวิชาการและจากคำให้การของผู้ที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นนั้น ๆ กับต้องพระราชประสงค์ที่จะให้ทุกคนรู้จักอยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะด้วยความสามัคคี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีความขยันทำงาน เพื่อผลประโยชน์ของส่วนรวม รู้จักประหยัด และที่สำคัญต้องพึ่งตนเองให้ได้

เมื่อมีการจัดตั้งโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริขึ้นแล้ว จะทรงติดตามผลการดำเนินงาน ความก้าวหน้า ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคที่อาจเกิดขึ้นได้ทุกระยะ และเมื่อมีโอกาสนี้ก็จะเสด็จพระราชดำเนินไปทอดพระเนตรกิจการนั้น ๆ โดยจะทรงศึกษารายงานจากส่วนราชการที่เกี่ยวข้องที่ได้ส่งข้อมูลขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายอย่างถี่ถ้วน เพราะหากสิ่งใดไม่คุ้มค่ากับการลงทุนลงแรงก็จะสามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามความเหมาะสม หากสิ่งใดเป็นผลดีก็จะยึดถือเป็นหลักการในการดำเนินงานต่อไป สิ่งใดเป็นประโยชน์ก็จะมีการสาธิตให้ราษฎรได้ศึกษาเป็นแบบอย่างต่อไป โดยเน้นในการใช้วัสดุพื้นบ้านที่ราษฎรจะสามารถนำไปทำได้จริง ๆ พร้อมทั้งจะทรงส่งเสริมอาชีพของราษฎรไปในเวลาเดียวกัน อาทิ ส่งเสริมให้ทำอุตสาหกรรมในครัวเรือนต่าง ๆ ส่งเสริมการบำรุงพันธุ์สัตว์โดยพระราชทานความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ ในระยะเริ่มแรก เพื่อให้ราษฎรรู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ทั้งยังเป็นการเพิ่มรายได้

พิเศษแก่ครอบครัวอีกด้วย พระราชดำริที่สำคัญอีกประการหนึ่งก็คือ การฝึกให้ราษฎรรู้จักการใช้ประโยชน์จากพื้นที่ดินและจากวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรให้เต็มที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการทำปุ๋ยคอกและปุ๋ยหมักสำหรับใช้ในการเพาะปลูก ซึ่งจะเป็นการช่วยอนุรักษ์ดินและเป็นการประหยัดทุนทรัพย์ในการจัดซื้อปุ๋ยวิทยาศาสตร์ที่มีราคาแพงลงไปอีกทางหนึ่งด้วย

พระราชกรณียกิจที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงปฏิบัตินั้น พอดีจะแยกกล่าวในแต่ละด้านโดยสังเขปดังต่อไปนี้ คือ

ด้านความสัมพันธ์กับต่างประเทศ

โดยที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเป็นประมุขของประเทศ ได้เสด็จพระราชดำเนินเยือนประเทศต่าง ๆ หลายประเทศ ทั้งในทวีปเอเชีย ทวีปยุโรป และทวีปอเมริกาเหนือ เพื่อเป็นการเจริญทางพระราชไมตรีระหว่างประเทศไทยกับบรรดามิตรประเทศเหล่านั้นที่มีความสัมพันธ์อันดีอยู่แล้ว ให้มีความสัมพันธ์แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น ทรงนำความปรารถนาดีของประชาชนชาวไทยไปยังประเทศต่าง ๆ นั้นด้วย ทำให้ประเทศไทยเป็นที่รู้จักกันอย่างกว้างไกลมากยิ่งขึ้น นับว่าเป็นประโยชน์ต่อประเทศไทยอย่างมหาศาล และประเทศต่าง ๆ ที่เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเจริญทางพระราชไมตรีนั้นมีดังนี้

- เวียดนามใต้ ระหว่างวันที่ ๑๘-๒๑ ธันวาคม ๒๕๐๒ ซึ่งเป็นการเสด็จพระราช

ดำเนินเยือนต่างประเทศครั้งแรกในรัชกาล
ปัจจุบัน

- สาธารณรัฐอินโดนีเซีย ระหว่างวันที่ ๘-๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๐๓
- สหภาพพม่า ระหว่างวันที่ ๒-๕ มีนาคม ๒๕๐๓
- สหรัฐอเมริกา ระหว่างวันที่ ๑๔ มิถุนายน-๑๕ กรกฎาคม ๒๕๐๓
- อังกฤษ ระหว่างวันที่ ๑๙-๒๓ กรกฎาคม ๒๕๐๓
- สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน ระหว่างวันที่ ๒๕ กรกฎาคม-๒ สิงหาคม ๒๕๐๓
- สาธารณรัฐโปรตุเกส ระหว่างวันที่ ๒๒-๒๕ สิงหาคม ๒๕๐๓
- สวิตเซอร์แลนด์ ระหว่างวันที่ ๒๙-๓๑ สิงหาคม ๒๕๐๓

- เดนมาร์ก ระหว่างวันที่ ๖-๙ กันยายน ๒๕๐๓
- นอร์เว ระหว่างวันที่ ๑๙-๒๑ กันยายน ๒๕๐๓
- สวีเดน ระหว่างวันที่ ๒๓-๒๕ กันยายน ๒๕๐๓
- สาธารณรัฐอิตาลี ระหว่างวันที่ ๒๘ กันยายน-๑ ตุลาคม ๒๕๐๓
- นครรัฐวาติกัน เมื่อวันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๐๓
- เบลเยียม ระหว่างวันที่ ๔-๗ ตุลาคม ๒๕๐๓
- สาธารณรัฐฝรั่งเศส ระหว่างวันที่ ๑๑-๑๔ ตุลาคม ๒๕๐๓
- ลักเซมเบิร์ก ระหว่างวันที่ ๑๗-๑๙ ตุลาคม ๒๕๐๓

- เนเธอร์แลนด์ ระหว่างวันที่ ๒๔-๒๗
ตุลาคม ๒๕๐๓

- สเปน ระหว่างวันที่ ๓-๘ พฤศจิกายน
๒๕๐๓

- สาธารณรัฐอิสลามปากีสถาน ระหว่าง
วันที่ ๑๑-๒๒ มีนาคม ๒๕๐๕

- สหพันธ์รัฐมลายา ระหว่างวันที่ ๒๐-
๒๗ มิถุนายน ๒๕๐๕

- นิวซีแลนด์ ระหว่างวันที่ ๑๘-๒๖
สิงหาคม ๒๕๐๕

- ออสเตรเลีย ระหว่างวันที่ ๒๖ สิงหาคม
-๑๒ กันยายน ๒๕๐๕

- ญี่ปุ่น ระหว่างวันที่ ๒๗ พฤษภาคม-
๕ มิถุนายน ๒๕๐๖

- สาธารณรัฐจีน ระหว่างวันที่ ๕-๘
มิถุนายน ๒๕๐๖

- สาธารณรัฐฟิลิปปินส์ ระหว่างวันที่
๙-๑๕ กรกฎาคม ๒๕๐๖

- สาธารณรัฐออสเตรีย ระหว่างวันที่
๒๙ กันยายน-๕ ธันวาคม ๒๕๐๗

- สาธารณรัฐเยอรมัน ระหว่างวันที่
๒๒-๒๘ สิงหาคม ๒๕๐๙ ซึ่งเป็นการเสด็จ
พระราชดำเนินเยือนครั้งที่สอง

- สาธารณรัฐออสเตรีย ระหว่างวันที่
๒๙ กันยายน-๒ ตุลาคม ๒๕๐๙ ซึ่งเป็นการ
เสด็จพระราชดำเนินเยือนครั้งที่สอง

- อิหร่าน ระหว่างวันที่ ๒๓-๓๐ เมษายน
๒๕๑๐

- สหรัฐอเมริกา ระหว่างวันที่ ๖-๒๐
มิถุนายน ๒๕๑๐ ซึ่งเป็นการเสด็จพระราช
ดำเนินเยือนครั้งที่สอง

- แคนาดา ระหว่างวันที่ ๒๑-๒๔ มิถุนายน ๒๕๑๐

เมื่อเสร็จสิ้นการเสด็จพระราชดำเนินเยือนประเทศต่าง ๆ แล้ว ก็ได้ทรงต้อนรับพระราชอาคันตุกะที่เป็นประมุขของประเทศต่าง ๆ ที่เสด็จและเดินทางมาเยือนประเทศไทยเป็นการตอบแทน และบรรดาพระราชอาคันตุกะทั้งหลายต่างก็ประทับใจในพระราชวงศ์ของไทย ตลอดจนประชาชนชาวไทยอย่างทั่วหน้า

ด้านการศึกษา

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงตระหนักดีว่าการพัฒนาการศึกษาของเยาวชนนั้นเป็นพื้นฐานอันสำคัญของประเทศชาติ จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระราชทรัพย์จัดตั้งมูลนิธิอานันทมหิดลให้เป็นทุนสำหรับการศึกษาในแขนงวิชาต่าง ๆ

เพื่อให้นักศึกษาได้มีทุนออกไปศึกษาหาความรู้ต่อในวิชาการชั้นสูงในประเทศต่าง ๆ โดยไม่มีเงื่อนไขข้อผูกพันแต่ประการใด เพื่อที่จะได้นำความรู้ที่นั่น ๆ กลับมาใช้พัฒนาประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้าต่อไป

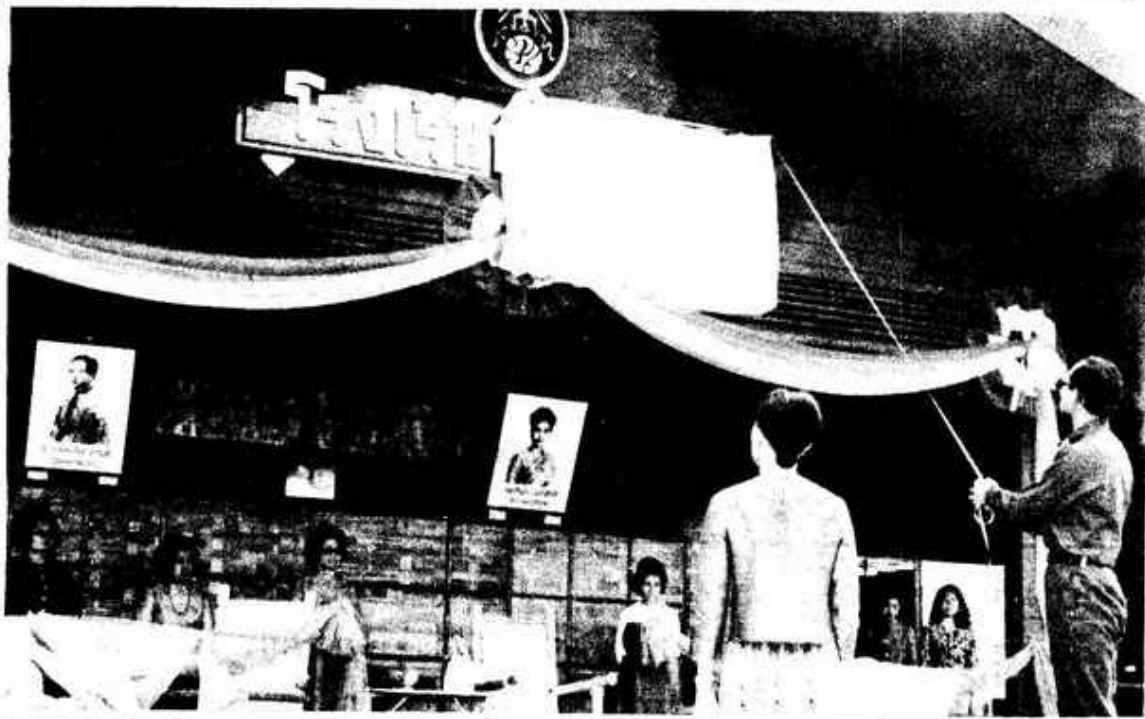
นอกเหนือไปจากนี้แล้ว ทรงมีพระราชดำริให้ดำเนินการจัดทำสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชนขึ้น สารานุกรมชุดนี้มีลักษณะพิเศษที่แตกต่างจากสารานุกรมชุดอื่น ๆ ที่ได้เคยจัดพิมพ์มาแล้ว กล่าวคือ เป็นสารานุกรมเอนกประสงค์ที่บรรจุเรื่องราวต่าง ๆ ที่เป็นสาระไว้ครบทุกแขนงวิชา โดยจัดแบ่งเนื้อหาของแต่ละเรื่องออกเป็นสามระดับ เพื่อที่จะให้เยาวชนแต่ละรุ่นตลอดจนผู้ใหญ่ที่มีความสนใจสามารถที่จะศึกษาค้นคว้าหาความรู้ได้ตามความเหมาะสมของพื้นฐาน

ความรู้ของแต่ละคน โดยมีวิทยากรผู้ทรงคุณวุฒิในแต่ละสาขาวิชาการ อุทิศเวลาและความรู้สนองพระราชดำริ ร่วมกันเขียนเรื่องต่าง ๆ ขึ้น แบ่งออกเป็น ๔ สาขาวิชา คือ วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี สังคมศาสตร์ และมนุษยศาสตร์

ทรงก่อตั้งกองทุนนฤฤทธิ์ ในมูลนิธิช่วยนักเรียนที่ขาดแคลน ในพระบรมราชูปถัมภ์ เพื่อช่วยให้นักเรียนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ ได้มีโอกาสเข้ารับการศึกษาในระดับประถมศึกษา และระดับมัธยมศึกษา ทั้งยังพระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ เป็นทุนริเริ่ม

ในการก่อสร้างโรงเรียนตามวัดในชนบท สำหรับที่จะสงเคราะห์เด็กยากจนและกำพร้า ให้ได้มีสถานที่สำหรับศึกษาเล่าเรียน โดยอาราธนาพระภิกษุเป็นครูสอนในวิชาสามัญต่าง ๆ ที่ไม่ได้ขัดต่อพระธรรมวินัย ตลอดจนช่วยอบรมศีลธรรมแก่เด็กนักเรียน ทั้งนี้ เป็นพระราชประสงค์ที่จะให้เด็กนักเรียนได้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างศาสนากับการศึกษาควบคู่กันไป อันจะทำให้เยาวชนของชาติ นอกจากจะมีความรู้ด้านวิชาการแล้ว ยังจะทำให้มีจิตใจที่ดี ที่ตั้งมั่นอยู่ในศีลธรรม เพื่อที่จะได้เป็นพลเมืองดีของประเทศชาติต่อไปในอนาคต

โรงเรียนร่วมเกล้าก็เป็นสถานศึกษาในระดับมัธยมศึกษาในหลายจังหวัดที่เกิดขึ้นจากพระราชดำริที่จะให้ทหารที่ออกไปปฏิบัติภารกิจในท้องที่ทุรกันดาร ได้ทำประโยชน์ต่อชุมชนและมีส่วนช่วยเหลือประชาชนในด้าน

การศึกษาตามโอกาสอันควร โดยพระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ให้ทหารจัดสร้างโรงเรียนขึ้นในจังหวัดนครพนม จังหวัดสกลนคร จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดปราจีนบุรี และจังหวัดแม่ฮ่องสอน เป็นต้น

เพื่อช่วยบรรเทาปัญหาการขาดแคลนสถานศึกษาสำหรับเยาวชน และยังเป็นส่งเสริมความเข้าใจอันดีระหว่างเจ้าหน้าที่ทหารที่ไปปฏิบัติภารกิจในพื้นที่นั้น ๆ กับราษฎรของท้องถิ่นอีกโสดหนึ่งด้วย ซึ่งในการดำเนินงานจัดสร้างโรงเรียนนั้น ทางฝ่ายทหารได้ติดต่อประสานกับเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองและฝ่ายศึกษาธิการ เพื่อเลือกสถานที่ตั้งโรงเรียนที่เหมาะสมกับความจำเป็นที่สุด ซึ่งปรากฏว่าราษฎรในแต่ละท้องถิ่นที่มีการสร้างโรงเรียน

ได้พากันร่วมอุทิศแรงกายช่วยในการก่อสร้างตลอดจนอุทิศทุนทรัพย์สมทบเป็นทุนในการจัดซื้ออุปกรณ์ต่าง ๆ ที่จะนำไปใช้ในการก่อสร้างโรงเรียน เพื่อเป็นการโดยเสด็จพระราชกุศลด้วย และเมื่อการก่อสร้างโรงเรียนแล้วเสร็จ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้เสด็จพระราชดำเนินไปเปิดโรงเรียนเหล่านั้น พร้อมทั้งพระราชทานนามว่า โรงเรียนร่วมเกล้า ซึ่งในปัจจุบันมีทั้งโรงเรียนระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษา

ด้านการแพทย์

ในการเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรตามท้องที่ต่าง ๆ ทุกครั้ง จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้มีคณะแพทย์ที่ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญในแต่ละสาขาจากโรงพยาบาลต่าง ๆ และล้วนเป็นอาสาสมัครทั้งสิ้น โดยเสด็จพระราชดำเนินไปในขบวนอย่างใกล้ชิด พร้อมด้วยเวชภัณฑ์และเครื่อง

มือแพทย์ครบครัน พร้อมทั้งจะให้การรักษาพยาบาลราษฎร ผู้ป่วยไข้ได้ทันที

นอกจากนั้นยังมีโครงการทันตกรรมพระราชทาน ซึ่งเป็นพระราชดำริที่ให้ทันตแพทย์อาสาสมัครได้เดินทางออกไปช่วยเหลือบำบัดโรคเกี่ยวกับฟัน ตลอดจนสอนการรักษาอนามัยของปากและฟันแก่เด็กนักเรียนและราษฎรที่อาศัยอยู่ในท้องที่ทุร-

กันดารและห่างไกลจากแพทย์ ทั่วทุกภาค โดยให้การบริการรักษาโรคฟันโดยไม่คิดมูลค่าในรูปแบบแพทย์เคลื่อนที่

สำหรับการเสด็จพระราชดำเนินทรงเยี่ยมวัดทุกแห่งซึ่งนับเป็นศูนย์กลางของชุมชน

ในชนบท จะพระราชทานกล่องยาแก้ปวดเพื่อพระภิกษุใช้เมื่อเกิดอาพาธ และเพื่อแจกจ่ายแก่ราษฎรผู้ป่วยเจ็บในหมู่บ้านนั้น ๆ ส่วนในการเสด็จพระราชดำเนินไปเยี่ยมหน่วยทหาร ตำรวจ และอาสาสมัครที่ออกไปตั้งฐานปฏิบัติการในท้องที่ทุรกันดาร ก็จะมีพระราช-

ทานสิ่งของที่จำเป็นต่าง ๆ รวมทั้งยารักษาโรคสำหรับใช้ในหมู่บ้านที่ และใช้ในการรักษาพยาบาลและแจกจ่ายแก่ราษฎรในท้องที่ ที่มาขอความช่วยเหลือ อันจะทำให้เจ้าหน้าที่ฝ่ายปราบปรามและประชาชนในพื้นที่ปฏิบัติการได้มีความเข้าใจอันดีต่อกัน รู้จักช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

ทางด้านหน่วยแพทย์หลวงที่จะต้องตามเสด็จพระราชดำเนินไป ณ ที่ประทับแรมทุกแห่งนั้น จะมีเจ้าหน้าที่ให้การักษาพยาบาลราษฎรผู้มาขอรับการรักษาโดยไม่ต้องเสียค่า

ใช้จ่ายแต่ประการใด นอกจากนั้นหน่วยแพทย์หลวงยังจัดเจ้าหน้าที่ออกเดินทางไปรักษาราษฎรผู้ป่วยเจ็บตามหมู่บ้านที่อยู่ห่างไกลออกไปอีกด้วย โดยได้รับความร่วมมือจากเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองเป็นผู้แนะนำสถานที่ และร่วมเดินทางไปด้วย สำหรับราษฎรผู้เจ็บป่วยรายที่มีอาการหนักหรือจำเป็นที่จะต้องได้รับการตรวจรักษาเพิ่มเติมนั้น ก็จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ข้าราชการบริพารที่ตามเสด็จพระราชดำเนินทำการบันทึกรายชื่อ อาชีพที่อยู่ และอาการโดยละเอียด โดยตรวจสอบ

ความถูกต้องกับเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง และมี
สำเนาให้รับทราบเพื่อติดต่อประสานงานต่อ

ไปในการพิจารณาส่งผู้ป่วยเจ็บไปรับการรักษา
ต่อตามความเห็นของแพทย์ผู้ทำการตรวจ

ด้านการพัฒนาที่ดิน

โดยเหตุที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงทราบปัญหาใหญ่ที่สุดอีกปัญหาหนึ่งของ ประเทศในขณะนี้คือ ปัญหาเกษตรซึ่งเป็น ราษฎรส่วนใหญ่ของประเทศ ไม่มีที่ดินทำกิน เป็นของตนเองที่เป็นหลักแหล่งอย่างเพียงพอ จึงทรงมุ่งมั่นที่จะหาทางแก้ไขปัญหาดังนี้ โดยได้รับความร่วมมือจากหน่วยราชการ ต่าง ๆ และจากความเกื้อกูลสนับสนุนของเอกชนที่มองเห็นปัญหา และมีความปรารถนาที่จะ ช่วยแก้ไขปัญหามันเมืองตามกำลังความสามารถ ด้วยการดำเนินการพัฒนาที่ดินที่ รกร้างว่างเปล่า ที่หมดสภาพการเป็นป่าสงวน

ของชาติแล้ว ให้มีสภาพเป็นที่ดินที่อุดมสมบูรณ์ แล้วนำมาจัดสรรให้แก่เกษตรกรที่ต้องการ จะช่วยตนเอง ได้เข้าทำกินในที่ดินจัดสรรนี้ ทรงสนับสนุนให้เกษตรกรร่วมกันทำมาหา เลี้ยงชีพในลักษณะสหกรณ์ ซึ่งสมาชิกมีสิทธิ ในการทำกินในที่ดินตลอดชั่วลูกหลาน แต่ไม่มี กรรมสิทธิ์ในการซื้อขายที่ดิน เพื่อป้องกันที่ ดินตกเป็นของนายทุน อันเป็นหลักการจัดสรร ที่ดินในรูปของสหกรณ์อันเนื่องประสงค์ กรรมการ สหกรณ์เป็นผู้รับผิดชอบในการจัดซื้อพันธุ์ พืชพันธุ์สัตว์ตามความต้องการของสมาชิก ตลอดจนรับผิดชอบในการนำผลผลิตออกสู่ตลาด วิธีการเช่นนี้ได้จัดทำอยู่ในโครงการ

พัฒนาที่ดินตามพระราชประสงค์ที่หุบกะพง และดอนขุนห้วย จังหวัดเพชรบุรี ที่หนองพลับ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ที่ทุ่งลุยลาย จังหวัดชัยภูมิ และโครงการพัฒนาที่ราชเขิงเขาจังหวัดปราจีนบุรี ตามพระราชดำริ

นอกจากนี้ยังทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระราชดำริให้จัดตั้งโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาขึ้นที่ตำบลเขาหินซ้อน อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา เพื่อศึกษาหาวิธีการพัฒนาที่ดินที่ทำกินของ

ราษฎรให้มีความอุดมสมบูรณ์ขึ้น ด้วยการพัฒนาที่ดิน พัฒนาแหล่งน้ำ พื้นฟูสภาพป่า ใช้หลักวิชาการเกษตรสมัยใหม่ ในการวางแผนการเพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์ ศูนย์นี้ดำเนินงานโดยคณะกรรมการบริหารซึ่งมาจากหน่วยราชการที่เกี่ยวข้อง ใช้เงินจากผู้บริจาค และจากผู้มีจิตศรัทธาเป็นทุนดำเนินการ และจะเป็นตัวอย่างให้เกษตรกรทั่วไปและเจ้าหน้าที่ฝ่ายพัฒนาได้เยี่ยมชมศึกษาศาสตร์เกี่ยวกับการเกษตรกรรม

ด้านการเกษตร

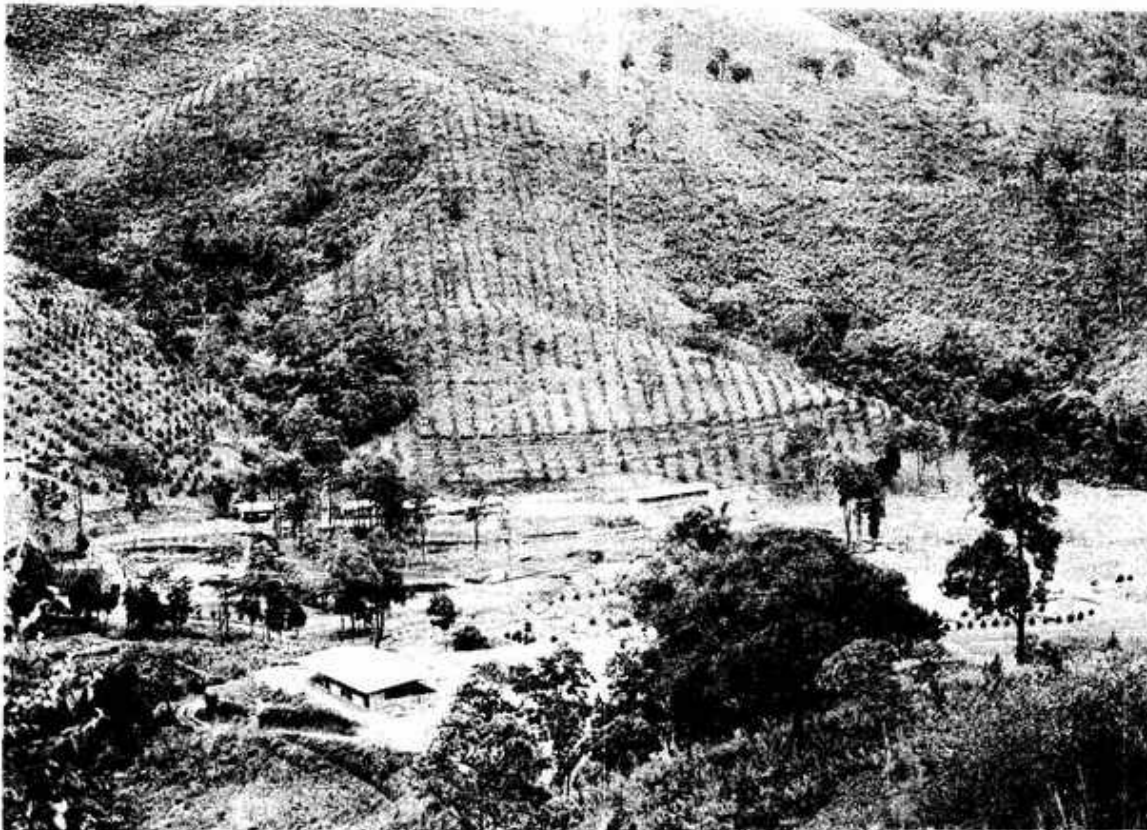
พระราชกรณียกิจด้านการเกษตรนั้นมีอยู่มากมาย อาทิ โครงการหลวงพัฒนาชาวเขา โครงการหลวงพัฒนาภาคเหนือ โครงการเกษตรที่สูง โครงการหลวงอาหารสำเร็จรูป โครงการอนุรักษ์ต้นน้ำฯ โครงการปลูกป่าทดแทน โครงการส่งเสริมการใช้ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก โครงการธนาคารข้าว โครงการ

พระราชทานพันธุ์พืชและไม้ผล เป็นต้น โดยเฉพาะโครงการหลวงพัฒนาชาวเขานั้นเกิดขึ้นจากการเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรในพื้นที่ต่าง ๆ ในบริเวณจังหวัดทางภาคเหนือ ได้ทอดพระเนตรเห็นการทำลายป่าอันเป็นแหล่งกำเนิดต้นน้ำลำธาร โดยราษฎรชาวเขาที่ทำด้วยความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ เพื่อถางพื้นที่ป่าทำไร่แบบเลื่อนลอย และปลูกฝิ่น

ตลอดจนพืชไร่อื่น ๆ นับได้ว่าเป็นผลเสียหายต่อทรัพยากรอันสำคัญยิ่งของชาติ เนื่องจากป่าเขาทางภาคเหนือเป็นต้นกำเนิดแม่น้ำสายสำคัญ ๆ หลายสาย หากป่าถูกทำลายหมดปัญหาที่จะเกิดตามมาก็คือ การสูญเสียน้ำอันมีค่า เกิดการขาดแคลนน้ำในฤดูแล้ง และจะเกิดอุทกภัยในฤดูน้ำหลาก นอกจากนี้การปลูกฝิ่นก็ไม่เกิดประโยชน์ทางเศรษฐกิจแต่ประการใด เพราะฝิ่นที่ปลูกได้นั้นจะมีผู้นำไปแปรสภาพเป็นยาเสพติดที่ร้ายแรงที่มอมเมาบ่อนทำลายเยาวชนของชาติอยู่ในขณะนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จึงมีพระราชดำริให้จัดตั้งโครงการหลวงพัฒนาชาวเขาขึ้นในพุทธศักราช ๒๕๑๒ โดยดำเนิน

การร่วมกับโครงการพัฒนาเศรษฐกิจชาวไทยภูเขาขององค์การสหประชาชาติ เพื่อทดลองและวิจัยการเพาะพันธุ์พืชและการเลี้ยงพันธุ์สัตว์ต่าง ๆ ในภูมิประเทศบริเวณเขาสูง เพื่อนำเสนอส่งเสริมให้ชาวเขานำพันธุ์พืชไปเพาะปลูกเป็นการถาวรแทนการโยกย้ายที่จะต้องถางป่าทำไร่เลื่อนลอยต่อไป และมีพันธุ์สัตว์หลายประเภทที่จะสามารถทำรายได้ให้มากกว่าการปลูกฝิ่น ในการนี้ทางโครงการฯ ได้ดำเนินการศึกษาในเรื่องการเก็บรักษาผลิตผล การขนส่งผลิตผลไปสู่ตลาด และการจัดหาตลาดสำหรับส่งผลผลิตไปจำหน่ายทั้งในประเทศและต่างประเทศ โดยได้ราคาอย่างยุติธรรม และจะสามารถส่งผลผลิตไปจำหน่ายได้เป็นการถาวรตลอดไป

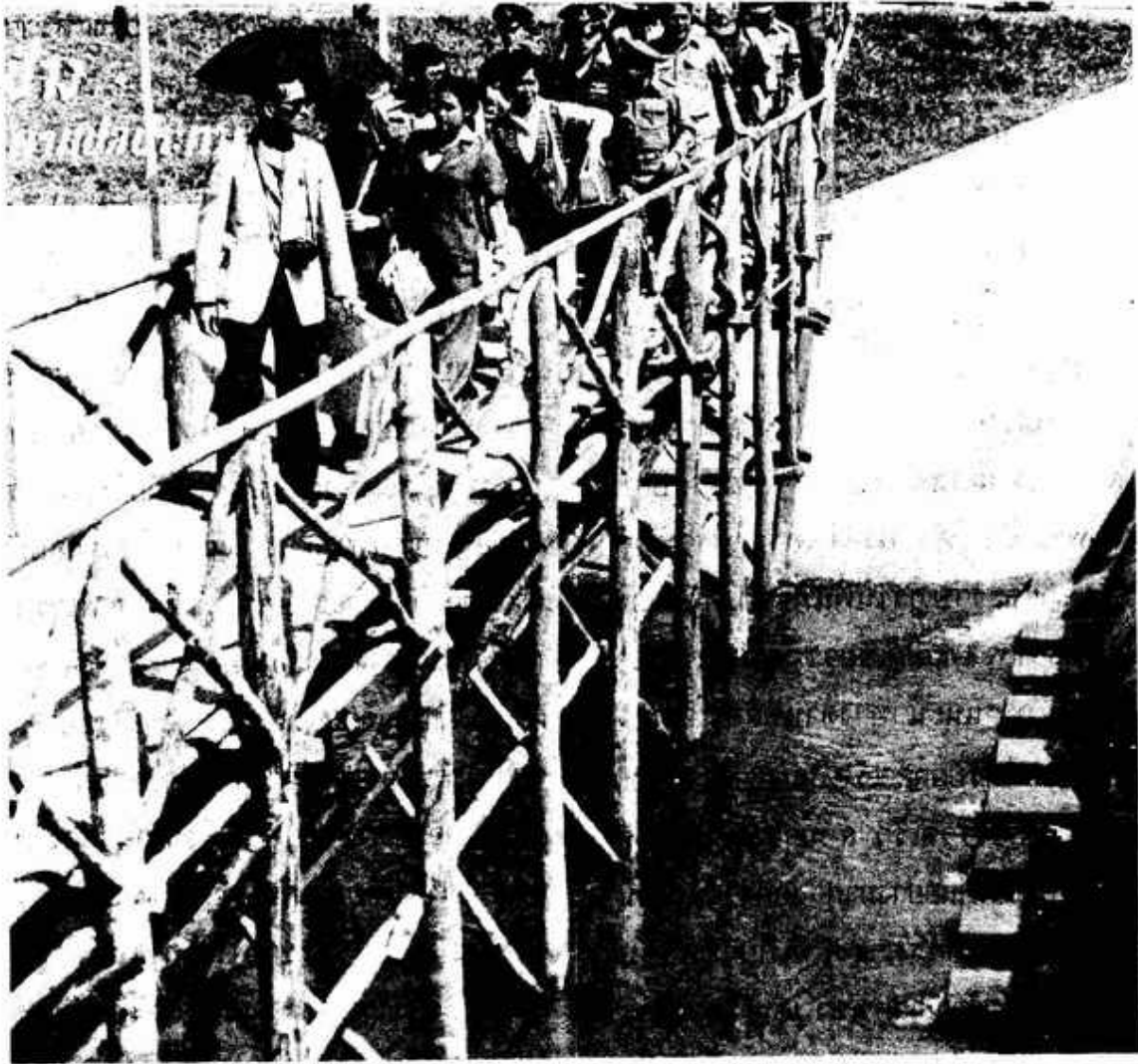
นอกจากนั้นยังมีโครงการเร่งด่วนที่สำคัญคือ โครงการปลูกป่าทดแทน เพื่อทดลองค้นคว้าหาพันธุ์ไม้ยืนต้นที่เหมาะสมสำหรับไปปลูกทดแทนตามบริเวณป่าที่ถูกทำลาย ทั้งนี้เพื่อเป็นการปรับปรุงดินน้ำลำธาร ซึ่งได้รับความร่วมมือช่วยเหลือจากกรมป่าไม้

โครงการอีกโครงการหนึ่งเกี่ยวกับโครงการหลวงพัฒนาชาวเขา ได้แก่โครงการส่งเสริมการปลูกสตรอเบอรี่ ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงส่งเสริมให้ราษฎรทั้งชาวเขาและราษฎรในพื้นที่ราบได้ทดลองปลูกเป็นอาชีพ โดยมีผู้เชี่ยวชาญด้านสตรอเบอรี่ไปให้การแนะนำทางด้านหลักวิชาการ ซึ่งปรากฏว่าได้รับผลสำเร็จเป็นอย่างดี เพราะเป็นที่นิยมอย่างรวดเร็ว สามารถทำรายได้ให้แก่เกษตรกรเป็นอย่างมาก นอกจากนี้ยังมีการจัดตั้งโครงการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับโครงการหลวงพัฒนาชาวเขา เช่น โครงการหลวงอาหารสำเร็จรูปตามพระราชดำริเพื่อช่วยเหลือเกษตรกรที่ได้รับความเสียหายและประสบปัญหาในการจำหน่ายผลิตผลทางเกษตร เนื่องจากแหล่งเพาะปลูกอยู่ห่างไกลจากตลาดหรือโรงงานผลิต และยังเป็นการใช้ประโยชน์จากผลิตผลที่เหลือจากการจัดส่งไปตลาดสดมิให้เกิดการนำเสียหายไปโดยไร้ประโยชน์ด้วย

ด้านการชลประทาน

เมื่ออาชีพหลักของราษฎรในประเทศไทยได้แก่การทำเกษตรกรรม สิ่งที่สำคัญและจำเป็นในการประกอบการเกษตรกรรม

จึงได้แก่น้ำ พื้นที่เกษตรกรรมบางแห่งขาดแคลนน้ำที่จะใช้ในการเพาะปลูกและใช้ในการอุปโภคบริโภค บางแห่งน้ำหลากท่วมไร่นาราษฎร ทำให้พืชไร่ได้รับความเสียหาย พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงทราบถึงปัญหาในด้านนี้เป็นอย่างดี จึงทรงริเริ่มโครงการชลประทานตามพระราชดำริขึ้นโดยอาศัยความร่วมมือและประสานงานจากกรมชลประทานและหน่วยราชการที่เกี่ยวข้อง ทรงหาข้อมูลจากสภาพทางภูมิศาสตร์ประกอบกับความต้องการของราษฎร แล้วจึงทรงพิจารณา กำหนดแนวทาง และความเหมาะสมที่จะสร้างฝาย เขื่อน แนวคลองส่งน้ำและคลองระบายน้ำต่าง ๆ ที่เหมาะกับพื้นที่นั้น ๆ ทรงกำหนดแนวทางอย่างกว้าง ๆ ว่า เก็บกักน้ำส่วนเกินที่จะก่อให้เกิดอุทกภัยในฤดูน้ำหลากไว้ในอ่างเก็บน้ำ แล้วระบายไปยังพื้นที่ที่ทำการเกษตรในระยะที่ขาดแคลนน้ำ ส่วนที่คือน้ำยังอยู่ตลอดปีก็ขุดคลองระบายน้ำออกไป ทำให้พื้นที่ดินแห้งขึ้นสามารถนำไปใช้ประโยชน์ทางเกษตรกรรมได้อย่างเต็มที่ เช่นในจังหวัดภาคใต้ที่ต้องประสบกับปัญหาด้านอุทกภัยเป็นประจำนั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานพระราชดำริในการที่จะแก้ไขปัญหาดังกล่าว ด้วยการขุดคลองระบายน้ำออกจากพรุหรือหนองน้ำลงสู่ทะเล เป็นผลให้น้ำที่เคยท่วมไร่นาของราษฎรเสียหายเป็นหมื่น ๆ ไร่ สามารถไหลลงสู่ทะเลได้โดยรวดเร็ว อีกทั้งทำให้ที่ดินนับแสนไร่ก็เริ่มแห้งขึ้นทำให้รัฐบาลสามารถที่จะสนองพระราชดำริ ด้วยการนำเอาที่ดินที่แห้งขึ้นนี้ไปจัดสรร

บั้นส่วนให้ราษฎรผู้ไร้ที่ทำกินได้เข้าประกอบอาชีพเกษตรกรรมทำมาหาเลี้ยงชีพในระบบของสหกรณ์ได้ นอกจากนี้แล้วพระราชดำริที่ให้ขุดคลองขึ้นนั้นยังสามารถที่จะเชื่อมเข้ากับลำคลองธรรมชาติได้อีกด้วย และเมื่อมีการขุดคลองขอยสำหรับส่งน้ำไปยังพื้นที่ที่ใช้เพาะปลูกอื่น ๆ ก็ทำให้มีแหล่งสำหรับเพาะพันธุ์สัตว์น้ำที่จะได้ใช้บริโภคในอนาคตอีกด้วย ซึ่งในการเสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมโครงการชลประทานตามสถานที่ต่าง ๆ จะทรงนำพันธุ์ปลาตลอดจนพันธุ์สัตว์น้ำอื่น ๆ ไป

ปล่อยเพื่อแพร่พันธุ์ในอ่างเก็บน้ำเพื่อเป็นอาหารโปรตีนต่อไปเป็นประจำเสมอ

กล่าวโดยสรุปแล้ว ในปีหนึ่ง ๆ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงอุทิศเวลาถึงสองร้อยวันโดยประมาณ ในการเสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมราษฎรและทอดพระเนตรกิจการโครงการพัฒนาตามพระราชดำริ ในท้องถิ่นทุรกันดารทั่วทุกภาคของประเทศ การนี้ทรงวางแผนพัฒนาเพื่อความเจริญก้าวหน้าและความมั่นคงในพื้นที่ดังกล่าวในทุก ๆ ด้านอย่างสอดคล้อง

มีการประสานประโยชน์และเกื้อกูลซึ่งกันและกัน เนื่องจากทรงรู้แจ้งถึงเนื้อแท้ของสถานการณ์ในแต่ละพื้นที่ ตลอดจนปัญหาอุปสรรคต่างๆ โดยถ่องแท้ นอกจากนั้นยังทรงสามารถรำลึกถึงประวัติความเป็นมาและบุคคลในพื้นที่พัฒนาทุกแห่งที่เคยเสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมได้ อย่างแม่นยำ ที่สำคัญคือโปรดที่จะศึกษาแผนที่บริเวณที่จะเสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมล่วงหน้าอย่างละเอียดละออ ทำให้ทรงสามารถกำหนดจุดพัฒนา เช่น แหล่งน้ำและการจัดรูปที่ดินอย่างคร่าว ๆ ครั้นเสด็จพระราชดำเนินถึงที่หมายนั้น ๆ แล้ว จึงจะทอดพระเนตรสภาพพื้นที่ตามความเป็นจริง ตลอดจนทรงซักถามข้อเท็จจริงเพิ่มเติม ทั้งจากราษฎรที่มีภูมิลำเนาอยู่ในบริเวณนั้น และเจ้าหน้าที่ฝ่ายพัฒนาต่างๆ ที่ประจำอยู่ในพื้นที่ ทั้งนี้เพื่อใช้ประโยชน์ในการประกอบ

พระราชดำริต่อการวางโครงการพัฒนาร่วมกับเจ้าหน้าที่ที่ร่วมปฏิบัติงานสนองพระราชดำริ ซึ่งล้วนเป็นข้าราชการจากส่วนราชการต่างๆ ทั้งฝ่ายพลเรือน ตำรวจ และทหาร จากข้อเท็จจริงในส่วนนี้ จึงทำให้เห็นชัดแจ้งว่า การริเริ่มโครงการพัฒนาตามพระราชดำรินั้น มิใช่พระมหากษัตริย์ทรงก้าวทำงานของรัฐบาล เพราะรัฐบาลขาดการเอาใจใส่ดูแลทุกข์สุขของประชาราษฎร์ หากเป็นการอุทิศกำลังกายกำลังปัญญาร่วมกัน เพื่อประโยชน์สุขของราษฎรนั่นเอง ทั้งนี้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเป็นฝ่ายพระราชทานพระราชดำริเพื่อให้ฝ่ายวิชาการรับไปพิจารณาโดยรอบคอบ หากเห็นเหมาะสมจึงดำเนินการสนองพระราชดำรินั้น ๆ ซึ่งผู้ปฏิบัติงานที่เป็นหัวเรี่ยวหัวแรงก็คือข้าราชการประจำ และทุนดำเนินการตามโครงการ

ก็มาจากงบประมาณของรัฐบาลนั่นเอง หาก
พินิจพิจารณาแนวพระบรมราโชบายอย่าง
ลึกซึ้ง จะตระหนักชัดว่าทรงกระทำกรอย่าง
หนึ่งเพื่อเกื้อกูลการอีกอย่างหนึ่งเสมอไป ประการ
แรก เพื่อขจัดปัญหาการขัดแย้งระหว่างราษฎร
กับฝ่ายปกครอง อันอาจจะลุกลามเป็นปัญหาใหญ่
โตภายหลังได้ เช่น ปัญหาการขาดแคลนที่ดิน
ทำกินและน้ำเพื่อการชลประทาน ชั้นแรกก็มักจะ
มีพระราชดำรัสให้สำรวจสถานที่สร้างอ่างเก็บน้ำ
ซึ่งมีประโยชน์อเนกประสงค์ กล่าวคือ ประการ
แรก จะช่วยรักษาความชุ่มชื้นบริเวณรอบอ่าง
เก็บน้ำ ทำให้สามารถทำโครงการปลูกสวนป่า
เสริม ซึ่งมีพระราชดำรัสให้ปลูกพันธุ์ไม้ชนิดโตเร็ว
คละกัน ไปได้ครบถ้วน คือ ไม้สำหรับปลูกสร้าง
บ้าน ไม้ผล ไม้สำหรับใช้เป็นฟืน สำหรับบางแห่ง

ก็เป็นป่าไม้ต้นน้ำลำธาร ทำให้เป็นการฟื้นฟู
สภาพป่าให้อุดมสมบูรณ์ดังเดิม ประการที่สอง
จะทำให้สามารถส่งน้ำไปหล่อเลี้ยงพื้นที่เพาะปลูก
ของราษฎรนับเป็นพัน ๆ หมื่น ๆ ไร่ ทั้งในฤดูฝน
และฤดูแล้ง สุดแล้วแต่ขนาดของอ่างเก็บน้ำ
ตลอดจนทำให้ราษฎรมีน้ำสะอาดสำหรับบริโภค
อุปโภค ได้ตลอดทั้งปี ประการที่สาม สามารถ
ใช้อ่างเก็บน้ำเป็นแหล่งเพาะพันธุ์สัตว์น้ำจืด
เช่น ปลาและกุ้งน้ำจืดพันธุ์ต่าง ๆ โดยพระราช
ทานพันธุ์มาให้ทุกครั้ง เพื่อราษฎรมีอาหาร
โปรตีนบริโภคอย่างเพียงพอ เมื่อได้พิจารณา
ไว้ให้ดีแล้วจะเห็นว่าเป็นการช่วยอนุรักษ์พันธุ์
สัตว์ป่าในทางอ้อมไม่มากนักน้อย ประโยชน์
ประการสุดท้ายถึงจะเป็นแหล่งพักผ่อนหย่อนใจ
ของประชาชน

ขั้นตอนที่สองก็คือการจัดรูปที่ดินและการส่งเสริมเกษตรกรรมทุกแขนง ซึ่งมีพระบรมราชโองบายให้ปลูกข้าวเป็นหลักใหญ่เสียก่อน ส่วนการปลูกพืชไร่ พืชสวนอื่น ๆ ก็แล้วแต่กำลังความสามารถในภายหลัง เพราะทรงเชื่อมั่นในหลักการพึ่งตนเองให้ได้ และข้าวนั้นก็ป็นอาหารหลักของคนไทย หากส่งเสริมให้ปลูกแต่พืชอื่น แต่ย้งต้องซื้อข้าวมาบริโภค ก็อาจถูกเอารัดเอาเปรียบ หรือเมื่อเกิดภัยพิบัติทั้งจากธรรมชาติหรือจากทางเศรษฐกิจก็จะขาดแคลนข้าว นับว่าพึ่งตนเองไม่ได้ ในเวลาเดียวกันก็มีพระราชดำริให้ส่งเสริมการเลี้ยงสัตว์ เช่น ไก่ เป็ด สุกร ควบคู่กันไปด้วย เพื่อจักได้มีอาหารโปรตีนจากเนื้อสัตว์และไข่ไว้บริโภคเอง แต่ทรงเน้นให้เลี้ยงตามแบบชาวบ้านโดยไม่ต้องมีวิธีการยุ่งยากซับซ้อน อันจะเป็นการกระทำที่เป็นภาระและสิ้นเปลืองโดยใช่เหตุ เพียงแต่มีพระราชประสงค์ให้มีการปรับปรุงพันธุ์ให้ดีขึ้นเท่านั้น นอกจากนั้น ยังทรงส่งเสริมกิจการธนาคารข้าวโดยเริ่มจากหมู่บ้านที่อดอยาก เพื่อเป็นหลักประกันว่าราษฎรจะมีข้าวสำรองไว้บริโภคในยามฉุกเฉินตลอดทั้งปี โดยการขอยืมไปบริโภคก่อนแล้วนำมาใช้คืนเมื่อสามารถเก็บเกี่ยวได้ผลในฤดูต่อไป ด้านธนาคารโค-กระบือ ก็ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ดำเนินกิจการในลักษณะคล้าย ๆ กัน โดยบริการให้สมาชิกที่ยากจนขอยืมโค-กระบือไปใช้งานในไร่นา จนกระทั่งผสมพันธุ์ตกลูกตัวแรกจึงนำมาใช้คืน ส่วนในยามที่ราษฎรว่างจากการทำงานในไร่นา

ก็มีพระราชดำริให้ส่งเสริมอุตสาหกรรมในครัวเรือนหรือศิลปอาชีพพิเศษ เพื่อเป็นการอนุรักษ์ศิลปะหัตถกรรมพื้นบ้านมิให้สูญหายไป ตลอดจนทำให้ราษฎรมีรายได้พิเศษเพิ่มขึ้น และยังเป็นการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ด้วย

พระราชดำริอีกประการหนึ่งที่แสดงถึงพระอุปนิสัยที่ทรงรักการประหยัดมัธยัสถ์ และการรู้จักทำการใด ๆ ด้วยตนเอง ซึ่งพระองค์เองก็ทรงปฏิบัติเป็นเยี่ยงอย่างมาโดยสม่ำเสมอ ก็คือไม่โปรดให้มีการใช้เครื่องมืออุปกรณ์ที่ต้องใช้เชื้อเพลิงที่มีราคาแพงโดยไม่จำเป็นจริง ๆ เช่น เครื่องสูบน้ำ เครื่องสีข้าว เครื่องไถพรวน เพราะทรงเล็งเห็นว่าเป็นการฟุ่มเฟือยโดยใช่เหตุ ประกอบกับราคาเชื้อเพลิงนั้นก็มีแต่จะมีราคาสูงขึ้นไม่มีที่สิ้นสุด ทั้งนี้ยังไม่นับปัญหาการขาดแคลนในบางโอกาสด้วย จากการที่ทรงปลูกนิสัยประหยัดทำให้เกิดการประดิษฐ์คิดค้นเครื่องมือเครื่องมือที่ใช้พลังงานจากธรรมชาติ ใช้แรงงานคนและสัตว์ หรือเชื้อเพลิงที่สามารถผลิตขึ้นได้เอง เช่น กังหันสูบน้ำ และเครื่องกำเนิดไฟฟ้าพลังน้ำ เครื่องสีข้าวแบบใช้แรงงานคน การใช้แรงงานสัตว์ในการปรับพื้นที่เพาะปลูก ที่น่าสนใจมากที่สุดก็เห็นจะเป็นการส่งเสริมเรื่องก๊าซชีวภาพ อันเป็นการรักษาอนามัยในการทำจัดสิ่งปฏิกูลด้วย คือใช้มูลคน มูลสัตว์ เศษพืช หมักรวมกันในบ่อหมักก๊าซชีวภาพสำหรับต่อท่อนำก๊าซมาใช้ประโยชน์ในบ้านเพื่อหุงต้มหรือจุดตะเกียง

เจ้าพายุ ส่วนภาคที่เหลือจากการหมักก็ยังสามารถนำไปใช้ประโยชน์เป็นปุ๋ยที่มีคุณภาพดีได้อีกด้วย สำหรับเครื่องมืออุปกรณ์ดังกล่าว จะไม่มีการสงวนลิขสิทธิ์แต่อย่างใด ทุกคนสามารถขอแบบและขอคำปรึกษาเพื่อนำไปประดิษฐ์สำหรับใช้งานให้แพร่หลายได้ สรุปแล้วโครงการพัฒนาตามพระราชดำริที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ดำเนินการทุกแห่งนั้น เป็นการช่วยเหลือราษฎรอย่างมีระบบเป็นขั้นเป็นตอน คือ แก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าและป้องกันปัญหาด้านอื่น ๆ ในระยะยาว ตลอดจนเป็นประโยชน์กับพื้นที่พัฒนาในด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและ ความมั่นคงในพื้นที่ นอกจากนั้นยังเป็นตัวอย่างสำหรับผู้สนใจอีกด้วย ซึ่งสามารถอธิบายเป็นลำดับได้ดังนี้ เมื่อราษฎรมีที่ทำกินเป็นหลักแหล่งถาวร ก็จะมี ความมั่นคงในชีวิต

แม้จะไม่มีกรรมสิทธิ์ในที่ดินเป็นส่วนตัว แต่ก็สามารถที่จะทำกินไปตลอดชั่วลูกหลานไม่มีที่สิ้นสุด และต่างก็รู้สึกสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณ และสำนึกในเมตตาของรัฐบาลหมดสิ้นความแคลงใจความรู้สึกต่อต้านสามารถทำมาหากินมีพืชผลและเนื้อสัตว์มีน้ำสะอาดบริโภคน้อยเพียงพอต่อความต้องการของร่างกาย รู้จักรักษาสุขภาพอนามัยทำให้แข็งแรง มีภูมิคุ้มกันโรคภัยไข้เจ็บ อันเป็นการลดภาระในด้านการรักษาพยาบาลในอนาคต มีหลักประกันในยามเกิดภัยพิบัติคือ ธนาคารข้าว ธนาคารโค-กระบือ ระบบชลประทานที่สมบูรณ์แบบ นอกจากนั้นกิจการโครงการพัฒนาซึ่งจัดเป็นรูปศูนย์ศึกษาการพัฒนายังเป็นแหล่งวิทยาทาน ที่เกษตรกรหรือนักเรียนตลอดจนนักพัฒนาการสามารถไปเยี่ยมเยียนเพื่อศึกษาหาความรู้ทั้งในด้าน

ทฤษฎีและปฏิบัติ ซึ่งสามารถที่จะนำตัวอย่างนี้ไปเผยแพร่ในท้องถิ่นของตน เพราะเป็นการสาธิตกรรมวิธีง่าย ๆ แบบชาวบ้าน ใช้วัสดุอุปกรณ์พื้นบ้านที่หาได้ง่าย สุดท้ายก็คือการแนะนำระบบสหกรณ์ ซึ่งจะเป็นพื้นฐานที่สำคัญของการเกษตรกรรม ดังที่พระราชทานพระบรมราโชวาทแก่คณะกรรมการและสมาชิกโครงการหมู่บ้านสหกรณ์อำเภอสันกำแพง เมื่อคราวเสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมกิจการของโครงการเมื่อพุทธศักราช ๒๕๒๓ ความว่า คำว่าสหกรณ์ หมายความว่าการทำงานร่วมกัน ซึ่งระบบนี้นับว่ามีผลประโยชน์และข้อได้เปรียบอยู่มาก เพราะมีหน่วยราชการคอยให้ความช่วยเหลือแนะนำในระยะแรกตั้ง รวมทั้งการได้รับบริการด้านสาธารณสุขโรคต่าง ๆ นอกจากนั้นแต่ละคนที่มีความรู้ความชำนาญแต่ละแขนง ก็ยังสามารถแลกเปลี่ยนความรู้กันได้ เพราะฉะนั้นสมาชิกสหกรณ์ทุกคนจะต้องเคร่งครัดต่อวินัย ขยันหมั่นเพียร ซื่อสัตย์สุจริต มีจิตใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่สามัคคีกลมเกลียว รู้จักประหยัดและที่สำคัญก็คือ ต้องปฏิบัติตามหน้าที่ของตนเอง มิฉะนั้นจะนำความเสียหายมาสู่ตนเอง และกระทบกระเทือนถึงส่วนรวม คือ ระบบสหกรณ์ การจะซื้อวัสดุอุปกรณ์หรือวัตถุดิบอะไรก็ตาม ก็ควรรวมกันซื้อในนามของสหกรณ์ จึงจะได้ราคาถูก ในทำนองเดียวกัน การจำหน่ายผลผลิตก็ต้องนำมารวมกันขาย จึงได้ราคาประกัน คือไม่ถูกกดราคาหากรักษาคุณภาพไว้ได้สม่ำเสมอสำหรับบริการต่าง ๆ ของสหกรณ์ เช่น การมีสิทธิกู้ยืมเงินนั้น

เขามีวัตถุประสงค์ให้เกษตรกรนำไปลงทุนในยามจำเป็นจริง ๆ ไม่ใช่กู้เงินไปใช้สอยอย่างฟุ่มเฟือย เพราะจะเป็นการสร้างหนี้สินโดยใช่เหตุ จนไม่เป็นอันทำมาหากิน

นอกเหนือจากการทรงเป็นห่วงในเรื่องความเดือดร้อนของราษฎรในชนบทแล้ว แม้แต่ความเดือดร้อนที่เกิดแก่พสกนิกรในกรุงเทพมหานครเองก็ทรงเป็นห่วงเป็นใยเช่นเดียวกัน เช่น เมื่อความทราบฝ่าละอองธุลีพระบาทเรื่องภาวะน้ำท่วมในพื้นที่ฝั่งตะวันออกของกรุงเทพมหานครในช่วงปลายปีพุทธศักราช ๒๕๒๓ ซึ่งเป็นผลสืบเนื่องมาจากฝนตกหนักในเขตพื้นที่เพาะปลูกรอบนอกกรุงเทพมหานคร ทั้งทางด้านทิศเหนือและด้านทิศตะวันออก รวมทั้งในพื้นที่ของกรุงเทพมหานครเอง ทำให้มีปริมาณน้ำจำนวนมาก ไหลบ่าเข้าท่วมพื้นที่ในเขตชุมชนด้านตะวันออกของกรุงเทพมหานคร ซึ่งพื้นที่ดังกล่าวเดิมเป็นเขตเพาะปลูก ต่อมาได้เปลี่ยนแปลงเป็นเขตชุมชน แต่ยังไม่ได้ยกระดับพื้นที่ขึ้นจึงมีสภาพต่ำกว่าบริเวณอื่น ๆ เป็นเหตุให้เกิดสภาพน้ำขังอันก่อให้เกิดความเสียหายแก่ทรัพย์สินและเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินชีวิตตามปกติของประชาชนในบริเวณนั้นเป็นอย่างมาก พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงห่วงใยต่อสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นดังกล่าวนี้ จึงได้ทรงศึกษาค้นคว้าหาแนวทางที่จะแก้ไขปัญหากับทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เจ้าหน้าที่ของกรุงเทพมหานครและเจ้าหน้าที่ของกรมชลประทาน เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทเพื่อกราบบังคมทูลถวายรายงานผลการปฏิบัติ

งานเกี่ยวกับปัญหาน้ำท่วม ตลอดจนร่วมพิจารณา กำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหาน้ำท่วมในระยะยาว นอกจากนี้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงขับรถยนต์พระที่นั่งเสด็จพระราชดำเนินพร้อมด้วยสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร ไปทอดพระเนตรทำนบกั้นน้ำ เพื่อช่วยให้การป้องกันและระบายน้ำ ในบริเวณน้ำท่วมในเขตมีนบุรีกับเขตพระโขนง ได้มีพระราชดำริให้กรุงเทพมหานครกับกรมชลประทานร่วมมือประสานงานวางโครงการในอนาคตเพื่อป้องกันน้ำจากภาคเหนือทะลักเข้าเขตกรุงเทพมหานคร ตลอดจนพิจารณาหาวิธีระบายน้ำที่ขังอยู่บริเวณชานกรุงเทพมหานครซึ่งเริ่มเน่าเสียลงคลองสายต่างๆ ที่เชื่อมกับคลองลำโรง เพื่อระบายน้ำออกสู่ทะเลต่อไป

นอกจากนั้นยัง ได้เสด็จพระราชดำเนินโดยเฮลิคอปเตอร์พระที่นั่งพร้อมด้วยสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร ทอดพระเนตรสภาพน้ำท่วมในพื้นที่ต่างๆ ในเขตกรุงเทพมหานคร ตลอดจนสภาพคลองสายต่างๆ ที่สามารถใช้เป็นทางระบายน้ำออกสู่ทะเล เพื่อทรงพิจารณาวางโครงการบรรเทาปัญหาน้ำท่วมเป็นการเร่งด่วน และกำหนดแผนการช่วยเหลือในระยะยาวต่อไป

ในพุทธศักราช ๒๕๒๕ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เจ้าหน้าที่กรมชลประทานเข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท กราบบังคมทูลรายงานเกี่ยวกับสภาพน้ำในอ่างเก็บน้ำต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเขตภาคตะวันออกเฉียง-

เหนือ ซึ่งได้รับอิทธิพลจากพายุไซนร้อนและ
ได้ฝุ่นที่เคลื่อนตัวเข้าสู่ประเทศไทย ทำให้
เกิดมีฝนตกหนัก อันจะทำให้เกิดมีสภาพน้ำล้น
อ่างเก็บน้ำต่าง ๆ ได้ นอกจากนั้นเจ้าหน้าที่
กรุงเทพมหานครที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการ
ระบายน้ำกับการรักษาบำรุงรักษาอุลคลอง
ได้ขอพระราชทานพระบรมราชวโรกาสเข้า
เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท กราบบังคมทูล
รายงานถึงผลการปฏิบัติงานแก้ไขปัญห
น้ำท่วมในเขตกรุงเทพมหานคร โดยเฉพาะ
พื้นที่ด้านตะวันออก เนื่องจากทรงห่วงไ
ว่าน้ำท่วมในบริเวณดังกล่าวมาเป็นเวลานาน
แล้ว อันอาจทำให้เกิดสภาพน้ำเน่าเสีย และทำ

ความเดือดร้อนให้ประชาชนที่อาศัยอยู่ใน
บริเวณนั้น ได้พระราชทานพระราชดำริ
ให้กรุงเทพมหานครและกรมชลประทานร่วม
กันพิจารณาป้องกันมิให้เกิดสภาพน้ำขังติดต่
กันเป็นเวลาหลายวันจนเกิดเน่าเสีย สำหรับ
ทางระบายน้ำที่ตื่นเขินหากรีบขุดลอกให้เร็ว
ขึ้นก็จะสามารถระบายน้ำออกจากบริเวณ
น้ำท่วมได้ตลอดเวลา ทั้งนี้ควรพิจารณาวาง
แผนขออนุญาตใช้ที่ดินของรัฐวิสาหกิจต่าง ๆ
ที่ยังไม่ได้ใช้ประโยชน์จากพื้นที่ดินนั้นให้
เป็นเส้นทางระบายน้ำเสริมจากอุลคลองระบาย
น้ำที่กำลังใช้อยู่ในปัจจุบัน ก็อาจจะบรรเทา
ปัญหาน้ำท่วมลงไปได้มาก

จะเห็นได้ว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงบำเพ็ญพระราชกรณียกิจน้อยใหญ่เพื่อประโยชน์สุขแห่งอาณาประชาราษฎร์ในแต่ละปีมิใช่น้อย ซึ่งการบำเพ็ญพระราชกรณียกิจดังกล่าวนี้จะต้องทรงตรากตรำพระวรกายเป็นอย่างมาก แต่ก็มิได้ทรงย่อท้อต่อความยากลำบาก และมิได้ทรงเห็นแก่ความเหน็ดเหนื่อยแต่อย่างใด ทั้งนี้เนื่องจากทรงรักษาพระพลานามัยให้สมบูรณ์แข็งแรงอยู่เสมอด้วยการออกกำลังกายพระ-

วรกายเป็นประจำเมื่อทรงว่างจากพระราชภารกิจ จึงกล่าวได้อย่างแท้จริงว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงปฏิบัติพระองค์เป็นเยี่ยงอย่างในการยังความเจริญก้าวหน้าและความมั่นคงมาสู่ประเทศชาติตลอดเวลานับว่าทรงเป็นพระมหากษัตริย์ผู้ทรงคุณธรรมอันประเสริฐเปี่ยมล้นไปด้วยพระมหากรุณาธิคุณต่อปวงอาณาประชาราษฎร์อันหาที่สุดมิได้ •

สถาบันพระมหากษัตริย์

เป็นที่กล่าวขวัญกันอยู่เสมอว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอวุดยเดช เป็นพระมหากษัตริย์ที่ทรงทำงานตรากตรำพระวรกายอย่างยิ่งพระองค์หนึ่งของโลก หลายคนคงประหลาดใจว่าพระองค์ซึ่งเป็นพระมหากษัตริย์ภายใต้รัฐธรรมนูญได้ทรงกระทำสิ่งใดจนได้รับการกล่าวขวัญเช่นนี้ พระราชกรณียกิจที่องค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้อุทิศพระองค์ทรงปฏิบัตินั้นมีอาทิ งานในสาขาต่างๆ เช่น

สังคมสงเคราะห์ และการพัฒนาเกษตรกรรม โครงการต่างๆ ทั้งหมดที่ได้รับการส่งเสริมโดยพระราชดำรินั้นเป็นผลมาจากพระมหากรุณาธิคุณและความห่วงใยที่ทรงมีต่อพสกนิกรผู้ยากจนในชนบท เพื่อให้เขาเหล่านั้นได้มีความเป็นอยู่ที่ดี มีความผาสุก

การที่พระองค์เสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมเยียนเขตนิคมชนบทอยู่เสมอทำให้ทรงตระหนักได้ดีถึงปัญหาต่างๆ ที่พสกนิกรในเขตชนบทเผชิญอยู่ ได้ทอดพระเนตรถึง

สภาพความเป็นอยู่ที่เป็นจริงในพื้นที่ที่พสกนิกร
ใช้ชีวิตอยู่ และทั้งสองพระองค์ยังทรงได้รับ
ข้อมูลโดยการเสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมเยียน
บรรดาพสกนิกรและข้าราชการที่เกี่ยวข้อง
อยู่เสมอ

ในปีหนึ่ง ๆ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ
เสด็จพระราชดำเนินแปรพระราชฐานไปประทับ
แรมตามภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศถึง ๒๐๐ วัน
ทั้งนี้เพื่อให้บรรลุถึงพระราชประสงค์ในการ
ช่วยเหลือชาวชนบท ทั้งสองพระองค์จะเสด็จ
พระราชดำเนินโดยพระราชพาหนะทุกชนิด
ที่มีอยู่เพื่อ ไปยังท้องถิ่นที่จะ ได้ใกล้ชิดกับพสกนิกร
ด้วยมีพระราชประสงค์ที่จะทรงแสวงหาวิถีที่ดี
ที่สุดเพื่อช่วยยกระดับมาตรฐานการครองชีพ
ของราษฎร โดยผ่านทางแผนงานพัฒนาการ
เกษตร ตามโครงการอันเนื่องมาจากพระราช
ดำริเป็นส่วนใหญ่ การดำเนินงานส่งเสริมตาม

แผนงานดังกล่าวยังช่วยลดปัญหาการที่ชาว
ชนบทอพยพเข้าไปยังตัวเมือง ซึ่งเป็นปัญหาที่
สำคัญปัญหาหนึ่งของรัฐบาล

รัฐบาลในอดีตในช่วง ๒๐-๓๐ ปีที่ผ่านมา
ได้กำหนดลำดับความสำคัญให้แก่การพัฒนา
ชนบท ซึ่งในระหว่างห้วงระยะเวลาดังกล่าวนี้นี้
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้มีพระราชดำริ
ให้มีแผนงานต่าง ๆ เพื่อพัฒนาที่ดินและแผน
งานบรรดาศักดิ์ได้มีส่วนอย่างมากในการปรับ
ปรุงการจัดการและปัจจัยพื้นฐานให้ดีขึ้น ตลอด
จนแก้ไขปัญหาดัง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นเพราะความ
ขาดประสบการณ์ ในที่สุดแผนงานที่กล่าวมา
เหล่านี้ได้นำไปสู่การก่อตั้งศูนย์ศึกษาการ
พัฒนาต่าง ๆ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเหล่านี้
จัดตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนว
โน้มและดำเนินการทดลองวิจัยเรื่องต่าง ๆ
ที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์ ภูมิประเทศ และ
ลักษณะดินฟ้าอากาศในท้องที่ที่ทำการศึกษา

ผลที่ได้จากการศึกษาทดลองได้นำไปประยุกต์ใช้โดยตรงกับพื้นที่ที่มีลักษณะคล้ายกันในภูมิภาคเดียวกัน

ในขณะนี้ มีศูนย์ศึกษาการพัฒนาที่ทำการวิจัยด้านการเกษตรและการพัฒนาต่าง ๆ ๖ แห่ง กระจายไปทั่วทุกภูมิภาคของประเทศ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเหล่านี้ประกอบด้วย ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ จังหวัดเชียงใหม่ ในภาคเหนือ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพาน จังหวัดสกลนคร ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อน จังหวัดฉะเชิงเทรา ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบน จังหวัดจันทบุรี ศูนย์ศึกษาการพัฒนาที่ห้วยทราย จังหวัดเพชรบุรี ในภาคกลาง และศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิภพทอง จังหวัดนราธิวาสในภาคใต้

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาต่าง ๆ ดังกล่าวนี้นี้ได้ประสานกับหน่วยงานของรัฐบาลที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเกษตร สังคม และการศึกษา ซึ่งมาตั้งสำนักงานในศูนย์ศึกษาการพัฒนา ดังกล่าวด้วย ดังนั้นผลงานวิจัยค้นคว้าทดลอง และการค้นพบจึงถูกนำไปใช้ร่วมกันกับหน่วยงานภายในก่อนที่จะเผยแพร่ออกไปในที่สุด

เกษตรกรและผู้นำชุมชนสามารถไปเยี่ยมเยียนศูนย์ศึกษาการพัฒนาต่าง ๆ ได้ เพื่อให้เห็นประจักษ์ด้วยตนเองถึงการพัฒนาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น และเพื่อเข้ารับการฝึกอบรมเทคนิคล่าสุดเพื่อประยุกต์ใช้ในทางที่เป็นไปได้มากที่สุด เพื่อให้แน่ใจว่าได้รับผลประโยชน์สูงสุดจากทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่

กิจกรรมอีกแขนงหนึ่งที่กำลังดำเนินการอยู่ในศูนย์ศึกษาการพัฒนาทุกแห่ง คือโครงการส่งเสริมศิลปาชีพพิเศษ ตามพระราชดำรินในสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อให้โอกาสแก่ครอบครัวเกษตรกรที่ได้ฝึกอบรมให้มีความรู้ความชำนาญในเรื่องงานช่างฝีมือ เพื่อเป็นรายได้เสริมระหว่างนอกฤดูการทำกรเกษตร และระหว่างที่ประสบภัยธรรมชาติ หรือภาวะแห้งแล้ง

ความสนับสนุนด้านการเงินสำหรับศูนย์ศึกษาการพัฒนาทุกแห่ง ดำเนินการโดยผ่านสำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมา

จากพระราชดำริ อย่างไรก็ตามทั้งสองพระองค์ได้พระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์สมทบอีกด้วยเพื่อความสำเร็จของแผนงานเหล่านี้อยู่เสมอ พระมหากษัตริย์คุณและความห่วงใยที่ทรงมีต่อพสกนิกรผู้ยากจนในชนบทและต่อการพัฒนาประเทศ ได้เป็นแนวทางให้เอกชนและองค์การต่าง ๆ ในภาคเอกชน เจริญรอยตามเบื้องพระยุคลบาทโดยทูลเกล้าฯ ถวายเงิน และน้อมเกล้าฯ ถวายเครื่องอุปโภค วัตถุต่าง ๆ โดยเสด็จพระราชกุศล และแม้กระทั่งบริจาคที่ดินของตนเพื่อความสำเร็จของงานตามแผนงานต่าง ๆ ที่กล่าวมาแล้ว

ความสำเร็จของแผนงานต่าง ๆ อันเนื่องมาจากพระราชดำรินี้ได้กระจายอยู่ทั่วไปจากเขตชนบทไปทั่วทั้งประเทศ และเป็นທີ່ประจักษ์ในต่างประเทศในรูปของผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ทั้งด้านการเกษตร และค่านงานฝีมือ ซึ่งเราสามารถพบมากขึ้นในรายการสินค้าส่งออกที่สำคัญ ๆ ของประเทศ ผลิตภัณฑ์หลายอย่างที่เรพบในร้าน ไทยที่งานแสดงสินค้านานาชาติและงานนิทรรศการต่าง ๆ เหล่านี้ คือผลโดยตรงของการอุทิศพระวรกายอย่างไม่เห็นแก่ความเหน็ดเหนื่อยของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ร่วมเกล้าของสพกนิกรชาวไทยทั้งปวง ●

โครงการพัฒนาที่ดินตามพระราชดำริ

โดยที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงอุทิศเวลาส่วนใหญ่ซึ่งรวมถึงเวลาว่างส่วนพระองค์ในการปฏิบัติพระราชกรณียกิจทรงเยี่ยมราษฎร ไม่ว่าจะเป็นเชื้อชาติและศาสนาใดในพื้นที่จังหวัดต่าง ๆ หัวราชอาณาจักร ซึ่งทรงถือเป็นพระราชภารกิจหลักที่สำคัญที่สุด จึงทำให้ทศกพระเนตรเห็นสภาพความเป็นจริง และทรงเข้าพระทัยในปัญหาความเดือดร้อนของราษฎรเหล่านั้น โดยเฉพาะผู้ประกอบอาชีพทางเกษตรกรรม ซึ่งเป็นราษฎรส่วนใหญ่ของประเทศ นอกจากนั้นยังทรงสนพระทัยในเรื่องความเป็นอยู่ การศึกษา สุขภาพอนามัย ตลอดจนการส่งเสริมอาชีพต่าง ๆ ของพลกนิกรทุกคน และจากการที่ได้ทรงพระราชปฏิสันถารในรายละเอียดกับผู้อาศัยในท้องถิ่น จึงทำให้

ทรงเห็นช่องทางในการหาทางช่วยเหลือในกรณีที่มีปัญหาดังกล่าวข้างต้นเป็นปัญหาใหญ่ของกลุ่มราษฎรเป็นจำนวนมาก ซึ่งมักจะเป็นเรื่องเกี่ยวกับการเกษตรกรรมซึ่งเป็นเส้นเลือดใหญ่ของเศรษฐกิจในประเทศ บางครั้งจะทรงพระราชดำริให้ดำเนินการพิจารณาจัดตั้งโครงการพัฒนาขึ้นโดยมีการร่วมมือกันระหว่างราษฎรกับส่วนราชการที่เกี่ยวข้องที่จะช่วยกันพิจารณาแก้ไขปัญหาด่าง ๆ และพัฒนาท้องถิ่นให้เจริญก้าวหน้าเพื่อผลประโยชน์ร่วมกันทุกฝ่าย สำหรับผลพลอยได้ที่จะได้รับก็คือ ทำให้ราษฎรกับข้าราชการรู้จักทำงานร่วมกัน ทำให้เกิดความเข้าใจและความสามัคคีขึ้น ส่วนในหมู่ข้าราชการจากส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาคก็จะมีการประสานงานกันอย่าง

ใกล้ชิด และมีประสิทธิภาพอันจะทำให้การดำเนินงานมีความคล่องตัว รวดเร็ว และได้ผลสมบูรณ์เต็มที่

อนึ่ง ก่อนที่จะทรงพระราชดำริให้จัดตั้งโครงการแต่ละโครงการนั้น ไม่ว่าจะเป็โครงการประเภทใด ประการแรก จะทรงศึกษาพิจารณา และปรึกษากับเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องตลอดจนตัวแทนราษฎรในท้องที่อย่างละเอียดถี่ถ้วน ที่สำคัญที่สุดก็คือ จะทรงเน้นอยู่เสมอว่าพระราชดำริต่าง ๆ เป็นเพียงข้อเสนอแนะเท่านั้น หากผู้รู้หรือผู้มีวิชาการเห็นว่าไม่เหมาะสมด้วยประการใดก็ตาม ก็สามารถหักท้วงแก้ไขในการประชุมปรึกษาหารือได้ตลอดเวลา เพื่อให้ถูกต้องตามหลักวิชาการตลอดจนให้เป็นการประสานสอดคล้องกับสภาวะทางเศรษฐกิจ และนโยบายของทางราชการ ทั้งนี้หากเป็นผลดีก็อาจนำหลักการไปทดลองใช้ในส่วนภูมิภาคอื่น ๆ ที่มีลักษณะปัญหาที่คล้ายคลึงกัน นอกจากนี้ในการริเริ่มจัดตั้งโครงการ จะทรงย้ำถึงความจำเป็นในการศึกษาสภาวะและหาข้อมูลอย่างละเอียดในทุกแง่ทุกมุม โดยใช้หลักวิชาการ และปัญหาข้อเท็จจริงที่ได้รับจากผู้ที่อาศัยในท้องที่นั้น ๆ ตลอดจนการรู้จักอยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะด้วยความสามัคคีเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีความขยันทำงานเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม การรู้จักประหยัด มีความอดทน และต้องพึ่งตัวเองให้ได้

ครั้นมีการจัดตั้งโครงการขึ้นแล้ว จะทรงติดตามผลงานความก้าวหน้าตลอดจนปัญหา

อุปสรรคทุกระยะ เมื่อมีโอกาสก็เสด็จไปทอดพระเนตรกิจการซึ่งก่อนอื่นจะทรงสละเวลาเพื่อทรงศึกษาจากรายงานที่ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องส่งขึ้นทูลเกล้าฯถวาย อย่างถี่ถ้วน หากสิ่งใดไม่คุ้มค่ากับการลงทุนลงแรง ก็จะเปลี่ยนแปลงได้ตามความเหมาะสม หากสิ่งใดเป็นผลก็จะยึดเป็นหลักในการดำเนินงานต่อไป สิ่งใดเป็นประโยชน์ก็จะมี การสาธิตให้ราษฎรศึกษาเป็นแบบอย่าง โดยมีความเคร่งครัดในการใช้วัสดุพื้นบ้านที่ราษฎรจะนำไปทำได้จริง ๆ ในการนี้จะทรงส่งเสริมอาชีพของราษฎรไปในเวลาเดียวกันด้วย อาทิ อุตสาหกรรมในครัวเรือนต่าง ๆ การส่งเสริมบำรุงพันธุ์สัตว์ซึ่งจะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯพระราชทานความช่วยเหลือต่าง ๆ ในระยะเริ่มแรก เพื่อให้ราษฎรรู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ และยังเป็น การหารายได้พิเศษสำหรับครอบครัวอีกด้วย พระราชดำริที่สำคัญอีกประการหนึ่ง ก็คือการฝึกให้ราษฎรรู้จักการใช้ประโยชน์จากพื้นที่ดิน และวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรให้เต็มที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการทำปุ๋ยคอก และปุ๋ยหมัก

สำหรับใช้ในการเพาะปลูกซึ่งจะเป็นการช่วย
อนุรักษ์ดินและเป็นการประหยัดทุนทรัพย์
ในการจัดซื้อปุ๋ยวิทยาศาสตร์ซึ่งมีราคาแพง
มาก นอกจากนั้น ยังไม่ทรงสนับสนุนให้
เกษตรกรใช้เครื่องจักรกลโดยไม่จำเป็น

สำหรับโครงการต่าง ๆ เกี่ยวกับการ
พัฒนาที่ดิน ที่ดำเนินการตามพระราชดำริ
อาจแบ่งเป็นประเภทต่าง ๆ ตามลักษณะ
ของโครงการ ดังต่อไปนี้

โครงการหลวงพัฒนาภาคเหนือ

ในการเสด็จ ทรงเยี่ยมราษฎรในพื้นที่
ต่าง ๆ ในบริเวณจังหวัดภาคเหนือ ได้ทอด
พระเนตรเห็นการทำลายป่าต้นน้ำลำธารของ
ราษฎรชาวไทยภูเขาโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์
เช่น ถางพื้นที่ป่าทำไร่เลื่อนลอย และปลูก
ฝิ่นตลอดจนพืชไร่อื่น ๆ ตามบุญตามกรรม
โดยไม่มีแผนงาน ซึ่งนับว่าเป็นผลเสียหาย

แก่ทรัพยากรอันสำคัญยิ่งของชาติ เนื่องจาก
ป่าเขาทางภาคเหนือ เป็นต้นกำเนิดแม่น้ำ
สำคัญ ๆ หลายสาขาด้วยกัน หากถูกทำลาย
หมดแล้ว ปัญหาที่จะตามมาก็คือ การสูญเสียบ
ป่าอันมีค่า การขาดแคลนน้ำในฤดูแล้งและ
อุทกภัยในฤดูน้ำหลาก นอกจากนั้นการปลูกฝิ่น
จะเห็นได้ว่าไม่เกิดประโยชน์ทางเศรษฐกิจ
แต่อย่างใดเลย กล่าวคือ ราคาผลิตผลที่ผู้
เพาะปลูกได้รับก็นับว่าน้อยมาก เมื่อเปรียบ

เทียบกับแรงงานที่ลงไป รัฐก็ไม่สามารถเก็บ
ภาษีได้ เนื่องจากเป็นสิ่งผิดกฎหมาย ประการ
สำคัญก็คือ ฝิ่นที่ผลิตได้จะมีผู้นำไปแปรสภาพ
เป็นยาเสพติดร้ายแรง ซึ่งมอมเมาบ่อนทำลาย
เยาวชนของชาติอยู่ในขณะนี้ และทำให้ภาพ
พจน์ของประเทศเสียไปในสายตาต่างชาติ
ในฐานะประเทศผู้ผลิต จึงมีพระราชดำริ
ให้จัดตั้งโครงการหลวงพัฒนาภาคเหนือ
ขึ้นมา โดยดำเนินงานร่วมกับโครงการพัฒนา

เศรษฐกิจชาวไทยภูเขาขององค์การสหประชาชาติเพื่อสำรวจข้อมูลต่าง ๆ จัดตั้งสถานีทดลองปลูกพืชฤดูหนาว โดยได้รับความช่วยเหลือในเรื่องพันธุ์ไม้ผล ตลอดจนพันธุ์สัตว์จากมิตรประเทศที่สนใจในโครงการ ทั้งนี้เพื่อทดลองและวิจัยเรื่องพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ต่าง ๆ ที่เหมาะสมกับสภาพภูมิอากาศ และภูมิประเทศของบริเวณเขาสูงที่ราษฎรชาวไทยภูเขาอาศัยอยู่อย่างละเอียดทุก ๆ ด้าน ทั้งนี้เพื่อจะได้แนะนำส่งเสริมให้ราษฎรเหล่านั้น นำพันธุ์พืชไปเพาะปลูกเป็นการถาวร แทนการโยกย้ายที่ ฝากทางป่าทำไร่เลื่อนลอย ตลอดจนนำพันธุ์สัตว์ไปเลี้ยงขยายพันธุ์ ซึ่งหากปฏิบัติตามคำแนะนำ และการสาธิตของเจ้าหน้าที่ ก็จะสามารถทำรายได้มากกว่า

การปลูกฝิ่น จัดตั้งศูนย์ส่งเสริมการเกษตร ทั้งศูนย์ย่อยและศูนย์ใหญ่ เพื่อทำหน้าที่อบรมให้สมาชิกในหมู่บ้านสหกรณ์มีความสามัคคี และมีเมตตาจิตซึ่งกันและกันเพื่อให้สามารถพึ่งตัวเองได้ ตลอดจนให้ตระหนักในบุญคุณของรัฐบาลที่ช่วยบุกเบิกที่ดินและให้ความช่วยเหลืออื่น ๆ สำหรับกิจการอันเกี่ยวกับส่วนรวมของหมู่บ้านสหกรณ์จะดำเนินไปภายใต้ความรับผิดชอบของคณะกรรมการหมู่บ้านสหกรณ์ ซึ่งสมาชิกเป็นผู้เลือกขึ้นมา พระราชประสงค์ที่สำคัญอีกประการหนึ่งก็คือ การอยู่ร่วมกับเกษตรกรซึ่งอยู่นอกเขตโครงการด้วยความสามัคคี กลมเกลียวกัน รู้จักช่วยเหลือ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกันในทุก ๆ ด้าน

โครงการระบายน้ำ ตามพระราชดำริ

ในการเสด็จ ไปทรงเยี่ยมราษฎรในจังหวัดภาคใต้ เมื่อความทราบฝ่าละอองธุลีพระบาทว่า ในบริเวณพื้นที่จังหวัดนราธิวาส และจังหวัดใกล้เคียง มีพรุ (คือที่ที่มีน้ำขังตลอดปี) หลายลูก และในฤดูมรสุมกระแสน้ำจะไหลเอ่อจากพรุท่วมล้นเข้าไร่นาราษฎรเสียหายเป็นประจำทุกปี นอกจากนั้น ยังไม่สามารถใช้เป็นแหล่งเพาะพันธุ์สัตว์น้ำจืด เนื่องจากน้ำมีปริมาณกรดสูงเกินไป สำหรับประโยชน์ที่พรมีก็น้อยมาก ก็คือ เป็นแหล่งที่มีต้นกระจุยขึ้นสำหรับราษฎรนำไปสานเสื่อเป็นอาชีพ ในระหว่างเสด็จ ประทับแรม ณ พระตำหนัก ทักษิณราชนิเวศน์ ได้เสด็จไปทอดพระเนตรพรุในพื้นที่ต่าง ๆ ในเขตจังหวัดนราธิวาสและจังหวัดใกล้เคียง และได้พระราชทานกระแสพระราชดำริให้ดำเนินการขุดคลองเพื่อระบายน้ำออกจากพรดังกล่าวโดยให้ดำเนินงานโดยเร่งด่วน เพื่อช่วยบรรเทาความเดือดร้อนของราษฎรทั้งด้านอุทกภัย การป้องกันน้ำเค็มหนุนขึ้นมายังบริเวณพื้นที่เพาะปลูก นอกจากนั้น ยังจะเป็นการปรับปรุงที่ดิน เพื่อการเกษตรและเป็นทุ่งเลี้ยงสัตว์ ตลอดจนบ่อเพาะพันธุ์ปลา

น้ำจืด ในการนี้ กรมชลประทาน และส่วนราชการที่เกี่ยวข้องได้ร่วมกันวางแผนขุดคลองระบายน้ำจากพื้นที่เพาะปลูก ซึ่งน้ำท่วมเกือบทุกปี ให้มีทางน้ำไหลออกสู่ทะเลโดยขุดคลองเชื่อมกับทางระบายน้ำตามธรรมชาติ ซึ่งขุดลอกแล้ว ก่อสร้างประตูระบายปากคลองระบายน้ำเพื่อทำหน้าที่บังคับปริมาณน้ำ ก่อสร้างอาคารประกอบต่าง ๆ เช่น สะพานคอนกรีต ท่อระบายน้ำ ท่อรับน้ำ การสร้างทำนบดินและคันกันน้ำเค็มป้องกันมิให้ไหลย้อนเข้าไปในบริเวณเพาะปลูก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ฤดูแล้ง นอกจากนั้น ยังมีการขุดลอกคลองธรรมชาติเพื่อช่วยให้สามารถระบายน้ำออกได้ปริมาณมากขึ้น หลังจากนั้นก็ได้เสด็จไปทอดพระเนตรผลงานความก้าวหน้าเป็นประจำ ซึ่งปรากฏว่าได้ผลดีตามเป้าหมายที่วางไว้ เพราะสามารถระบายน้ำออกจากพรุ จนพื้นที่บางแห่งสามารถปลูกข้าวได้ เป็นเนื้อที่หลายหมื่นไร่ ต่อมาได้พระราชทานกระแสพระราชดำริให้ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องเตรียมวางแผนพัฒนาที่ดินให้ได้ประโยชน์สูงสุด อาทิ การพัฒนาที่ดินที่จะใช้เป็นที่ปลูกทุ่งเลี้ยงสัตว์ การปรับปรุงแหล่งน้ำในบริเวณพรุให้เป็นแหล่งเพาะพันธุ์ปลาน้ำจืด ซึ่งเมื่อน้ำมีการถ่ายเทและปริมาณกรดในพรุหมดไปแล้ว ก็อาจขุดคลองขอยแยกจากคลองระบายน้ำสายใหญ่ เพื่อส่งน้ำเพื่อการชลประทาน ไปยังพื้นที่เพาะปลูกที่ขาดแคลนน้ำได้อีกด้วย

เมื่อได้ศึกษาพิจารณาโครงการต่าง ๆ
ดังกล่าวโดยละเอียด ก็จะทำให้เกิดความประทับใจ

ใจในพระอัจฉริยภาพที่ทรงคุณลักษณะแห่ง
ความเป็นผู้นำของชาติอย่างครบถ้วน ทรงเล็ง
เห็นและวิเคราะห์ปัญหาต่าง ๆ อย่างถูกต้อง
แล้วทรงแผ้วถางทางที่จะแก้ปัญหาเหล่านั้น
ด้วยพระปรีชาสามารถ ทรงมีพระอัจฉริยะใน
การโน้มน้าวใจคน ให้สามารถรวมกำลังรวมทุน
และทรัพยากรที่จำเป็น นำมาประกอบในการ
หาข้อมูลสำหรับวางแผนและโครงการ ด้วย
พระราชวิจารณ์ญาณอันสุขุมคัมภีรภาพทุกชั้น
ตอน ทั้งทรงมีพระอัจฉริยะในการพระราชทาน
ความบังคาสใจ ให้ผู้ที่เข้าร่วมในการดำเนิน
โครงการให้ความเพียรพยายามอย่างเต็มที่
เพื่อสร้างความสำเร็จสมดังพระราชปณิธาน

ทศพิธราชธรรม

ท. กล้วยไม้ ณ อรุณยา

ประเทศไทยกับสถาบันพระมหากษัตริย์นั้นมีความเป็นมาควบคู่กันตั้งแต่มีประเทศไทยจนกระทั่งถึงปัจจุบัน ไม่สามารถที่จะแยกออกจากกันได้ด้วยความเรียบร้อยสวัสดิ์ วัฒนธรรมเดิมของไทยพระมหากษัตริย์มีหน้าที่เป็นคู่มือเมืองปกครองดูแลให้ประชาชนได้รับความร่มเย็นเป็นสุข เป็นผู้นำออกรบพุ่งในเวลาที่มีศึกสงคราม และเป็นตุลาการชี้ขาดแก้ไขข้อขัดแย้งของพลเมืองในยามปกติ ความสัมพันธ์

ระหว่างพ่อเมืองกับลูกเมืองจึงเป็นไปอย่างใกล้ชิดและสนิทสนมยิ่ง ต่อมาเมื่อไทยได้อพยพมาสู่ลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา ได้รับวัฒนธรรมมอญจากคัมภีร์พระธรรมศาสตร์มาเจือปนก็เข้ากันได้สนิท มีความนิคมที่จะให้พระมหากษัตริย์ทรงเป็นธรรมิกราช คู่เคียงพระเจ้ามหาสมมตราชแห่งคัมภีร์พระธรรมศาสตร์นั้น โดยทรงบำเพ็ญทศพิธราชธรรม ๑๐ ประการ ทรงประกอบสังกหรััตถุ ๔ ประการ และดำรงพระองค์อยู่ใน

จักรวรรดิวัตร ๑๒ ประการ ครั้นไทยได้สมาคมกับเขมรแล้ว ฐานะของพระมหากษัตริย์ได้แปรรูปไปบ้าง คือรับเอาขนบธรรมเนียมแห่งลัทธิเทวราชของเขมรมาใช้ หมายความว่าพระมหากษัตริย์เป็นอวตารของพระผู้เป็นเจ้าบนสรวงสวรรค์ แต่อย่างใดก็ลัทธิเทวราชของเขมรนั้นก็ติดอยู่แต่เพียงภายนอก โดยจิตใจของคนไทยแล้วก็ไม่เห็นว่าพระมหากษัตริย์จะเป็นพระผู้เป็นเจ้าไปได้อย่างใด **คนไทยยังมีความเชื่อนั่นอยู่ว่าพระมหากษัตริย์นั้นทรงเป็นตัวแทนแห่งความชอบธรรม เป็นศูนย์กลางของความค้ำจามทั้งปวง** คั้งในพระราชพิธีบรมราชาภิเษกซึ่งเป็นพิธีของพราหมณ์ อัญเชิญพระผู้เป็นเจ้าให้มาสถิตอยู่ในองค์พระมหากษัตริย์ และพราหมณ์เป็นผู้ถวายสิริราชสมบัติให้แก่พระมหากษัตริย์ โดยกราบบังคมทูลถวายพระพรชัยมงคลและถวายเครื่องสิริราชกกุธภัณฑ์ พระมหากษัตริย์ก็จะทรงตอบรับคั้งที่เรียกว่าพระประณมบรมราชโองการ คือคำพูดหรือคำสั่งของพระมหากษัตริย์ที่ยังไม่ได้ทำพระราชพิธีบรมราชาภิเษกจะไม่ใช้คำว่า **“บรม”** คั้งนั้นเมื่อทรงผ่านพระราชพิธีนี้แล้ว การทรงตอบรับคำถวายราชสมบัติของพราหมณ์เป็นครั้งแรกจึงเรียกว่าพระประณมบรมราชโองการ แต่เดิมเช่นคราวบรมราชาภิเษกรัชกาลที่ ๗ มีข้อความคั้งนี้

“ดูกรพราหมณ์ บัดนี้เราทรงราชภาวระครองแผ่นดินโดยธรรมสม่าเสมอ เพื่อประโยชน์เกื้อกูลและสุขแห่งมหาชน เราแผ่พระราชอาณาเหนือท่านทั้งหลายกับโลก

สมบัติ เป็นที่พึ่ง จักการปกครองรักษาป้องกันอันเป็นธรรมสืบไป ท่านทั้งหลายจงวางใจอยู่ตามสบายเทอญ”

แต่เนื่องจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบัน ทรงเป็นพระประมุขของประเทศที่มีได้ทรงใช้พระราชอำนาจบริหารราชการแผ่นดินด้วยพระองค์เองตั้งแต่ก่อนในการพระราชพิธีบรมราชาภิเษกจึงคงมีพระประณมบรมราชโองการเป็นข้อความสั้น ๆ ว่า **“เราจะครองแผ่นดินโดยธรรม เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม”** และตลอดระยะเวลา ๔๑ ปีในรัชกาล เวลาเป็นเครื่องพิสูจน์ให้เห็นว่าทรงยึดมั่นในพระประณมบรมราชโองการอย่างเคร่งครัด ทรงปฏิบัติพระราชภารกิจด้วยความเป็นธรรม และเพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยามแต่ฝ่ายเดียว คั้งจะได้กล่าวถึงเรื่องทศพิธราชธรรม เป็นตัวอย่างของการครองแผ่นดินโดยธรรมว่าได้ทรงบำเพ็ญอย่างใด เป็นเครื่องเฉลิมพระเกียรติในมหามงคลสมัยวันเฉลิมพระชนมพรรษา ๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๒๕ นี้

ทศพิธราชธรรมนั้นเป็นธรรมที่มีมาก่อนพุทธกาล อาจกล่าวได้ว่าเป็นปรัชญาการเมืองของโลกตะวันออกที่วางกรอบปฏิบัติของผู้มีอำนาจปกครอง นักปราชญ์ทางพุทธศาสนาได้รับเข้าใจเป็นธรรมในศาสนาของตน สมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงวชิรญาณวงศ์ ได้ทรงแสดงพระธรรมเทศนาเรื่องทศพิธราชธรรมในงานพระราชพิธีบรม-

ราชาภิเษก พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช เมื่อวันที่ ๘ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๓ ความตอนหนึ่งมีว่า

“พระมหากษัตริย์ไทยต้องยึดถือหลักปฏิบัติ ที่เรียกว่า ทศพิธราชธรรมหรือธรรม ๑๐ ประการ ของพระมหากษัตริย์ เป็นไปตามหลักพุทธศาสนา ดังคาถาบาลีว่า

ทานํ สีสํ ปริจจาคํ อาชฺชวํ มทุทวํ ตป
อกุโธ อวิหฺสญจ ขมุติญจ อวิโรธนํ
อิจฺเจเต กุสเส ธมฺเม จูเต ปสฺสาหิ อุตฺตนิ
คโต เต ชาเนต ปิติ โสมนสฺสญจนปฺปก

แปลความว่า ขอพระองค์ผู้เป็นบรมกษัตริย์ ธิราช จงทรงพระปรีชาสามารถ พิจารณาเห็น ราชธรรมที่เป็นกุศลส่วนชอบ ๑๐ ประการ ให้ ดำรงในพระราชสันดานเป็นนิตย์ ดังนี้ ทาน การให้ ๑ การตั้งสังวร รักษากาย วาจา ให้ สะอาด ปราศจากโทษ ๑ ปริจจาค์ การบริจาค สละ ๑ อาชฺชวํ ความซื่อตรง ๑ มทุทวํ ความ อ่อนโยน ๑ ตป การขจัดความเกียจคร้านและ ความขี้ ๑ อกุโธ การไม่โกรธ ๑ อวิหฺสญจ การไม่เบียดเบียนผู้อื่น ตลอดถึงสัตว์ให้ได้ทุกข ียาก ๑ ขมุติญจ ความอดทนต่อสิ่งควรอดทน เป็นเบื้องหน้า ๑ อวิโรธนํ การปฏิบัติไม่ให้ผิด จากการที่ถูกที่ตรงและดำรงอาการคงที่ ไม่ให้ วิการด้วยอำนาจยินดียินร้าย ๑ บรรจบเป็นกุศล ส่วนชอบ ๑๐ ประการ ลำคับนั้นพระปิติ และพระ โสมนัสไม่น้อยจักเกิดมีแต่พระองค์ เพราะ ได้ทรง พิจารณาเห็นกุศลธรรมเหล่านี้มีในพระองค์ เป็นนิตย์”

ต่อไปนี้จะได้อัญเชิญพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ภูมิพลอดุลยเดช มาประกอบคำอธิบาย ทศพิธราชธรรม บางข้อ ดังนี้

ราชธรรม “ทาน” การให้

ราชธรรม “ทาน” คือการให้ของ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวนั้น อาจกล่าว ได้ว่าเหลือที่จะพรรณนาได้สุดสิ้น มีการ พระราชทานพระราชทรัพย์ไปยังองค์การ คณะบุคคลและรายบุคคลหลายอาชีพหลาย สาขา ไม่ว่าจะเป็นตำรวจทหารที่รักษา ความมั่นคงปลอดภัยของประเทศชาติ ประชาชนในถิ่นทุรกันดาร ผู้เจ็บไข้ได้ป่วย นัก-

เรียนนักศึกษา แม้กระทั่งการช่วยเหลือการศพผู้ทำคุณงามความดีไว้แก่ประเทศชาติ มีตัวอย่างที่ดีที่สุดอันแสดงว่าปีหนึ่ง ๆ ได้พระราชทานพระราชทรัพย์ในเรื่องใดบ้าง คือ ได้พระราชทานพระบรมราชวโรกาสให้ พลเอกอาทิตย์ กำลังเอก ผู้บัญชาการทหารบกและผู้บัญชาการทหารสูงสุด นำคณะผู้จัดงานเดินการกุศลเกิดพระเกียรติเมื่อวันที่ ๒ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๒๗ เผ้าทุลละของรูปสี่พระบาททูลเกล้าฯ ถวายเงินจำนวน ๖๐ ล้านบาท เพื่อโดยเสด็จพระราชกุศลตามพระราชอัธยาศัย ณ ศาลาศาลิตาลัย วันที่ ๒๒ มกราคม พ.ศ. ๒๕๒๘ ได้มีพระราชดำรัสแก่คณะผู้เผ้าและได้เรียบเรียงขึ้นตามที่ได้บันทึกพระสุรเสียงไว้ ความตอนหนึ่งมีดังนี้

“พูดถึงเงินที่ได้ให้มาแล้วก็เป็นเงินที่มีการบริจาคมาจากทั่วประเทศ ก็รู้สึกซาบซึ้งในความตั้งใจดีของทุกคนที่ได้บริจาคจะมากหรือน้อยก็แล้วแต่ แต่ก็รวมเข้ามาแล้วก็ป็นจำนวนมากทีเดียว จำนวนมากนี้ก็ต่อมยอมรับว่าดีใจ ดีใจที่ได้รับมา เพราะว่ามีค่าใช้จ่ายในการทำงานก็มีมากไม่น้อย ดังที่ได้รายงานที่กล่าวต่อกันว่าเห็นว่าจะไปทำงานในด้านพัฒนาในโครงการต่าง ๆ ก็สิ้นเปลือง นอกเหนือจากเงินที่มีอยู่เป็นเงินงบประมาณหรืองานประจำ เงินของงานประจำก็มีงานพิเศษซึ่งเบิกงบประมาณไม่ได้ นอกจากนั้นก็ช่วยเกี่ยวข้องกับสาธารณสุขอนามัยของประชาชน และเกี่ยวข้อง

กับเรื่องของการศึกษาของทั้งเยาวชนทั้งผู้ใหญ่ที่จะต้องให้ความรู้ เพื่อที่จะให้เป็นบุคคลที่มีประโยชน์ได้ต่อส่วนรวม ฉะนั้นก็ต้องใช้เงินมากทีเดียว จึงขอถือโอกาสแจ้งให้ท่านทั้งหลายแล้วก็กับผู้ที่บริจาคทั้งหลาย ที่ท่านมาวันนี้เป็นเพียงจำนวนหนึ่งของผู้ที่ได้ทำงานนี้ ยังมีจำนวนอีกตั้ง ๖ ล้านคน ประมาณ ๖ ล้านคนที่ได้ร่วมในงานนี้ด้วย ยังเข้ามาในนี้ไม่ได้ แต่ก็ต้องขอฝากขอใจทุกคนที่ได้บริจาคทั้งทรัพย์สินและได้ร่วมในงานเพื่อสร้างกำลังใจและสร้างความสามัคคี ตอนนี้ก็ขออนุญาตแจ้งว่าเงินที่ท่านได้มอบมานั้น จะบอกว่าจะนำไปใช้เป็นประโยชน์จะบอกไม่ได้ เพราะว่าเงินที่ท่านนำมาแล้ว ที่ท่านนำมาเมื่อครั้งนี้นั้นใช้หมดแล้ว อันนี้ก็ดูเหมือนว่าแปลก ทำไมบอกว่าใช้หมดแล้ว แต่เมื่อท่านมาแล้วก็คงอยากทราบว่าจะไปใช้อย่างไร ก็บอกว่าใช้ไปแล้ว แล้วก็ขอได้่านรายการโดยสังเขป

ตะก็ท่านผู้บัญชาการ^(๑) ได้อ่านรายการของเงินทางภาครับ ตอนนั้นก็ขออ่านบัญชีเงินในภาคจ่าย คือมีค่าใช้จ่าย อันนี้ก็จ่ายไปแล้ว ที่บอกว่าจ่ายไปแล้ว เพราะว่าป็นรายการที่เป็นของปี ๒๕๒๗ เดียวนี้ก็ป็นปี ๒๕๒๘ แล้ว เข้ามาก็มาครึ่งเดือนกว่าแล้ว เกือบเดือน อันนี้เป็นสรุป สรุปว่าเงินที่ท่านได้บริจาคและท่านได้จัดงานเพื่อให้มีผลขึ้นมา นั้น ได้จ่ายไปอย่างไร อันนี้เป็นส่วนเดียวที่มีค่าใช้จ่ายแล้ว ก็ไม่ใช่ค่าใช้จ่ายประจำ หรือเรียกว่าค่าใช้จ่าย

(๑) พลเอก อาทิตย์ กำลังเอก ผู้บัญชาการทหารสูงสุด และผู้บัญชาการทหารบก

ตามงบประมาณ งบประมาณนั้นก็หมดแล้ว ตามที่ท่านได้ทราบว่างบประมาณก็จำกัด งบประมาณแผ่นดินก็จำกัด ก็ถูกตัดไปด้วย บางทีก็ต้องใช้เงินเรียกว่าเงินส่วนตัวบ้าง เงินส่วนที่มีสิทธิ์ที่จะใช้แล้วก็เงินที่มีผู้บริจาค ทั้งหมดนี้ก็ไม่ครบ แต่ว่าจะให้เห็นว่าเงินที่ท่านได้นำมาในวันนี้ที่มาจากทั่วทุกมุมของประเทศ เข้ามาที่นี่แล้ว แล้วก็ออกไปยังใ

อันนี้ก็มีการต่าง ๆ อันนี้ก็เป็นการที่ไม่ครบถ้วน แต่ว่าทำมาเพื่อเป็นตัวอย่าง ว่ามีค่าเวชภัณฑ์และค่ารักษาพยาบาลในปี ๒๕ นี้เป็นสิบหกล้านแปดแสนหกหมื่นเก้าพันเจ็ดสิบเจ็ดบาทสองสตางค์ แล้วก็มีการหาทุนบำรุงโรงพยาบาลและหน่วยทหารหกล้านสามแสนเจ็ดหมื่นห้าพัน แล้วก็มีการให้นักเรียนที่ได้สงเคราะห์อยู่เป็นเงินค่าใช้จ่ายของการให้ค่าหนังสือค่าเบี้ยเลี้ยงหรืออะไรของเขา ซึ่งแต่ละคนก็ไม่มากนักแต่รวมไปก็มากเป็นสี่ล้านหนึ่งแสนเก้าหมื่นเก้าพันสี่ร้อยแปดสิบสองบาทห้าสิบสตางค์ ต่อไปก็มีสิ่งที่เป็นเครื่องอุปโภคบริโภคที่ให้ไปสำรองไว้ตามเขตตำรวจชายแดน และตามทัพภาคต่าง ๆ เป็นเงินสามล้านสามแสนสี่หมื่นห้าพันสองร้อยหกสิบบาทห้าสิบเจ็ดสตางค์ แล้วต่อไปก็มีเครื่องอุปโภคบริโภคที่ให้แก่ราษฎร เป็นเงินแปดล้านแปดแสนหนึ่งหมื่นเก้าพันหนึ่งร้อยหกสิบหกบาทเจ็ดสิบห้าสตางค์ และมีที่ให้เครื่องอุปโภคบริโภคต่าง ๆ นี้ให้ตำรวจทหารแปดล้านหกแสนสี่หมื่นห้าพันสามร้อยเจ็ดสิบห้าบาท ตอนนี้ก็มีการกุศลต่าง ๆ แต่ว่าในที่นี้เขาเขียนไว้ การศพ หมายความว่า

คนเราเกิดแล้วก็ต้องตาย ที่ตายไปก็มีคนที่ได้ทำความดีความชอบ ก็ต้องให้ศพเขาทำให้สมเกียรติ คนอาจจะว่าคนตายแล้วเขาก็เอาไปไม่ได้ แต่อย่างไรก็ตามก็เป็นความกตัญญูต่อผู้ล่วงลับไป เพราะว่าบางคนก็ได้ปฏิบัติงานดีเด่น แต่ว่าไม่สามารถที่จะเอาเงินฌาปนกิจอะไรมาให้มาใส่ก็เลยต้องช่วยบ้าง เป็นเงินสองล้านหกแสนหนึ่งหมื่นหกพันแปดร้อยห้าสิบห้าบาทห้าสิบสตางค์ คราวนี้ก็มีรายการอันหนึ่งที่เขียนไว้ด้วยก็อาจจะไม่เข้าใจ ทำไมต้องมาใส่รายการอย่างนี้ คือการซื้อรถเป็นรถแบบอ้วน ๆ ใหญ่ ๆ ก็เป็นรถที่ถ้าผู้ที่ติดตามดูรายการทีวีว่าเวลาไปพัฒนาที่ไรก็มีกระบวนยาวมาก แล้วก็บางทีอย่างพวกตำรวจที่เขามีหน้าที่ที่จะนำกระบวน เขาก็ต้องแจ้งว่ามีรถเท่านั้นคันเท่านั้นคัน ก็ทราบดีว่าเป็นกระบวนยาว ส่วนตำรวจจราจรตามทางเวลาออกไปเขาบอกว่ากระบวนมีความยาวให้ระวัง คือว่าเป็นหน้าที่ของตำรวจที่จะให้ระวัง ก็แจ้งอยู่เสมอว่ากระบวนมีความยาว ก็กลัวความยาวเลยไปซื้อรถมา ซื้อรถมาไอ้แบบอ้วน ๆ ใหญ่ ๆ นั้นนะ ๓ คัน แล้วรถข้างอีก ๒ คัน คือเวลาไปที่ไหนอะอะไรก็เคี้ยวเรียกกรธ่าง เพราะว่าเคี้ยวไอ้โน้ไอ้โน้นเสีย บางทีเดินทางไปสะพานขาดก็เรียกกรธ่างขึ้นมา มาทำสะพาน ก็เหมือนว่าเป็นฝ่ายข้างของกระบวน ก็ทั้งหมดครด ๓ คัน แล้วก็รถข้างอีก ๒ คัน เป็นเงินสองล้านแปดพันสามร้อยหกสิบเจ็ดบาทห้าสิบสตางค์ แล้วก็มีการรายการในนี้ รายการสุดท้ายคือรายการพัฒนาชาวเขามีสิบเก้าล้านสี่แสนหนึ่งหมื่น

แปดพันเจ็ดร้อยยี่สิบเจ็ดบาท ในการนี้ไปทั้งหมดนี้ก็ยังมีความจำเป็น คือ ค่าน้ำมันตามงบประมาณก็มีอยู่ เขาให้ค่าน้ำมันสำหรับใช้จ่ายในงานกิจการประจำ แต่ว่าส่วนมากเวลาไปต่างจังหวัดโดยที่มีกระบวนชาวแล้วก็มีภารกิจมากออกทุกวันบางที่ ๒-๓ ภารกิจ ก็จะต้องใช้น้ำมันพิเศษขึ้นมา ก็แจกจ่ายออกไปอีกเป็นจำนวนหลายแสนบาท หรือจะเป็นหลายล้านบาท แต่ก็ไม่ได้อยู่ในนี้ เขาคงอายุไม่ยากที่จะให้มากขึ้นไป แล้วก็อาจจะเห็นว่าถ้ามาใส่ในนี้จะเป็นการบอกบุญมากขึ้นไป เพราะว่าท่านก็นำเงินมาเป็นจำนวนหลักสิบล้านกว่านิดหนึ่ง ก็กลัวว่าจะเป็น การบอกบุญขอเพิ่มเติม ซึ่งที่รายการต่าง ๆ ที่บอกไว้นี้ก็รวมแล้วเป็นเจ็ดสิบล้านสองแสนเก้าหมื่นเจ็ดพันเก้าร้อยยี่สิบบาทเก้าสิบสตางค์ ก็หมายความว่าตอนนี้ก็ยังขาดทุนอยู่”

ราชธรรม “มัททวะ” ความเป็นผู้อ่อนโยน

ราชธรรมมัททวะได้แก่ทรงมีพระราชอัธยาศัยอ่อนโยน มีสัมมาคารวะต่อผู้ใหญ่ อ่อนโยนต่อผู้เสมอกันและต่ำกว่า วางพระองค์เสมอต้นเสมอปลาย ไม่ทรงกระด้างดุหมิ่นผู้อื่น พระบรมฉายาลักษณ์ขณะที่เสด็จพระราชดำเนินไปเยี่ยมและทรงสักการะพระเถระผู้ใหญ่ยังพระอารามต่าง ๆ นั้น ก่อให้เกิดความประทับใจแก่ผู้พบเห็นทุกคนทุกครั้ง เช่นภาพทรงสักการะหลวงปู่แหวน สุจิณฺโณ วัดคอดอยแม่บึง จังหวัดเชียงใหม่ และภาพทรงประทับประคองหลวงปู่โต๊ะ วัดประดู่-

ฉิมพลี กรุงเทพมหานคร กลับจากงานพระราชพิธีในพระราชฐาน มีที่นำอัครวรยใจเรื่องหนึ่ง คือ พระมหากษัตริย์ไทย ๒ พระองค์ ได้เสด็จพระราชดำเนินไปเฝ้าสันตะปาปาประมุขของชาวคริสต์ทั่วโลกที่นครวาติกัน ได้ทรงแสดงราชธรรมมัททวะ ข้อนั้นเหมือนกัน กล่าวคือ เมื่อ**พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว**เสด็จประพาสทวีปยุโรปครั้งแรกเมื่อ พ.ศ.๒๔๔๐ ได้เสด็จไปเฝ้าสันตะปาปาด้วย ในฐานะที่ทรงเป็นพุทธศาสนิกชนได้ทรงหาทางทำความเคารพสันตะปาปาได้อย่างงดงามที่สุด ดังพระราชหัตถเลขาถึงสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส ตอนหนึ่งว่า “...จะต้องทูลสารภาพอย่างหนึ่งเรื่อง ไปจูบมือไปขอให้ทรงเข้าพระทัยว่าตั้งใจจะจูบมือคนแก่เท่านั้น เพราะเจ้าฝรั่งเขาจูบตีนกัน...แต่ความจริงไปเป็นคนแก่ควรบูชา และความประพฤติก้อยู่ในสุจริต ประกอบไปด้วยมัทยัสถ์และสันโดษ...” ต่อมาเมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชเสด็จพระราชดำเนินเยือนประเทศซีกโลกตะวันตกอย่างเป็นทางการเมื่อ พ.ศ.๒๕๐๓ ได้เสด็จพระราชดำเนินไปเฝ้าสมเด็จพระสันตะปาปา จอห์นที่ ๒๓ องค์ประมุขแห่งนครรัฐวาติกันและแห่งคริสต์ศาสนจักรโรมันคาทอลิก สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงบันทึกเหตุการณ์วันนั้นไว้ในบทพระราชนิพนธ์เรื่อง “**ความทรงจำในการตามเสด็จต่างประเทศทางราชการ**” ความตอนหนึ่งว่า

“...เมื่อสิ้นตะปาปาทรงขึ้นพระหัตถ์มา พระเจ้าอยู่หัวทรงก้มพระองค์ลงคำนับแล้วจับพระหัตถ์ทรงเล่าประทานข้าพเจ้าภายหลังว่า สันตะปาปาทรงเอื้อนกรมาชี้คพระองค์ไว้ไม่ให้ทรงก้มต่ำเกินไป เราทั้งสองคิดเอาเองว่า เห็นจะเป็นเพราะท่านมีพระเมตตา ไม่อยากให้เราทำอะไรที่ไม่ถูกต้องกฎศาสนาของเรากระมัง ส่วนข้าพเจ้าเมื่อท่านส่งหัตถ์มาประทาน ก็ถอนสายบัวถวายท่านด้วยความเคารพขณะที่จับพระหัตถ์ เราทั้งสองเห็นว่านอกจากท่านจะทรงมีวิญญูแล้ว ยังมีคุณวิญญูซึ่งสาธุชนนับถือกันทั่วโลกอีกด้วย พระบรมศาสดาของเราที่ทรงสอนเราไว้ว่า การบูชาผู้ควรบูชาเป็นมงคลยิ่งนัก...”

พระราชธรรม “อักโกระ”

กฤษฎาที่ไม่แสดงความโกรธให้ปรากฏ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเปี่ยมไปด้วยพระราชธรรมอักโกระข้อนี้เป็นอย่างยิ่ง แม้แต่ข้าราชการบริพารในราชสำนักซึ่งรับราชการฉลองพระเดชพระคุณอย่างใกล้ชิดมานานับสิบ ๆ ปี ก็ไม่เคยประสบพระราชอัธยาศัยทรงแสดงพระโทสะจริตกริ้วกราดผู้หนึ่งผู้ใด พระราชธรรมข้อนี้ได้ถูกทดลองเมื่อเสด็จพระราชดำเนินไปเยือนต่างประเทศเป็นทางราชการเมื่อพ.ศ.๒๕๐๕ เมื่อเสด็จฯไปในพิธีทูลเกล้าฯ ถวายปริญญานิติศาสตร์ ดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ ณ มหาวิทยาลัยเมลเบิร์น ประเทศออสเตรเลีย ทรงถูกทำทนายจากนักศึกษาจากกลุ่มหนึ่งที่มีความคิดรุนแรง และไม่เข้าใจพระองค์และเมืองไทย

เป็นอย่างดี บ้างก็ถือป้ายที่มีข้อความกล่าวร้ายต่อพระองค์ท่าน บ้างก็ส่งเสียงโห่ปนฮาลบหลู่พระเกียรติ และเกียรติภูมิของชาติไทยอย่างแรง สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถได้ทรงบรรยายถึงเหตุการณ์ในวันนั้นได้เห็นภาพอย่างแจ่มชัด ในบทพระราชนิพนธ์ “ความทรงจำในการตามเสด็จต่างประเทศทางราชการ” ตอนหนึ่งของพระองค์ว่า

...ต่อจากนั้นก็ถึงเวลาที่พระเจ้าอยู่หัวจะเสด็จไปพระราชดำรัสที่เครื่องขยายเสียงกลางเวที ยังไม่ทันจะอะไร ก็มีเสียงโห่ปนฮาดังขึ้นมาจากกลุ่มปัญญาชนข้างนอกอีกแล้ว ข้าพเจ้ารู้สึกว่ามีเย็นเฉียบ หัวใจหวิว ๆ อย่างไม่พิกัด รู้สึกสงสารพระเจ้าอยู่หัวจนทำอะไรไม่ถูก ไม่กล้าแม้แต่จะมองขึ้นดูพระพักตร์ท่านด้วยความสงสารและเห็นพระทัย ในที่สุดก็ฝืนใจมองขึ้นไปเพื่อถวายกำลังพระทัย แต่แล้วข้าพเจ้านั่นเองแหละที่เป็นผู้ได้กำลังใจกลับคืนมา เพราะมองดูท่านขณะที่ทรงพระดำเนินไปยังกลางเวทีเห็นพระพักตร์สงบเฉย หันตานั้นเองคนที่อยู่ในหอประชุมทั้งหมดก็ปรบมือเสียงสนั่นหวั่นไหวคล้ายจะถวายกำลังพระทัยท่าน พอเสียงปรบมือเงียบลง คราวนี้ข้าพเจ้ามองขึ้นไปบนเวทีอีกก็เห็นพระเจ้าอยู่หัวทรงเปิดพระมาลาที่ทรงคู่กับฉลองพระองค์ครุย แล้วหันพระองค์ไปโค้งคำนับกลุ่มที่ส่งเสียงเอะอะอยู่ข้างนอกอย่างจงงาม และนำคูที่สุด พระพักตร์ยิ้มมึน ๆ พระเนตรมีแววเยาะหย่อน ๆ แต่พระสุรเสียงราบเรียบยิ่งนัก

“ขอขอบใจท่านทั้งหลายเป็นอันมาก ในการต้อนรับอันอบอุ่นและสภาพเรียบร้อยที่ท่านแสดงต่อแขกเมืองของท่าน” รับสั่งเพียงเท่านั้นเอง แล้วก็หันพระองค์มารับสั่งต่อกับผู้ที่นั่งฟังอยู่ในหอประชุม ตอนนั้นข้าพเจ้าอยากจะหัวเราะออกมาดัง ๆ ด้วยความสะใจ เพราะเสียงฮานันเจียบลงทันทีราวกับปิดสวิทช์ แล้วตั้งแต่นั้นก็ไม่มีอะไรเลย ทุกคนข้างนอกข้างในต่างนั่งฟังพระราชดำรัสเฉยท่าทางดูขบคิด ข้าพเจ้าเห็นว่าพระราชดำรัสวันนั้นดีมาก รับสั่งสด ๆ โดยไม่ทรงใช้กระดาษเลย ทรงเล่าถึงวัฒนธรรมอันเก่าแก่ของไทยเราว่าเรามีเอกราช มีภาษาของตนเอง มีตัวหนังสือซึ่งคิดค้นขึ้นใช้เอง เราตั้งบทกฎหมายการปกครองของเราเอง ให้สิทธิเสรีภาพแก่ประชาชนมา ๗๐๐ ปีกว่ามาแล้ว ตอนนั้นข้าพเจ้าขำแทบแยะ เพราะหลังจากรับสั่งว่า ๗๐๐ ปีกว่ามาแล้ว ทรงทำท่าเหมือนเพิ่งนึกออก ทรงสะอึกนิด ๆ และทรงโค้งพระองค์อย่างสุภาพ เมื่อตรัสว่าขอโทษลืมไป ตอนนั้นยังไม่มียประเทศออสเตรเลียเลย แล้วทรงเล่าต่อไปว่า แต่ไหนแต่ไรมาคนไทยเรามีน้ำใจกว้างขวาง พร้อมทั้งจะให้โอกาสคนอื่นและฟังความเห็นของเขา เพราะเรามากใช้ปัญญาขบคิด ใคร่ครองหาเหตุผลก่อนจึงจะตัดสินใจว่าสิ่งใดเป็นอย่างไร ไม่สุ่มสี่สุ่มห้าตัดสินใจอะไรตามใจชอบ โดยไม่ใช้เหตุผล...

ผลจากการแสดงพระอัจฉริยภาพอย่างสูงในการแสดงพระราชดำรัสในสถานการณ์ดังกล่าวข้างต้น ปรากฏว่าเมื่อเสร็จพิธีแล้วผู้ร่วมในพิธีต่างเข้ามากราบบังคมทูลสรรเสริญ

ถึงพระราชดำรัสนั้น และสำหรับกลุ่มนักศึกษาที่มีปฏิกริยาเหล่านั้น ต่างก็มีอากัปปฏิกริยาเปลี่ยนแปลงไปหมด บ้างก็มีสีหน้าเฉย ๆ เจื่อน ๆ ดูหลบพระเนตร ไม่มีการมองดูพระองค์อย่างประหลาดอีก แต่บางพวกก็มีน้ำใจเป็นนักกีฬาพอที่จะยิ้มแย้มแจ่มใส โบกมือและปรบมือให้แก่ทั้งสองพระองค์ตลอดทางจนถึงที่รถพระที่นั่งจอดอยู่

พระราชธรรม “อวิโรชนะ”

ความโอนอ่อนผ่อนปรน

ที่น่าพิจารณาคือพิเศษคือราชธรรมประการสุดท้าย อวิโรชนะ คำว่า วิโรชนะ ไทยมาทับศัพท์ว่าพิโร แปลว่าโกรธ ถ้าเราจะแปลอวิโรชนะว่าความไม่โกรธก็จะไปตรงกับอักโกระ เป็นการซ้ำกันไป อวิโรชนะจึงน่าจะมีความหมายอีกประการหนึ่งตามคำแปลในพจนานุกรมบาลี-อังกฤษ ฉบับของซิลเดอร์ ว่า Conciliation คือความโอนอ่อนผ่อนปรน การประสมประสานสร้างเสริมความสามัคคีกลมเกลียว ซึ่งอาจเป็นราชธรรมประการสำคัญที่สุดในบรรดาทศพิธราชธรรมทั้ง ๑๐ ประการนั้น หลักวิชาทางรัฐศาสตร์ก็รับรองต้องกันว่า เนื่องจากพระมหากษัตริย์ทรงเป็นกลางในทางการเมืองไม่ทรงฝักใฝ่เป็นข้างเดียวกับพรรคการเมืองใดหรือบุคคลใดในเรื่องการเมือง ดังนั้นคุณประโยชน์อันสำคัญที่สุดที่องค์พระมหากษัตริย์จะทรงทำให้แก่ประเทศชาติ และเป็นเรื่องยากที่คนอื่นจะสามารถทำได้ นั่นก็คือการประสม

ประสานสร้างความสามัคคีในชาติ เป็นธรรมดาที่ผลประโยชน์ทางการเมืองอาจทำให้เกิดความแตกแยกในระหว่างพรรคการเมือง หรือการแก่งแย่งแข่งดีในระหว่างบุคคลสำคัญของชาติ แต่องค์พระมหากษัตริย์เป็นที่เคารพสักการะของทุกพรรคทุกฝ่าย และเป็นที่เชื่อมั่นได้ว่าทรงยึดมั่นต่อผลประโยชน์ของประเทศชาติเป็นส่วนใหญ่ ดังนั้นทุกฝ่ายจึงยอมประนีประนอมข้อขัดแย้งต่าง ๆ ถวายพระองค์ได้ พระเจ้าจักรพรรดิญี่ปุ่นมีชื่อว่าทรงสามารถในเรื่องนี้มาตลอดกาล เมื่อก่อนสงครามโลกครั้งที่สอง ทหารคณะหนึ่งในโตเกียวก่อการกบฏขึ้นในประเทศ ฝ่ายรัฐมนตรีเสียหลายคน แล้วรวมกันอยู่เป็นกำลังที่น่าพิงกลัว รัฐบาลต้องขนทหารหัวเมืองเข้ามา นำหวาดเสียวว่าจะเกิดสงครามกลางเมืองอย่างร้ายแรงขึ้น พระเจ้าจักรพรรดิต้องทรงรับภาระระงับการจลาจลด้วยพระองค์เอง โดยมีพระบรมราชโองการขอให้ทหารที่ก่อการจลาจลวางอาวุธ หยุดการแข็งข้อต่อรัฐบาล ทหารพวกนั้นก็ยอมทำตามโดยดี เหตุการณ์ก็เรียบร้อยไป เป็นอนุภาพที่ยิ่งใหญ่และเป็นงานที่บุคคลอื่นนอกจากพระมหากษัตริย์ไม่สามารถทำได้

ประเทศไทยก็มีเหตุการณ์เกิดขึ้นคล้าย ๆ กับประเทศญี่ปุ่น กล่าวคือเมื่อวันที่ ๑๔ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๖ ศูนย์นิสิตนักศึกษาได้เป็นผู้นำประชาชนดำเนินการประท้วงรัฐบาลเรียกร้องให้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญ จึงเกิดการจลาจลเผาที่ทำการรัฐบาล เช่นสำนักงานสลาก-

กินแบ่ง สำนักงานคณะกรรมการปราบปรามการทุจริตและหลักเลียงภาชีอากร และกองบัญชาการตำรวจนครบาล ผ่านฟ้า รัฐบาลได้นำทหารเข้ามาปราบจลาจล มีผู้คนล้มตายหลายคนและกำลังขยายเป็นเหตุใหญ่ถึงเล็ดนองท่วมแผ่นดิน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงใช้พระบารมี พระเมตตา พระปรีชาญาณ และความจงรักภักดีของประชาชนที่มีต่อพระองค์ ทรงแก้ไขสถานการณ์ที่เสวยร้ายนั้นให้ดีขึ้นได้ โดยทรงปรากฏพระวรกายทางวิทยุโทรทัศน์ พระราชทานพระราชดำรัสเตือนสติและปลอบโยนแก่ทุกฝ่าย ดังตอนหนึ่งว่า

“...ขอให้ทุกฝ่ายทุกคนจงระงับเหตุแห่งความรุนแรง ด้วยการจัดสติยับยั้ง เพื่อให้ชาติบ้านเมืองคืนสู่สภาพปกติโดยเร็ว...”
และได้ทรงปรามฝ่ายรัฐบาลมิให้ทำร้ายประชาชนของพระองค์ว่า

“...ขอให้ทางฝ่ายรัฐบาลอย่าได้ทำร้ายแก่นักเรียน นิสิต นักศึกษา ประชาชน เป็นอันขาด ไม่ว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลจะถูกฮั้วโทสะอย่างไร และถึงแม้จะมีการทำร้ายตำรวจทหารก่อนด้วยมีด ไม้ หรือแม้แต่ระเบิดขวด ก็ขออย่าได้ทำร้ายตอบ...”

เมื่อเกิดปะทะกันขึ้น ประชาชนหมดที่พึ่งก็พากันกรูเข้าไปในสวนจิตรลดาอันเป็นที่ตั้งของพระตำหนักที่ประทับ เพื่อขอบารมีปกเกล้าปกกระหม่อมเป็นที่พึ่งสุดท้าย มีพระบรมราชโองการให้ทหารมหาดเล็กรักษาพระองค์ทุกคนถอดกระสุนปืนเก็บให้หมด

และทรงต้อนรับประชาชนเหล่านั้น ให้นำหน่วยแพทย์หลวงรักษาพยาบาลผู้ได้รับบาดเจ็บ ต่อมาได้มีกระแสพระราชดำรัสแนะนำให้จอมพลถนอม กิตติขจร นายกรัฐมนตรี จอมพลประภาส จารุเสถียร รองนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย และพันเอก ณรงค์ กิตติขจร บุตรชายนายกรัฐมนตรี กราบถวายบังคมลาออกจากตำแหน่ง และเดินทางออกนอกประเทศ พร้อมกันนั้นก็พระราชทาน นายสัญญา ธรรมศักดิ์ องคมนตรี มาเป็นนายกรัฐมนตรี เหตุการณ์จลาจลวุ่นวายก็ยุติลงอย่างฉับพลัน ต่อจากนั้น นายกรัฐมนตรีได้ลงนามสนองพระบรม

ราชโองการแต่งตั้งบุคคลที่มีชื่อเสียงจากอาชีพต่าง ๆ กัน ตั้งแต่ข้าราชการ นักวิชาการ พ่อค้า กำนันผู้ใหญ่บ้าน กสิกร ตลอดจนคนขับเขี้ยวสามล้อเครื่อง ทั้งหมดมีจำนวน ๒,๓๔๗ คน เป็นสมาชิกสมัชชาแห่งชาติ เพื่อทำหน้าที่เลือกตั้งกันเองขึ้นเป็นสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติจำนวน ๒๕๕ คน สภานิติบัญญัติแห่งชาติชุดนี้ได้เร่งร่างรัฐธรรมนูญออกประกาศใช้ใน พ.ศ.๒๕๑๗ ดำเนินการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและจัดตั้งรัฐบาลตามระบอบประชาธิปไตยได้ต่อมา

ในครั้งนั้นประวัติศาสตร์ได้จารึกพระปรีชาญาณและพระบารมีไว้ตลอดไปว่า หาก

ปราศจากพระมหากษัตริย์เสียแล้ว ไม่มีผู้ใดจะพยากรณ์เหตุการณ์ได้ว่าประเทศไทยจะรอดตลอดมาจนบัดนี้หรือไม่ นอกจากนั้นจะเห็นได้ว่าเมื่อทรงเข้าแก้ไขวิกฤตการณ์ของชาติเรียบร้อยแล้ว ก็ทรงเข้าสู่คืนพระราชฐานเดิม คือทรงอยู่เหนือการเมืองและทรงเป็นกลางเป็นทางการเมืองอีกวาระหนึ่ง โดยทรงมอบภาระให้รัฐบาลเป็นผู้บริหารบ้านเมืองต่อไป

พระบาทสมเด็จพระภูมิพลมหาราช

แม้ว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจะได้เจริญพระชนมพรรษาครบ ๕ รอบ ในวันที่ ๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๓๐ นี้ สำหรับบุคคลทั่วไปถือว่าเป็นวัยสูงอายุ สมควรที่จะได้พักผ่อนร่างกายหาความสำราญตามสมควรแก่อัตภาพ แต่เจ้าเหนือหัวของชาว

ไทยก็ยังทรงตรากตรำพระวรกายเสด็จพระราชดำเนินออกเยี่ยมเยียนประชาชนในท้องถิ่นทุรกันดารอย่างไม่หยุดยั้ง ยังทรงป็นปายขุนเขาข้ามห้วยน้ำลำธาร ทรงผจญต่อสายฝนและปลิงทากรีนไรที่รุมตอมดูดกินพระโลหิต ทั้งนี้ก็เพื่อทรงนำประชาชนที่ยากไร้ทำสงครามต่อสู้กับความยากจน ความเจ็บไข้ได้ป่วย และความขาดแคลนสติปัญญา พระราชกรณียกิจที่ทรงบำเพ็ญเป็นคุณประโยชน์แก่บ้านเมืองเป็นที่ล้นที่พ้นพรรณนี้ เทียบได้กับพระราชกรณียกิจสมเด็จพระบูรพมหากษัตริยาธิราชเจ้าที่ทรงพระเกียรติได้รับการยกย่องเป็นมหาราช โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่พระราชกรณียกิจของล้นเกล้าล้นกระหม่อมรัชกาลปัจจุบันละม้ายมั่นกับพระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

พระปิยมหาราช พระผู้ทรงคุณแก่ชาติและเป็น
ที่รักของพสกนิกรเป็นอย่างยิ่ง ดังนั้นจึงได้
เกิดมติชนที่จะถวายพระราชสมัญญาเป็น
สมเด็จพระมหาราชอีกพระองค์หนึ่งของ
ประเทศไทย ในโอกาสอันเป็นมหามงคล
สมัยทรงเจริญพระชนมพรรษาครบ ๕ รอบ

มหาชนชาวไทยจึงได้ตั้งจิตอธิษฐาน อัญเชิญ
คุณพระศรีรัตนตรัยและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลาย
ในสากล ได้อภิบาลพระบาทสมเด็จพระภูมิพล-
มหาราช ให้ทรงพระเกษมสำราญพระชนม-
พรรษายิ่งยืนนานเป็นมิ่งขวัญแห่งพสกนิกร
ชาวไทยชั่วกาลนานเทอญ

“ทุกลมหายใจพระทัยปฏิบัติ	คือประชาชนี
สุขทุกข์ร่วมเย็นเป็นใจน	
เฝ้าเสด็จเทริคตลอดแห่งไทย	บุกบันพงไพร
โชดเขาห้วยธารละห่านหิน	
พร้อมพระบรมวงศ์ภูบดินทร์	ทุกพระองค์ทรงริน
เสโทโดยเสด็จภาสาย	
เยี่ยมเยียนพลกนิกรหมาย	มล้างทุกข์ใจกาย
ให้เขาเหล่าผู้ชุกเข็ญ	
พระราชทานสรรพสิ่งร่วมเย็น	ส่งเสริมเพิ่มเป็น
สัมมาชีพนชนชาวไทย	
ไร่นาชลประทานประทานไป	เพื่อผลผลิตใส
เศรษฐกิจชาติเดินเจริญสรรพ์”	

- จากกวีนิพนธ์ “เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช”
ซึ่งท่านผู้หญิงสมโรจน์ สวัสดิกุล ณ อุดุทยา เป็นผู้นิพนธ์.

พระเจ้าอยู่หัวของคนไทย

ธงทอง จันทรางศุ

คนไทยทั้งหลายกว่าครึ่งหนึ่งของประเทศ
ทุกวันนี้เกิดมาในยุคที่เรียกว่า "หลังสงคราม"
เด็กที่เกิดเมื่อตอนสงครามโลกครั้งที่สองเล็ก
ใหม่ ๆ นั้น บัดนี้ก็มีอายุเข้าไปสี่สิบกว่าปีแล้ว

สี่สิบกว่าปีที่ผ่านมาเมืองไทยของเรา
พลิกโฉมหน้าไปอย่างน่ามหัศจรรย์ใจ จาก
ประเทศเล็ก ๆ ที่มีพลเมืองไม่กี่ล้านคน ทุก

วันนี้เรามีประชากรกว่าห้าสิบล้านคน
เด็กที่กำลังเรียนหนังสืออยู่ในโรงเรียนปัจจุบัน
คงนึกไม่ออกว่าชาติไทยเมื่อสี่สิบปีที่แล้วมา
มีหน้าตาเป็นอย่างไรบ้าง แต่คนรุ่นผู้ใหญ่
ที่อายุกว่าห้าสิบปีขึ้นไป คงจะยังจำได้ดีว่า
เมื่อสงครามโลกครั้งที่สองสงบใหม่ ๆ นั้น
ประเทศของเราอยู่ในฐานะลำบาก เนื่องจาก
ระหว่างสงครามไทยเราอยู่ฝ่ายเดียวกับญี่ปุ่น

แม้จะมีกลุ่มเสรีไทยทำงานกู้ชาติอยู่อย่างลับ ๆ ก็ตาม

พอสงครามสงบ เราก็ตูอยู่ในฐานะที่ต้องจำยอมต่อเหตุการณ์หลายต่อหลายอย่าง แต่เห็นจะเป็นด้วยบุญกุศลที่คนไทยทั้งชาติบำเพ็ญร่วมกันมาแต่ปางหลัง เราก็รอดพ้นภาวะวิกฤตนั้นมาได้ ช่วงเวลาหลายปีระหว่างสงคราม **พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล พระมิ่งขวัญของชาติพร้อมสมเด็จพระอนุชา สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ และพระราชชนนี** ประทับอยู่ในต่างประเทศ ในพระนครมีแต่คณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ดูแลพระราชกิจต่างพระเนตรพระกรรณ คนไทยรู้สึกขาดส่วนสำคัญของชีวิตไปอย่างหนึ่ง แต่แล้วส่วนที่ขาดนั้นก็เติม

บริบูรณ์ขึ้นเมื่อวันที่ ๕ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๔๘๘ ในวันนั้นพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดลและสมเด็จพระอนุชาพร้อมพระราชชนนีเสด็จนิวัติพระนครระหว่างทางเสด็จพระราชดำเนินเข้าพระบรมมหาราชวัง ผู้คนจากทุกสารทิศหลั่งไหลกันมารับเสด็จ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดลและสมเด็จพระอนุชา งามเกินกว่าที่ใคร ๆ เคยใฝ่ฝัน เสด็จมาเมืองไทยคราวก่อนพระชนมายุยังน้อย เสด็จกลับมาอีกครั้งหนึ่งคราวนี้ทรงพระเจริญขึ้นมากทั้งสองพระองค์ ชาวบ้านชาวเมืองเบียดเสียดเยียดอัดกันเฝ้าชมพระบารมีทุกหนทุกแห่งที่เสด็จพระราชดำเนิน ยิ่งวันคืนล่วงไป คนไทยทั้งแผ่นดินก็ได้ตระหนักว่า งามยิ่งกว่าพระรูปพระโฉมก็คืองามพระราชจริยวัตรพระเมตตา

คุณ พระกรุณาคุณ และพระบริสุทธ์คุณ เป็น
ที่หนึ่งในหัวใจคนไทย แต่อนิจจาใครเลยจะ
นึกว่าวันเวลาแห่งความสุขร่วมกันของคนทั้ง
ชาติจะสั้นนัก ประทับอยู่ในเมืองไทยเพียงไม่กี่
เดือนก็เกิดเหตุสำคัญขึ้น เสียงปืนนัดหนึ่งดัง
ขึ้นในตอนเช้าตรู่วันอาทิตย์ที่ ๙ มิถุนายน
พุทธศักราช ๒๔๘๙ พระบาทสมเด็จพระเจ้า-
อยู่หัวอานันทมหิดลเสด็จสวรรคตแล้ว ณ พระ
ที่นั่งบรมพิมานในพระบรมมหาราชวัง

โดยไม่มีใครต้องประกาศ โดยไม่มีใคร
ต้องบังคับกะเกณฑ์ พอข่าวสวรรคตแพร่ออก
ไป ใจคนไทยทั้งเมืองก็แทบว่าจะขาดลง ผู้คน
พากันไว้ทุกข์ถวายพระมหากษัตริย์ที่เขารัก
ไม่มีเว้นตัว บ้านเมืองอยู่ในยามมืดสนิทเปล่า
เปลี่ยวและอ้างว้างหัวใจยิ่งนัก โชคชะตาช่าง
โหดร้ายกับคนไทยเป็นที่สุด แต่ทุกข์ของคน

ทั้งบ้านทั้งเมืองมาประมวลรวมกัน ก็เห็นจะไม่
เท่าทุกข์ของสมเด็จพระอนุชา เพราะใคร ๆ
ก็รู้ที่อยู่ทั้งสองพระองค์ทรงสนิทสนมชอบพอ
พระราชอัธยาศัยกันหนักหนา ถ้าเพียงแต่เสด็จ
พระราชสมภพมาในฐานะอื่น ไม่ใช่พระเจ้า
แผ่นดินของเมืองไทย ทั้งสองพระองค์ก็คงจะ
สำราญพระราชหฤทัย และไม่ต้องทรงพระราช
ปริวิตกกับบ้านเมืองที่ไม่ทรงรู้จักคุ้นเคยแต่
อย่างใด

แต่เพราะเสด็จอุบัติมาในพระมหาจักรี
บรมราชวงศ์ ที่ร่วมทุกข์ร่วมสุขกับชะตากรรม
ของบ้านเมืองมาตลอด จึงต้องทรงเผชิญเคราะห์
เผชิญกรรมอันใหญ่หลวงนี้ด้วย ถ้ามองกัน
ด้วยสายตาที่เป็นธรรมแล้ว พระบาทสมเด็จพระ
เจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบันขอที่จะทรง
พระราชากสิสิทธิ์เต็มที่จะเลือกทางดำเนินแห่ง

พระชนมชีพให้ไกลจากเมืองไทยหมื่นโยชน์แสนโยชน์ แต่ด้วยพระมหากษัตริย์คุณอันแรงกล้า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวก็ทรงตัดสินพระราชหฤทัยที่จะทรงรับภาระอันหนักของแผ่นดิน ทรงเสี่ยงที่จะเผชิญกับภัยอันตรายที่จะมีมาในอนาคตพร้อมกันกับคนไทยทั้งเมือง ด้วยทรงมั่นในพระราชหฤทัยว่า **“ถ้าประชาชนไม่ละทิ้งข้าพเจ้าแล้ว ข้าพเจ้าจะละทิ้งประชาชนได้อย่างไร”**

คืนวันที่ล่วงผ่านไป จากวันเป็นเดือน จากเดือนเป็นปี จนเป็นเวลากว่าสี่สิบปี เข้าไปแล้วได้พิสูจน์ให้คนทั้งโลกเห็นแล้วว่า ความสัมพันธ์ระหว่างคนไทยกับพระเจ้าอยู่หัวมีลักษณะพิเศษที่ไม่เหมือนใครอื่น ด้วยเป็นความรักและความผูกพัน

ที่สืบทอดกันมาในสายเลือดจากปู่ย่าตายายจนถึงคนรุ่นปัจจุบันยังได้เห็นน้ำพระราชหฤทัยในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ทรงพระมหากษัตริย์อย่างออกอุษณี ก็ยิ่งทำให้ความจงรักภักดีที่มีอยู่เต็มดวงใจแล้วเปี่ยมล้นขึ้นเกินกว่าจะประมาณได้ ความรักและภักดีเช่นนี้เป็นของมีค่าและมั่นคงยิ่งกว่าหนังสือสัญญาหรือคำมั่นใด ๆ เพราะเป็นของที่จะไม่เปลี่ยนแปลงด้วยกาลเวลาหรือภาวการณ์ใด ๆ ทั้งสิ้น

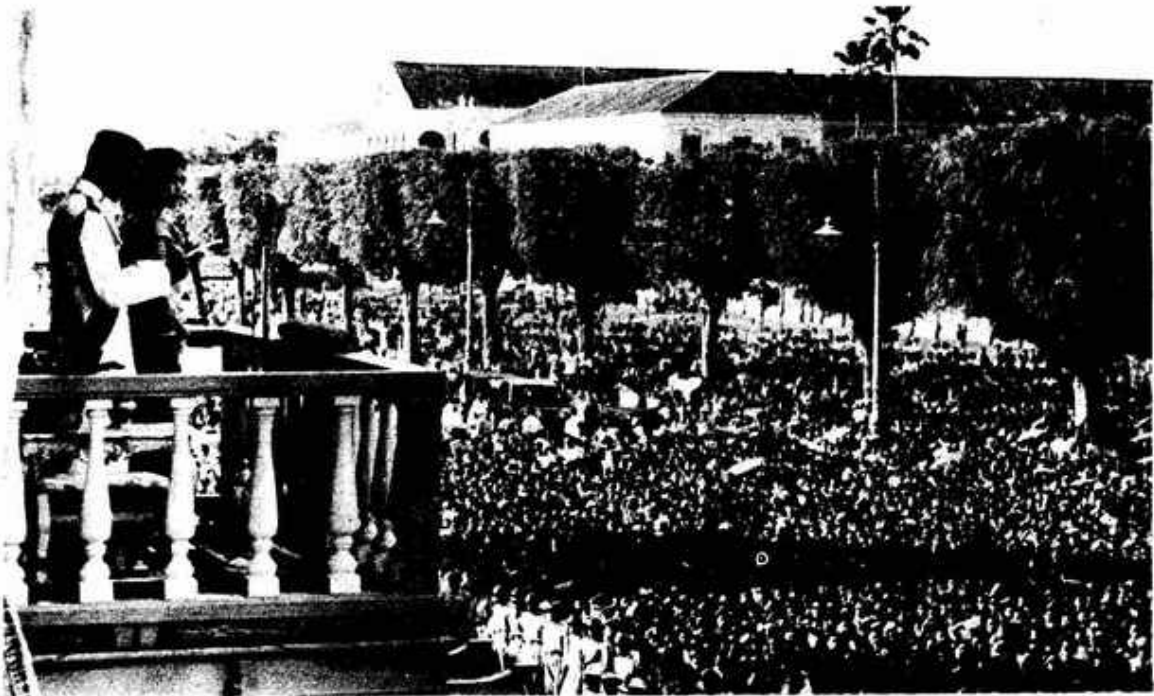
เมื่อผู้เขียนยังเป็นเด็กเล็ก ๆ **“พระเจ้าอยู่หัว”** ในความรู้สึกของตนเองขณะนั้นดูจะเป็นเรื่องของความศักดิ์สิทธิ์ ความสูงส่ง และอยู่ไกลเกินกว่าจะเอื้อมถึง ยังจำได้ดีว่าสมัยนั้นบ้านผู้เขียนอยู่ที่ซอยอารี ถนนพหล-

โยธินสมัยนั้นยังเป็นถนนแคบ ๆ มีต้นจามจุรี
อยู่สองข้างทาง ในราวพุทธศักราช ๒๕๐๔
**พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้า
พระบรมราชินีนาถ** เสด็จนิวัติ
พระนครหลังจากเสด็จพระราชดำเนินเยือน
ประเทศในทวีปยุโรปและอเมริกาเป็นเวลา
หลายเดือน ผู้เขียนก็พลอยตื่นตื้นไปคอยรับ
เสด็จด้วย จำได้ว่าผู้คนล้นหลามมากหน้า
หลายตาคอยรอรับเสด็จอยู่นานนับชั่วโมง

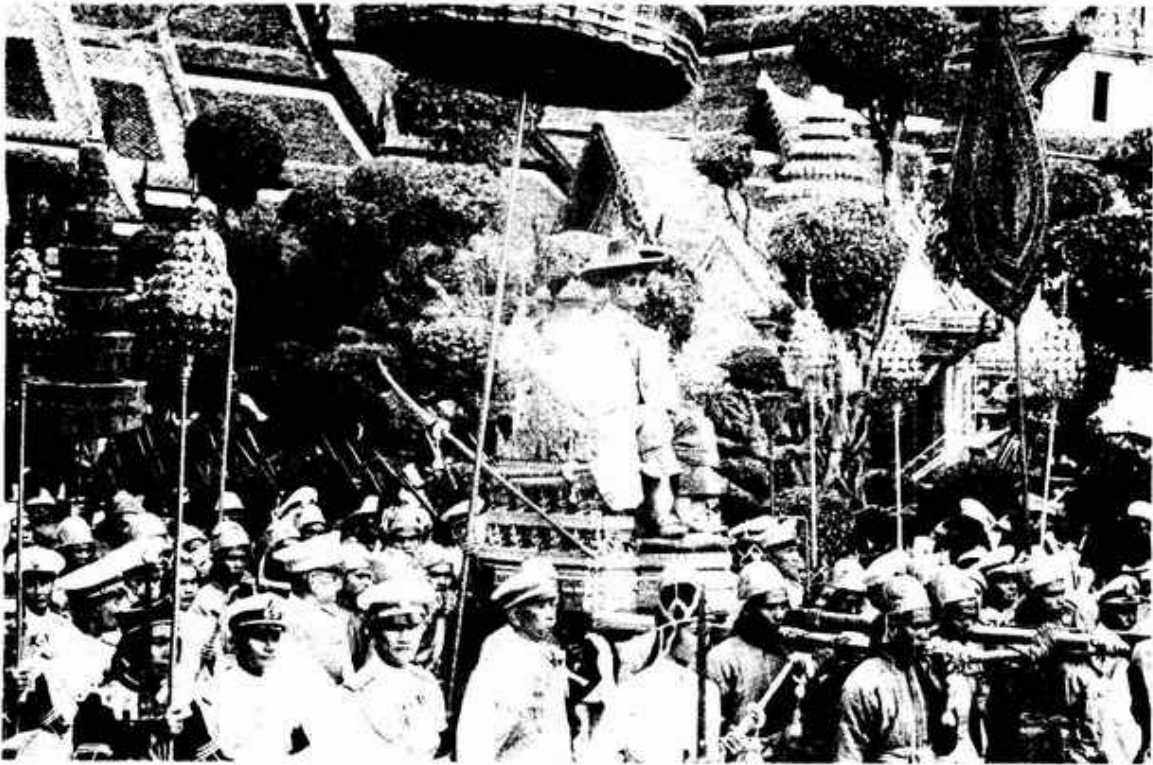
พอถึงเวลาเสด็จพระราชดำเนินจริง ๆ
ทุกอย่างผ่านไปราวพริบตา สำหรับความรู้สึก
อย่างเด็ก ๆ ในเวลานั้นพระเจ้าอยู่หัวทรงเป็น
เสมือนเทพยดาที่เสด็จลงมาจากฟ้า แล้วก็เสด็จ
ผ่านไปราวกับความฝัน ยังไม่ทันรู้สึกตัวก็ถึง
เวลาตื่นเสียแล้ว

แต่ผู้เขียนไม่รู้สึกเสียดายเลยที่ต้องตื่น
ขึ้นพบกับความจริง เพราะเมื่อมีอายุเป็นผู้ใหญ่
ขึ้น ผู้เขียนได้พบความจริงทั้งดงามเกินฝัน

เพราะพระเจ้าอยู่หัวในความเป็นจริงของ
เมืองไทยทุกวันนี้ มิใช่สมมุติเทพที่อยู่เกินมือ
เอื้อมของราษฎร หากแต่ทรงเป็นอันหนึ่ง
อันเดียวกับประชาชาติไทย พระบาทสมเด็จพระ
เจ้าอยู่หัวมิได้ทรงเป็นพระราชาในเทพ
นิยายที่เสวยสุขอยู่แต่ในพระราชฐานอัน

รื่นรมย์ ตรงกันข้าม คนไทยไม่ว่าจะอยู่ไกล
หรือใกล้เพียงใดต่างก็มีโอกาสจะได้ชมพระ
บารมีเสมอหน้ากัน ที่ใดมีทุกข์ มีความป่วย
ไข้ ความยากจน ความแห้งแล้ง ที่นั่นก็จะ
ได้รับเสด็จพระราชดำเนินบ่อยกว่าที่อื่น เพราะ
ทรงมีพระราชปรารภว่า ที่ใดมีความสุขสบาย

แล้วก็ไม่ต้องทรงพระราชปรีวิตก ฉะนั้น ชาวคราวเสด็จพระราชดำเนินแต่ละครั้งที่เรา ได้ยินฟังหรือพบเห็นตามหน้าหนังสือพิมพ์ จึงเป็นตำบลหมู่บ้านที่อยู่สุดหล้าฟ้าเขียว ร้อย วันพันปีจึงจะมีใครบุกป่าฝ่าดงเข้าไปถึงสัก ครั้งหนึ่ง เจ็บไข้ได้ป่วยก็ต้องรักษากันไปตาม ยถากรรม เพราะการที่จะหอบหิ้วกันไปหา หมอจริง ๆ นั้นดูจะเป็นความฝืนอันสูงสุด นาก็ล้มสลบแล้งติดกันมาหลายปีแล้ว แลทางไหน ก็เห็นแต่ฟ้าและแผ่นดินลิบโล่งสุดลูกหูลูกตา ทุนเดิมที่สะสมก็ร่อยหรอลงไปทุกที “อนาคต” กับคำว่า “วิบัติ” ดูเหมือนจะเป็นคำคำเดียวกันที่แยกความแตกต่างไม่ออก ถ้าฟังคนรุ่น ปู่ย่าตายายก็ไม่เท่าไรหรอก ห่วงก็แต่เด็กเล็ก ๆ ทั้งชายและหญิงที่อยู่ใต้วงก่าลังน่ารักน่าเอ็นดู และจะเติบโตเป็นคนหนุ่มสาวที่เป็นแรงของ

ชาติจะต้องเติบโตขึ้นท่ามกลางความอดอยาก และความไม่รู้ทั้งปวง

แต่แล้ววันหนึ่งฟ้าก็มาโปรด เมื่อพระบาท สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินมา ถึง ในพระหัตถ์ทรงกางแผนที่ขนาดใหญ่ สอบ ถามสภาพภูมิประเทศถิ่นฐานต่าง ๆ จากผู้คนที่ มาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท คนนับหมื่นที่ เคยทรงมีพระราชปฏิสันถารด้วยแล้ว คงเป็น พยานยืนยันได้ว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงรู้จักเมืองไทยแผ่นดินไทยทุกกระเบียด ไม่ ว่าแผ่นดินจะตกแตกจะออกร้อนแสนร้อน หรือ หนาวแสนหนาวเพียงใด พระบาทสมเด็จพระ- เจ้าอยู่หัวก็ทรงมีพระราชกระแสรับสั่งสอบถาม สารทุกข์สุขดิบกับราษฎรอย่างมีรู้จักทรงเห็นค ำเห็น้อย ใครมีทุกข์ร้อนอย่างไรก็นำมาเล่าถวาย ขอพระราชทานพระมหากรุณา การเสด็จ

พระราชดำเนนแต่ละครั้งจึงมีความหมายยิ่งนัก เพราะหมายถึงชีวิตในวันพรุ่งนี้ที่มีความหวัง อันรุ่งโรจน์เรืองรอง หมายถึงเหมืองฝายหรือ โครงการชลประทานขนาดเล็ก ที่จะทำให้ ปัญหาอันล้นหลามแล้งหมดไป ถ้าเพาะปลูกได้ ผลดีตามฤดูกาลเด็ก ๆ ก็คงจะได้เรียนหนังสือ และพอลืมหน้าอ้าปากได้บ้าง พืชพรรณที่ปลูก กันมาแต่ก่อน ขายไม่ได้ราคาหรือมีพิษมีภัย

ต่อสุขภาพ ก็ทรงแนะนำพันธุ์พืชอย่างใหม่ให้ ปลูกทดแทนจนครบครามีฐานะมั่นคงและ มั่งคั่งกว่าแต่ก่อน คนเจ็บไข้ได้ป่วยก็ทรงรับไว้ในพระบรมราชานุเคราะห์ พระราชทานให้ หมกสั่นทุกสิ่งทุกอย่าง แม้แต่ "ชีวิต" ด้วยเหตุ นี้จึงไม่ต้องสงสัยเลยว่า เหตุใดจึงเป็นที่รักยิ่ง ของราษฎร

นานมาแล้ว สมเด็จพระสังฆราช เจ้า กรมหลวงวชิรญาณวงศ์ พระราชอุปัชฌายาจารย์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เคยถวายพระพรเป็นใจความว่า ไม่ต้องทรงเกรงกลัวราษฎร เพราะจะไม่มีภัยจากราษฎรเป็นอันขาด เจ้าพระคุณสมเด็จพระสังฆราช รับสั่งถูกต้องนักหนา ถ้าท่านยังดำรงพระชนม์อยู่ถึงปัจจุบัน ก็เห็นจะรับสั่งต่อ

ไปอีกประโยคหนึ่งว่า ราษฎรก็เช่นกัน ไม่ต้องเกรงกลัวพระราชอา เพราะพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระองค์นี้ ทรงเป็นมิตรกับราษฎรเสมอเช่นเดียวกัน

บนแผ่นดินผืนนี้จึงไม่เคยมีช่องว่างระหว่างราษฎรกับพระเจ้าแผ่นดิน ในเทศนิยายของต่างประเทศมีการจบลงท้ายด้วยข้อความว่า "แล้วพระราชาก็ครองราชย์อย่างมีความสุขตลอด

ไป” แต่เทพนิยายเรื่องจริงของเมืองไทย ทุกอย่างที่จะกลับตรงกันข้ามไปหมด การเสด็จขึ้นเถลิงถวัลยราชสมบัติผ่านพิภพเมื่อสี่สิบกว่าปีก่อนนั้น คือจุดเริ่มต้นของงานหนักและภาระหน้าที่ที่จะไม่มีวันสิ้นสุด หากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเป็นสามัญชน พระชนมายุก็อยู่ในเขตที่ใกล้จะได้ทรงพักผ่อนแล้ว ข้าราชการทั่วไปได้เกษียณกันเมื่ออายุหกสิบปี แต่ราชการในหน้าที่พระเจ้าแผ่นดินประเทศไทยนั้น ไม่มีวันเกษียณ และที่ข้าราชการไม่มีเสาร์อาทิตย์หรือวันหยุดมาแต่ไหนแต่ไรแล้ว ตั้งแต่เข้ามาคิดกันก็ยังคงทรงงานหนักอยู่อย่างนั้น บางคราวทรงเยี่ยมเยียนแก้ปัญหาราษฎรอยู่จนมืดค่ำ เลยเวลาตรงเวลาเสียยาวนานแล้วก็ยังไม่ได้ทรงพัก เพราะอาศัยพระขันติธรรมและพระเมตตาธรรมอันแรงกล้ากำกับ

พระราชหฤทัยอยู่เสมอ ด้วยทรงระลึกว่าเวลาที่จะทำงานให้เมืองไทยนั้นมีน้อยมาก เมื่อเทียบกับทุกข์ยากของราษฎร จึงทรงยอมเหนื่อยเพื่อให้ราษฎรได้เป็นสุข

ในศุภมงคลวโรกาสที่วันเฉลิมพระชนมพรรษาในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเวียนมาอีกคำรบหนึ่ง ในวาระนี้ ด้วยอำนาจแห่งพระพุทธานุภาพอันตรัย ได้โปรดอภิบาลรักษาพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวผู้ทรงพระคุณธรรมอันประเสริฐให้เสด็จสถิตในราไชศวรรัถย์อีกเนิ่นนาน ให้คนไทยได้“เย็นศิระเพราะพระบริบาล” สืบไป เป็นนิจนิรันคร •

ใคร ๆ ก็รักในหลวง

บนถนนของคนทำข่าว.....บนเส้นทางของอาชีพคนหนังสือพิมพ์ ความได้เปรียบสถานหนึ่งก็คือการได้พบได้สัมผัสผู้คนต่างสาขาต่างอาชีพมากกว่าผู้ใคร่อื่น.

.....ครั้งหนึ่ง ในราวปลายปี ๒๕๑๗. ผมตระเวนเยี่ยมเขียนเพื่อนผู้สื่อข่าวต่างจังหวัดอยู่แถบภาคอีสาน

ที่จังหวัดหนองคาย.....ผมรับรู้จากเพื่อนร่วมอาชีพในจังหวัดนั้นว่า เมื่อคืนก่อนนี้มีการปะทะกันระหว่างทหารไทยกับศัตรูต่างชาติ.

ทหารของเราที่บาดเจ็บถูกลำเลียงมารักษาพยาบาลอยู่ที่โรงพยาบาลประจำจังหวัด ด้วยหัวใจของคนทำข่าว ผมขออนุญาตเข้าเยี่ยม "ผู้ปกป้องผืนแผ่นดิน" เหล่านั้น เหตุการณ์ครั้งนั้น-นับมาถึงวันนี้ 10 ปีกว่าแล้ว แต่บางคำพูดจากบทสนทนาที่ออกมาจากปากทหารบางคนยังสถิตยฝังลึกอยู่ในความทรงจำของผม

เสียแต่ว่า.....ผมจำชื่อของเขาไม่ได้.

จำได้เพียงว่า เขาโดนสะเก็ดระเบิดที่ขา....หมอต้องตัดขาข้างขวาทิ้ง

เขาพูดอย่างไร-ฟังให้ดี

".....พอนึกว่าต่อไปนี้ ผมจะต้องมีขาข้างเดียว, สมใจหาซทุกที, อะไร ๆ จะไม่เหมือนเดิมต่อไปอีก. ผมคงต้องลำบากไปชั่วชีวิตแหละคุณ.

.....แต่พอพินึกว่าสาเหตุที่ผมต้องมีขาข้างเดียวนี้เพราะผมปกป้องแผ่นดิน, ปกป้องในหลวง ทำเพื่อไม่ให้ใครมาทำอะไรในหลวงของเรา ผมกลับภูมิใจอย่างประหลาด

.....ไม่เสียค่าเลยกับขาข้างขวาที่ถูกตัดไป.

.....เสียค่ายแต่ว่าเมื่อมีขาข้างเดียวก็หมดโอกาสที่จะออกไปสนามรบอีก นี่ถ้าโดนตรงอื่น....พลร่างกายหายดี ผมก็พร้อมจะออกไปจะกับมันอีก

.....ขาที่ควั่นไปนี้แหละคุณ ผมจะได้เอาไว้อวดลูกว่า ครั้งหนึ่งพ่อยอมเสียขาเพื่อปกป้องแผ่นดิน เป็นวีรชนไม่ให้ใครรุกรานมาทำอะไรในหลวงของเรา"

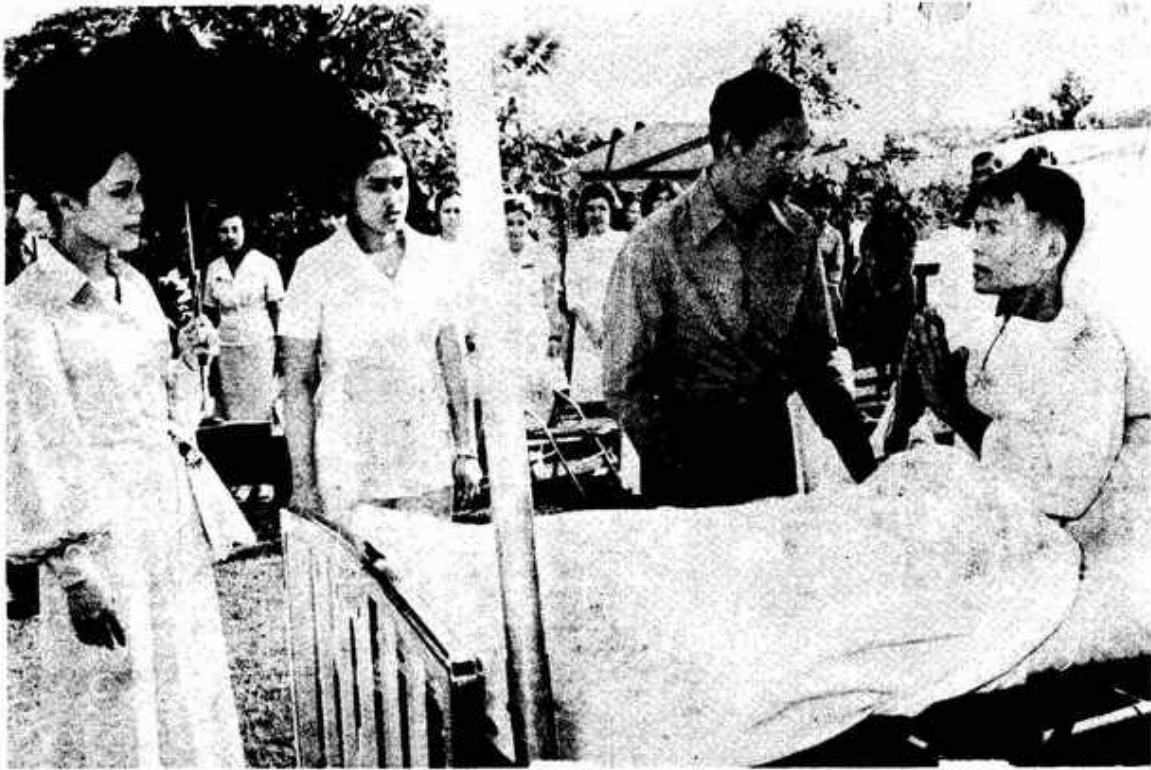
ผมยืนตัวแข็งที่อยู่อูข้างเตียง

คำพูดเขาเหมือนบทสนทนาที่บรรจงเขียนใส่ไว้ในหนังสือ

แต่ไม่ใช่.....เพราะนี่มันเป็นความรู้สึกจากใจที่แท้จริงของเขา.

ก่อนจะอำลากลับ เขายกมือสองข้างขึ้นมาพนมบนอก แล้วพูดเสียงเบา ๆ พอได้ยิน

"ผมรักในหลวงครับคุณ"

ประมาณกลางปี ๒๕๒๔ ในหลวงทรงประชวร.
คราวนั้นหัวใจคนไทยหมองหม่นกันไปทั้งแผ่นดิน, ตื่นเช้าขึ้นมาใครต่อใครอยากรู้ว่า
พระอาการของในหลวงเป็นอย่างไรบ้าง ดีขึ้นไหม?

ผมจำได้ถึงความห่วงใยที่ประชาชนมีต่อในหลวง
หลายกระแสเสียงที่โทรศัพท์และเขียนไปรษณีย์บัตรผ่านมาถึงผม ยังคงอยู่ในรูป
ยังฝังอยู่ในดวงตา.....จนวันนี้

“ผมไม่ได้ไหว้พระก่อนนอนมานานแล้ว.....แต่ตอนนี้ผมไหว้พระสวดมนต์ทุกคืน ไม่เคยขาด
....กราบพระภวนาอธิษฐานขอให้ในหลวงหายป่วยเร็ว ๆ.
....ผมเชื่อว่าแรงอธิษฐานและอานิสต์จะบังเกิดผลขึ้นมาได้...เราไม่รู้จะช่วยท่าน ได้อย่างไร
....ทำได้เท่านี้จริง ๆ”

แล้วเขาร่ำรำพันถึงความห่วงใยต่าง ๆ นานา.

ผมยังจำได้...เสียงเขาสั่นเครือ...เหมือนคนอยากจะร้องไห้

อีกรายหนึ่งที่จำได้ เป็นผู้หญิงวัย“คุณป้า” เธอเขียนเป็นจดหมายรำพันมาในช่วงที่ในหลวง
ทรงประชวรเหมือนกัน

“.....คิดฉันอ่านข่าวว่าท่านไม่สบาย คิดฉันไม่สบายใจเลย เป็นทุกข์มาตลอดเวลา ถ้าความ
เจ็บไข้ได้ป่วยแลกเปลี่ยนกันได้คิดฉันจะขอเจ็บป่วยแทนเสียเอง เพียงแต่ขอให้ในหลวงอย่าเป็น
อะไรเลย.

....ดิฉันใส่บาตรทุกเช้า ใส่บาตรเสร็จก็นั่งลงจอบยกขันข้าวบาตรไว้เหนือหัว ภวานาขอให้
ในหลวงหายไว ๆ คุณช่วยเขียนให้คนไทยช่วยกันภวานาค้วยเถิด”

จดหมายฉบับนี้เองที่ผมได้แนวความคิด เขียนกลอนถวายพระพรในวันเฉลิมฯ ปีนั้น

เขียนว่าถ้าคนไทยทั้งชาติป้อแทนในหลวงได้แล้วทำให้ท่านหาย คนไทยขอมกันทุกคน

คนไทยรักในหลวงกันทุกคน.... ไม่มีเว้น

อึ่งในหลวงทรงตราครุฑาระกัจอย่างนี้ นอกจากจะรักและภักดีแล้ว คนไทยก็
ยังเป็นห่วงในหลวงเข้าไปด้วย

“มีกษัตริย์ชาติใดที่ไหนบ้าง
ประกอบกิจการกว้างอย่างที่เห็น
เป็นกษัตริย์แต่ตราครุฑ่างานล้ำเค็ญ
โลกทั้งโลกหทัยประเคนไปรำลือ

และมีคนชาติใดที่ไหนหนอ
จะรักราชคุณพ่ออย่างนี้หรือ
วาระนี้ขอกราบกำประนมมือ
ด้วยหัวใจซื่อซื่อ.....ถวายพระพร”

ฉัตร เเชิงดอย

นสพ.แนวหน้า

ข้าราชการในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

พ.๑๒

ในเดือนสุดท้ายแห่งปีเป็นเดือนที่มีความสำคัญที่สุดเดือนหนึ่งเพราะวันที่ ๕ ธันวาคม เป็นวันเฉลิมพระชนมพรรษาของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวผู้ทรงเป็นหลักชัยของพสกนิกรถ้วนทั่วทุกถ้วนคน

พวกเราข้าราชการก็เป็นเศษส่วนหนึ่งในจำนวนพสกนิกรทั่วประเทศที่ได้รับพระมหากรุณาธิคุณมาโดยตลอด

พวกเราภาคภูมิใจใช่ไหมที่ได้เรียกตัวเองว่าเป็นข้าราชการในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ความภาคภูมิใจแต่ปากหรือภายในใจอย่างเดียวยังไม่เพียงพอ

เราต้องสนองพระมหากรุณาธิคุณด้วยการกระทำให้ประจักษ์ชัดด้วยว่า

เรา.....ข้าราชการผู้ได้รับมอบหมายให้ทำงานต่างพระเนตรพระกรรณนั้น ได้ปฏิบัติหน้าที่ที่รับผิดชอบเต็มกำลังหรือยัง ทำงานด้วยความสุจริตจริงใจในการรับใช้ราษฎรอย่างแท้จริงหรือยัง

มีหน้าที่การงานอยู่มากหลายที่ผู้กระทำมักเกิดความท้อแท้ ขาดกำลังใจ ด้วยว่าไม่ได้รับการเหลียวแลจากผู้บังคับบัญชาบ้าง ขาดผู้รู้เห็นในผลงานที่ทำด้วยความเหนื่อยยากบ้าง และขาดการตอบแทนที่ถูกต้องเป็นธรรมบ้าง

เข้าทำนองคนทำงานจริงกลับ ไม่ได้ดี ไปได้ดีพวกไม่ทำงานแต่ถนัดเรื่องอย่างอื่น

เหตุการณ์เช่นนี้เกิดขึ้นอยู่เสมอในวงราชการ

ใครทนไม่ได้ก็ก้มหน้าอำลาจากไป

จากตำแหน่งอันทรงเกียรติที่กล่าวขานกันว่า

ข้าราชการในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

ไปเป็นราษฎรเต็มขั้น ไปสรรสร้างความสำเร็จให้แก่องค์กรภาคเอกชน

เรื่องนี้เป็นเรื่องที่น่าเสียดาย และกำลังเป็นปัญหารุนแรงในวงราชการไม่น้อย เมื่อมีการสำรวจพบว่า บางส่วนของคนที่ยังอยู่ในราชการ แม้ขณะนี้จะได้รับความไม่เป็นธรรมในแง่ของผลตอบแทนที่ดี ในแง่อื่น ๆ ก็ดี มีอยู่ส่วนหนึ่งที่รู้สึกส่ำหืดทนด้วยความหวังเพียงประการเดียวว่า

ในอนาคตเมื่อตัวเองเติบโตใหญ่เป็นระดับผู้มีอำนาจบังคับบัญชา จะได้กอบโกยหาประโยชน์ใส่ตัวกันบ้าง

ความคิดนี้เป็นความคิดที่อันตรายและไม่ควรจะมีขึ้นในหมู่ข้าราชการเลยแม้แต่น้อย เป็นเรื่องที่ต้องหาหนทางขจัดปิดเป่าออกไปให้หมดสิ้นโดยเร็วที่สุด หนทางหนึ่งซึ่งต้องรีบแก้รีบทำกันก็คือแก้ไขตรงที่ตัวผู้บังคับบัญชาก่อนอื่นครับ.....ผู้บังคับบัญชาที่เป็นอยู่ในปัจจุบันตั้งแต่ระดับสูงลงมาจนถึงระดับต้น กินแถวลงมาตั้งแต่ปลัดกระทรวงจนถึงหัวหน้าแผนกนั้นแหละ

ถ้าผู้บังคับบัญชาทุกระดับอย่างที่เคยถึง มีความสำนึกในความเป็นข้าราชการในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวแล้ว ปัญหาต่าง ๆ จะต้องคลี่คลายลงและเป็นการผลักดันให้การปฏิบัติราชการทุกส่วนทุกฝ่ายรุกหน้าไปตามเป้าหมาย

สี่สิบกว่าปีที่ผ่านมาข้าราชการหลายรุ่นผ่านมาแล้วผ่านไป

ใครที่ปฏิบัติต่อผู้น้อย ปฏิบัติต่อราษฎรได้เพียงเศษเสี้ยวหนึ่งซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงปฏิบัติต่อพลสกนิกรทั้งหมดแล้ว

นั่นแหละจึงพอจะเรียกตัวเองได้อย่างเต็มปากเต็มคำว่า

ข้าราชการในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

พระราชกรณียกิจในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในด้านการชลประทาน

บทสัมภาษณ์ :

นายสุหะ ถนอมสิงห์ -
อธิบดีกรมชลประทาน
นายปราโมทย์ ไม้กลัด -
วิศวกรชลประทาน ๔

ก่อนจะเริ่มลงมือทำวารสารข้าราชการฉบับเดือนธันวาคม ที่ตั้งใจกันเอาไว้มากว่าจะเสนอเนื้อหาถึงพระราชกรณียกิจของ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เพื่อถวายเป็นราชสักการะและราชสดุดี เนื่องในวโรกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษาในปีพุทธศักราช ๒๕๒๕ นี้ คณะบรรณาธิการวารสารข้าราชการคิดกันว่า พระราชกรณียกิจที่สำคัญมากประการหนึ่งในหลาย ๆ ประการที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงบำเพ็ญให้แก่แผ่นดินและแก่ไพร่ฟ้าประชาชนของพระองค์ ก็คือโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ซึ่งมีความหมายถึงโครงการที่ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ และพระบรมราชวงศ์ ได้ทรงมีพระราชดำริให้จัดทำขึ้น เพื่อช่วยเหลือราษฎรที่ประสบปัญหาเกี่ยวกับการทำมาหากิน และประสบปัญหาอื่น ๆ ที่กระทบถึงสภาพการ

นายสุหะ ถนอมสิงห์
อธิบดีกรมชลประทาน

ดำรงชีวิต ในหลายพื้นที่ทั่วประเทศ

โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำรินี้ มีหลายประเภท หลายสาขา เกี่ยวข้องกับชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชนทุกระดับชั้น

โดยเหตุที่โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริที่กระจายอยู่ในพื้นที่ต่าง ๆ ทั่วทุกภาคของประเทศในปัจจุบัน มีโครงการพัฒนาแหล่งน้ำ แทรกอยู่เป็นส่วนใหญ่ เฉพาะอย่างยิ่ง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเห็นความสำคัญของแหล่งน้ำโดยทรงถือว่า "ต้องมีน้ำบริโภค น้ำใช้ และน้ำเพื่อการเพาะปลูก เพราะชีวิตอยู่ที่นั่น ถ้ามีน้ำ คนอยู่ได้ ถ้าไม่มีน้ำ คนอยู่ไม่ได้"

โครงการเพื่อการพัฒนาแหล่งน้ำอันเนื่องมาจากพระราชดำรินี้ ส่วนใหญ่จะอยู่ในความรับผิดชอบและการดำเนินงานของกรมชลประทาน วารสารข้าราชการจึง ได้ติดต่อขอเข้าพบเพื่อสัมภาษณ์ คุณสุพะ ดนอมสิงห์ อธิบดีกรมชลประทาน ในฐานะผู้บริหารและรับผิดชอบหน่วยงานที่มีหน้าที่โดยตรงในการทำงานสนองพระราชดำริทางด้านนี้ เมื่อได้ทราบถึงเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของความพยายามที่จะเผยแพร่พระราชกรณียกิจเพื่อเทอดพระเกียรติคุณของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเนื่องในวโรกาสอันเป็นมิ่งมงคลสมัยนี้ ท่านอธิบดีกรมชลประทาน ก็ได้กรุณาตอบรับ ให้ข้อมูล และให้สัมภาษณ์

ขอได้รับความขอบคุณอย่างลึกซึ้งและจริงใจไว้ตรงบรรทัดนี้อีกครั้งหนึ่ง

นายปราโมทย์ ไม้กลัด
วิศวกรชลประทาน ๘

และท่านอธิบดีกรมชลประทาน ได้กรุณาให้ คุณปราโมทย์ ไม้กลัด วิศวกรชลประทาน ๘ กรมชลประทาน ซึ่งเป็นผู้ที่รับผิดชอบโดยตรงและอำนวยการโครงการพัฒนาแหล่งน้ำอันเนื่องมาจากพระราชดำริมาโดยตลอดเข้าร่วมให้ข้อมูลและร่วมการให้สัมภาษณ์ด้วย

มีหลายประโยคบอกเล่าที่กล่าวเทอดทูนถึงพระราชกรณียกิจอันเหน็ดเหนื่อยยากของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ ก่อนจะเริ่มบันทึกเสียงถึงพระราชกรณียกิจในส่วนที่เกี่ยวข้องกับงานของกรมชลประทาน

และเราเริ่มเปิดเทปบันทึกเสียง

- ขอความกรุณาท่านอธิบดีโปรดเล่าถึงความ เป็นมาของโครงการพัฒนาแหล่งน้ำอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

“เนื่องจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้เสด็จพระราชดำเนินทรงเยี่ยมราษฎรตามหมู่บ้านต่าง ๆ ทั่วประเทศ โดยทรงปฏิบัติเป็นประจำอย่างสม่ำเสมอทุกปี ทำให้พระองค์ท่าน ทรงทราบถึงสาเหตุแห่งความทุกข์ยากของราษฎร โดยเฉพาะอย่างยิ่งการทำมาหากินในท้องถื่นทุรกันดาร ตามหมู่บ้านชนบทที่ห่างไกล ส่วนใหญ่เป็นชาวไร่ ชาวนา ซึ่งประสบปัญหาเกี่ยวกับการขาดแคลนทั้งน้ำกินและน้ำใช้เพื่อการเกษตร ทำให้ราษฎรในชนบทมีความยากจน และขาดแคลนอาหารสำหรับบริโภค ทุกครั้งที่พระองค์ท่านเสด็จฯ จะทรงซักถามข้อมูลจากราษฎรที่มาเฝ้ารับเสด็จฯ ทำให้ทรงทราบถึงความทุกข์ยาก ปัญหา และความต้องการ

การของราษฎรที่เป็นปัจจัยสำคัญยิ่งคือ “น้ำ” จึงทรงทุ่มเทความสนพระทัยในการพัฒนาแหล่งน้ำตลอดมา และได้พระราชทานพระราชดำริให้กรมชลประทานซึ่งเป็นส่วนราชการที่มีความรับผิดชอบในการจัดหา น้ำ ให้ดำเนินการก่อสร้างโครงการพัฒนาแหล่งน้ำทั่วประเทศ เพื่อให้ราษฎรได้รับประโยชน์โดยเร็วที่สุด”

- หอจะเปิดเผยได้ไหมครับว่าในการจัดสร้างโครงการพัฒนาแหล่งน้ำตามพระราชดำริ พระองค์ท่านทรงพิจารณาโดยใช้หลักเกณฑ์อย่างใดบ้าง?

“พระองค์ท่านทรงมีหลักในการพิจารณา โดยทรงคำนึงถึงความเหมาะสมหลายประการ เช่น ความเหมาะสมเกี่ยวกับสภาพภูมิประเทศเกี่ยวกับสภาพแหล่งน้ำธรรมชาติที่มีในแต่ละท้องถิ่น ความเหมาะสมในด้านเศรษฐกิจและ

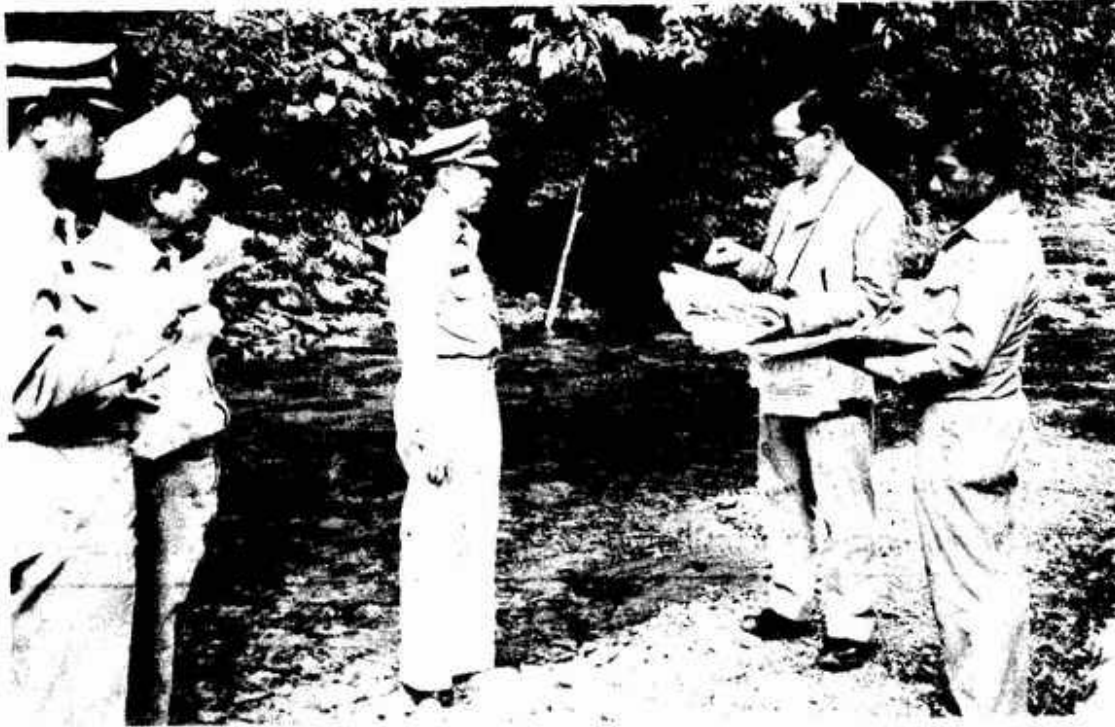
สังคม โดยทรงพิจารณาว่าจะเกิดประโยชน์คุ้มค่ากับการลงทุนหรือไม่”

- โครงการพัฒนาแหล่งน้ำอันเนื่องมาจากพระราชดำริ มีโครงการที่สำคัญประเภทใดบ้างครับ

“สามารถแบ่งโครงการออกได้เป็น ๕ ประเภท คือ

๑. โครงการพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการเพาะปลูกและอุปโภค - บริโภค
๒. โครงการพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการรักษาต้นน้ำลำธาร
๓. โครงการพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการผลิตไฟฟ้า
๔. โครงการระบายน้ำออกจากพื้นที่ลุ่ม
๕. โครงการบรรเทาอุทกภัย”

- โครงการพัฒนาแหล่งน้ำอันเนื่องมาจากพระราชดำริดังกล่าว ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ราษฎรได้มากน้อยเพียงใด และในคันใดบ้าง?

“โครงการเหล่านี้ก่อให้เกิดประโยชน์มากมายหลายประการ เช่น เพิ่มผลผลิตในการเพาะปลูก เพราะมีน้ำให้ใช้ได้อย่างอุดมสมบูรณ์ สามารถทำการเพาะปลูกได้แม้ในฤดูแล้ง หรือพื้นที่บางแห่งซึ่งเคยมีน้ำท่วมขังจนไม่สามารถทำการเพาะปลูกได้ ก็มีโครงการระบายน้ำออกจากพื้นที่ลุ่ม จนราษฎรสามารถทำการเพาะปลูกเลี้ยงชีพได้ นอกจากนี้ยังมีโครงการผลิตไฟฟ้าพลังน้ำช่วยให้ราษฎรในท้องที่ทุรกันดารมีไฟฟ้าใช้สำหรับให้แสงสว่าง และโครงการพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อรักษาต้นน้ำลำธารยังช่วยอนุรักษ์พื้นที่ป่าไม้ซึ่งเป็นทรัพยากรของชาติไว้อย่างสมบูรณ์ด้วย ซึ่งโครงการเหล่านี้ช่วยให้ราษฎรในชนบทมีงาน

ทำตลอดทั้งปี นอกจากอาชีพเพาะปลูกซึ่งเป็นอาชีพหลักแล้ว ยังทำการประมงตามอ่างเก็บน้ำ เลี้ยงสัตว์ และการเกษตรอุตสาหกรรม เป็นต้น

- ในส่วนของกรมชลประทาน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำริใกล้ชิดกับกรมชลประทานมาก ขอบทราบนอกเหนือจากแผนงานโดยทั่วไปแล้ว พระองค์ท่านทรงมีพระราชดำริประการใดเกี่ยวกับงานพัฒนาแหล่งน้ำเพิ่มขึ้นจากแผนงานหรือไม่?

“พระองค์ท่านทรงสนพระทัยกับงานด้านพัฒนาที่เกี่ยวข้องกับทุกกรม แต่ที่พระราชทานพระราชดำริกับกรมชลประทานมากเพราะพระองค์ท่านทรงหาแหล่งน้ำเป็นหลัก เป็นอันดับแรก เนื่องจากจะต้องเริ่มเรื่องน้ำก่อน หลังจากนั้นจึงพระราชทานพระราชดำริกับกรมกองอื่น เช่น กรมพัฒนาที่ดิน กรมส่งเสริมการ

เกษตร กรมวิชาการเกษตร การพลังงานแห่งชาติ เป็นต้น แต่กรมชลประทานเป็นกรมเริ่มต้น เช่น จะออกไปดู Site บริเวณที่สร้างแหล่งน้ำ กรมชลประทานก็ต้องไปก่อน หลังจากนั้นจึงมีกรมอื่นมาทำงานร่วมกัน ที่มองว่าทรงใกล้ชิด ก็เพราะว่ากรมชลประทานเริ่มก่อน คือเรื่องน้ำต้องเริ่มก่อน สำหรับงานโครงการพัฒนาแหล่งน้ำอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ส่วนใหญ่ในแต่ละปีก็เพิ่มมากขึ้นจากแผนงานปกติรวมของกรมชลประทานไปอีกเล็กน้อย ซึ่งกรมชลประทานมีกำลังเครื่อง-

จักรเครื่องมือดำเนินการสนองพระราชดำริได้เสมอมา”

- โครงการพัฒนาแหล่งน้ำประเภทโคกที่ทรงสนพระทัย และทรงทำมากที่สุด

“โครงการที่สำคัญคือ หาน้ำให้ราษฎรเพื่อทำการเกษตร พระองค์ท่านทรงพบว่าราษฎรขาดแคลนน้ำเพื่อการเกษตรมาก จนบางครั้งจำเป็นต้องละทิ้งที่อยู่เพราะขาดแคลนน้ำ โครงการหาน้ำเพื่อการอุปโภค บริโภค ก็เป็นอีกโครงการหนึ่งที่ทรงริเริ่มให้ทำ รวม

ทั้งโครงการพลังน้ำเพื่อผลิตไฟฟ้าด้วย”

- โครงการตามพระราชดำริเหล่านี้ พระองค์ท่านทรงเน้นให้ดำเนินงานที่ภาคไหนมากครับ หรือทรงโปรดฯ ให้ช่วยเหลือเสมอกันทั่วประเทศ

“มิได้เน้นที่ไหนเป็นพิเศษ เพราะพระองค์

ท่านเป็นพระมหากษัตริย์ ก็ต้องทรงช่วยราษฎรทั่วประเทศ โดยเสด็จ ไปดูความเดือดร้อนด้วยพระองค์เอง บางครั้งอาจจะมีที่มาจากกรณีที่ราษฎรทูลเกล้าฯ ถวายฎีกา หรือโดยทางหน่วยราชการกราบทูลรายงานให้ทรงทราบถึงปัญหาต่าง ๆ”

- เวลาพระองค์ท่านเสด็จฯ ออกต่างจังหวัด เพื่อทรงงานตาม โครงการพระราชดำริมีบ้างหรือไม่ที่ทรงพบปัญหา หรืออุปสรรคเกี่ยวกับราษฎร ไม่ให้ความร่วมมือตามโครงการ

“โครงการตามพระราชดำริของพระองค์ท่านนั้น ทรงมีพระบรมราโชบายให้ราษฎรในพื้นที่นั้น ๆ ต้องมีส่วนร่วมด้วย เช่น โครงการตามพระราชดำริทุกแห่งจะไม่มี การซื้อที่ดิน โครงการของพระองค์ท่านจะสัมฤทธิ์ผลหรือไม่ ก็คือกรมชลประทานจะต้องไปจัดการเรื่องที่ดินก่อน คือการจัดหาที่ดิน และก็มีหลายโครงการที่ต้องล้มเลิกไป เพราะกรมชลประทานไม่สามารถจัดหาที่ดินได้ ในส่วนพระองค์เมื่อเสด็จไปไหน ก็ทรงมีพระราชปฏิสันถารกับราษฎร และทรงชักชวนราษฎรให้บริจาคที่ดิน ซึ่งราษฎรบางรายรับปากจะบริจาคที่ดินในระยะแรกแต่ภายหลังเปลี่ยนใจ ก็ถือเป็นเรื่อง

ธรรมดาที่มีอยู่เสมอ ซึ่งก็เป็นปัญหาในการริเริ่มโครงการมีใช้น้อย แต่พระองค์ท่านก็มีพระราชดำริว่าเมื่อราษฎรยังไม่พร้อมก็ยังไม่ต้องทำ ให้ไปทำโครงการอื่นที่ทำได้ก่อน”

- ที่มีปัญหาเกี่ยวกับเรื่องเหล่านี้ มีมากหรือไม่ครับ?

“ไม่มาก ประมาณ ๓๐-๔๐% ซึ่งนับว่าประสบความสำเร็จมาก และในจำนวนนี้ภายหลังราษฎรในพื้นที่นั้นได้เห็นถึงประโยชน์และความเจริญในพื้นที่อื่นที่ได้มีการจัดทำโครงการตามพระราชดำริก็เปลี่ยนใจมาบริจาคที่ดินให้ก็มีมาก ฉะนั้นกรณีโครงการฯ ยังไม่ได้รับความร่วมมือในเรื่องที่ดิน จริง ๆ แล้วมีเพียงประมาณ ๑๐%”

- การที่พระองค์ท่านทรงชักชวนให้ราษฎรบริจาคที่ดินนั้นมีรับสั่งโดย ใช้เหตุผลอย่างไร

“มีรับสั่งกับกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หรือราษฎร

ว่า จะมีราษฎรอยู่สองกลุ่ม คือกลุ่มที่ได้ประโยชน์ กับกลุ่มที่เสียประโยชน์ จะมีวิธีการใดบ้างที่จะ ให้ฝ่ายที่ได้ประโยชน์แบ่งพื้นที่คืนให้ฝ่ายที่เสีย ประโยชน์ด้วย ทรงเห็นว่าราษฎรควรอยู่กันฉันพี่น้อง สังคมจึงจะเจริญ ควรมีความเมตตากรุณา กัน และทรงชี้ชวนให้ราษฎรเห็นความสำคัญของ แหล่งน้ำ และการชลประทานในแง่ที่จะช่วยเพิ่ม- พูนผลผลิตให้สูงขึ้นในพื้นที่ที่เท่าเดิม และทรงให้ ผู้ว่าราชการจังหวัด หรือนายอำเภอมาช่วยชี้แจง กับราษฎรด้วย”

- เมื่อราษฎรร่วมกันบริจาคที่ดินแล้ว มี การดำเนินงานตามโครงการพระราชดำริอย่างไร บ้าง?

“พระองค์ท่านจะทรงกำหนดแผน งานกว้าง ๆ มาให้ เมื่อทรงออกสำรวจพื้นที่ตาม โครงการ โดยมีนายช่างชลประทานตามโครง- การพิเศษนี้ตามเสด็จ และรับพระราชทาน

แผนงานมาปฏิบัติ ซึ่งตามพระบรมราโชบาย ของพระองค์ท่านนั้น ทรงเน้นการที่ให้ราษฎร เข้ามามีส่วนร่วมด้วย เช่น บางโครงการสร้าง อ่างเก็บน้ำเสร็จแล้วจะไม่ทรงสร้างคูคลอง เล็ก ๆ ให้ แต่จะทรงให้ราษฎรในพื้นที่จัดทำ กันเองต่อไป”

- เวลาที่พระองค์ท่านเสด็จฯ ออกทรงงาน ตามโครงการพระราชดำริ ทรงวางพระองค์อย่าง- ไรบ้างกับราษฎรที่มาเข้าเฝ้า

“พระองค์ท่านทรงวางพระองค์ปกติ ทรง เป็นกันเองกับราษฎร ไม่ทรงถือพระองค์ เช่น ทรงใช้คำแทนพระองค์ว่า “ฉัน” ทรงเรียกราษฎร ว่า “เธอ” หรือใครที่เป็นกำนัน, ผู้ใหญ่บ้าน ก็ทรงเรียกตามนั้นดูเหมือนพระองค์ท่านจะทรงพอ พระทัยมากที่ได้ทรงมีพระราชปฏิสันถารกับ ราษฎร เวลาเสด็จฯ ไปจะมีราษฎรมานั่งเฝ้าฯ รายล้อมพระองค์ท่าน พระองค์ท่านก็จะตรัสถาม

ราษฎรเหล่านั้นถึงปัญหาและข้อมูลต่าง ๆ ไม่ใช่เฉพาะเรื่องโครงการแหล่งน้ำอย่างเดียว แต่รวมถึงเรื่องอื่น ๆ ด้วย”

- มีราษฎรทูลถวายฎีกา ในระหว่างเสด็จฯ บ้างหรือไม่?

“มีมาก ส่วนใหญ่ของงาน เช่น ของงานแหล่งน้ำ ขอสรางสะพาน ขอสรางโบสถ์ มัสยิด ขอสรางถนน เป็นต้น”

- เวลาเสด็จฯ ทรงงานต่างจังหวัด พระองค์ท่านทรงได้รับความลำบากในเรื่องสถานที่ประทับหรือพระกระยาหาร อย่างไรบ้างหรือไม่?

“เท่าที่ทราบพระองค์ท่านเสวยง่าย เช่น เวลากลางวันทำอาหารอะไรถวาย ก็เสวยได้ทุกอย่างและเป็นอาหารอย่างง่าย ๆ เช่น ก๋วยเตี๋ยว โดยมีเจ้าหน้าที่ในวังคอยจัดถวาย ส่วนในเรื่องการประทับก็ทรงโปรดที่จะมิให้มีพิธีตรองมาก ทรงเน้นการทำงานเป็นหลัก และทรงงานตลอดวัน แม้ในเวลากลางคืน เช่น เราจะเห็นได้จากหนังสือพิมพ์หรือโทรทัศน์ว่า เวลากลางคืนที่ไม่มีไฟ ยังทรงทอดพระเนตรแผนที่โดยใช้ไฟฉาย”

- เมื่อทรงมีพระราชดำริในโครงการต่าง ๆ มีวิธีดำเนินงานอย่างไรบ้างครับ?

“คุณปราโมทย์จะคอยติดตามบันทึกพระราชดำริมาดำเนินการ พระองค์ท่านทรงเป็นอัจฉริยะ ทรงจำโครงการได้ทุกจุดทั่วประเทศ ซึ่งแม้แต่พวกเราเองยังจำไม่ได้เท่านั้น นอกจากนี้เวลาพระองค์ท่านเสด็จฯ บกัษได้ ก็ทรงตรัสภาษาพื้นเมืองได้ พระองค์ท่านทรงจำได้แม่น

แม้กระทั่งชื่อตำบล หมู่บ้าน”

- โครงการตามพระราชดำริโดยทั่วไปพบอุปสรรคทางด้านไหนครับ?

“ปัญหาที่ดินเป็นอุปสรรคสำคัญ นอกนั้นไม่ค่อยมี นอกจากบางโครงการที่พระองค์ท่านรับสั่งแล้วทางฝ่ายเทคนิคมาประเมินผล

ถ้าพบว่าค่าใช้จ่ายสูงมาก ก็กราบบังคมทูล เสนอ พระองค์ท่านก็จะทรงโปรดฯ ให้ระงับไว้ก่อน มิใช่ว่าเมื่อทรงมีพระราชดำริในโครงการใดแล้วจะต้องทำให้ได้ทุกโครงการ พระองค์ท่านทรงคำนึงถึงประโยชน์ที่ได้รับ กับค่าใช้จ่ายที่ต้องเสียไปด้วย”

- โครงการตามพระราชดำริ เช่น โครงการพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการเพาะปลูก ใช้เวลาประมาณกี่ปีครับ กว่าราษฎรจะเข้าใช้ประโยชน์ได้

“โครงการตามพระราชดำริ แบ่งได้เป็น ๒ ประเภท โครงการขนาดเล็กใช้เวลาไม่เกิน ๑ ปี โครงการขนาดกลาง ๑-๓ ปี ใช้เวลาโดยเฉลี่ยไม่เกิน ๓ ปี”

- ในด้านงบประมาณ ทางรัฐบาลได้ช่วยเหลือโครงการในพระราชดำริอย่างไรบ้างครับ?

“มี ๒ ประเภท ประเภทแรกคืองบประมาณกรมชลประทานที่จะดำเนินงานตาม

พระราชดำริส่วนอีกประเภทหนึ่งเป็นงบของรัฐบาลซึ่งดูแลโดยสภาพพัฒนาเศรษฐกิจ โดยสำนักงานเลขาธิการ ก.ป.ร. ซึ่งกรมชลประทานใช้งบประเภทหลังประมาณปีละ ๔๒๐ ล้านบาท ส่วนในด้านงบของกรมชลประทานก็มีงบก่อสร้างงานชลประทานขนาดเล็ก ชลประทานขนาดกลาง เมื่อทรงมีพระราชดำริก็ใช้งบประมาณทั้งสองประเภทนี้ร่วมกัน”

- ในปีนี้มีโครงการตามพระราชดำริที่เกิดขึ้นใหม่ประมาณกี่โครงการครับ?

“แยกเป็นภาค ๆ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประมาณ ๑๐ โครงการ ปีเดียวเสร็จ ภาคเหนือ ประมาณ ๖ โครงการ ภาคใต้มีโครงการขนาดเล็ก ๕ โครงการ ขนาดใหญ่ ๑ โครงการ ภาคตะวันตกมีประมาณ ๒ โครงการ ภาคตะวันออกมีประมาณ ๒-๓ โครงการ”

- พระองค์ท่านเคยพระราชทานพระราช-

ทรัพย์สินส่วนพระองค์มาช่วยเหลือโครงการในพระราชดำริอย่างไรบ้างหรือไม่?

“ในปี ๒๕๐๕ มีโครงการอ่างเก็บน้ำเขาเต่าที่หัวหินเป็นโครงการอ่างเก็บน้ำตามพระราชดำริแห่งแรกเพื่อการอุปโภค บริโภค ได้พระราชทานทรัพย์สินส่วนพระองค์ให้กรมชลประทาน ๕๐,๐๐๐ บาท ส่วนในโครงการอื่น ๆ ต่อมาได้พระราชทานให้โดยตรง แต่พระราชทานเงินให้ยืมหมุนเวียนบางส่วน”

- พระองค์ท่านทรงเหน็ดเหนื่อยหรือท้อแท้พระทัยในการทรงงานบ้างหรือไม่?

“ไม่เลย พระองค์ท่านจะทรงงานหนักมาก และทรงงานจนเสร็จ ไม่ว่าจะค่ำหรือดึกเพียงไร เคยทรงงานอยู่ถึงตีหนึ่งตีสองเป็นประจำ เมื่อเสด็จฯ ไปทรงงานในโครงการใด ก็จะทรงแก้ไขปัญหาจนเรียบร้อย มิใช่เป็นการฉาบฉวย ทรงสนพระทัยในงานเป็นอันมาก โดยมิได้ทรงหวังผลตอบแทนอย่างอื่น ซึ่งแม้แต่ข้าราชการที่ตาม

เสด็จฯ ยังไม่สามารถทำงานได้มากเท่ากับพระองค์ท่าน”

- พระราชดำริของพระองค์ท่านมีประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานอย่างไรบ้างครับ?

“ส่วนใหญ่เราจะนำพระราชดำริของพระองค์ท่านมา apply โดยยึดถือพระราชดำริเป็นหลัก คุณปราโมทย์ จะทำเป็น report กราบบังคมทูลถวายรายงานพระองค์ท่านอีกครั้ง มีบางครั้งจุดประสงค์ของพระองค์ท่านมีมากกว่าเรา ดังนั้นเมื่อเรารับพระราชดำริมาเรายังไม่เคลียร์ พระองค์ท่านก็จะทรงบอกเพิ่มเติมมาให้อีกครั้ง ทุกครั้งจะเห็นได้จากเวลาพระองค์ท่านเสด็จพระราชดำเนินไปที่ใด ก็จะทรงนำแผนที่ไปด้วย และจะทรงสอบถามข้อมูลจากราชกรและข้าราชการที่ตามเสด็จฯ ในสิ่งที่ไม่ปรากฏตามแผนที่หลังจากนั้นเมื่อทรงพิจารณาถึงข้อมูลเกี่ยวกับภูมิประเทศสภาพแหล่งน้ำ กับความต้องการของประ-

ชาชนก็จะมีพระราชดำริสร้างงานต่าง ๆ มาให้ทำ”

- พระองค์ท่านเคยทรงกริ้วบ้างหรือไม่ เมื่อข้าราชการไม่สามารถทำตามพระราชดำริได้

“ไม่มี โดยทั่วไปเมื่อทรงมีพระราชดำริในเรื่องใด ทุกคนก็พร้อมและเต็มใจที่จะทำ แต่ถ้าทำไม่ได้ก็จะทูลเหตุผลให้พระองค์ท่านทรงทราบ พระองค์ท่านอาจพระราชทานพระราชดำริให้ไปแก้ไขให้โครงการสมบูรณ์เป็นพระราชดำริข้อพระราชดำริอีกชั้นหนึ่ง”

- พระองค์ท่านพระราชทานขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานแก่ข้าราชการอย่างไรบ้าง?

“การที่พระองค์ท่านพระราชทานพระราชดำริในโครงการแล้ว ต่อมาได้เสด็จฯ มาตรวจเยี่ยมงาน อันนี้คือขวัญ และกำลังใจ ส่วนการที่จะรับสั่งว่าทรงรักใคร่ชอบใคร่นั้นเป็นไปไม่ได้ เพราะพระองค์ท่านเป็นพระเจ้าอยู่หัวย่อมจะทรง

รักประชาชนทุกคน”

- ขอทราบความรู้สึกของท่านอธิบดี ในฐานะที่เป็นผู้บริหารของกรมชลประทานที่มีโอกาสได้รับราชการสนองพระเดชพระคุณใกล้ชิด และมีโอกาสได้ทำงานสนองพระราชดำริ และสนองพระบรมราโชบายของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเช่นนี้

“ในนามของกรมชลประทาน มีความรู้สึกว่าเป็นเกียรติอย่างสูงที่มีโอกาสได้รับใช้พระองค์ท่านและมีความซาบซึ้งในพระจริยวัตร พระปรีชาสามารถ ความทรหดอดทนในการทรงงานด้วยความมุ่งมั่น พระองค์ท่านมิใช่ นักวิชาการทางด้านชลประทานแหล่งน้ำ แม้แต่น้อย แต่พระองค์ท่านทรงศึกษาจนกลายเป็นผู้รู้ชนิดที่เรียกว่า นายช่างชลประทานเอง บางครั้งยังไม่สามารถตอบคำถามของพระองค์ท่านได้ สิ่งเหล่านี้ทำให้พวกเรามีความซาบซึ้ง

พระองค์ท่านตรัสอยู่เสมอว่า “ฉันได้เรียนรู้จากพวกเขา” ซึ่งที่จริงแล้วพระองค์ท่านทรงศึกษาเป็นอย่างมากจากเอกสารต่าง ๆ และชาวต่างประเทศ, ตำราต่างประเทศ และปัจจุบันนี้คิดว่าพระองค์ท่านทรงพระปรีชาสามารถในเชิงการพัฒนาแหล่งน้ำในเรื่องทั่ว ๆ ไปได้อย่างเชี่ยวชาญมากโดยเฉพาะในเรื่องแผนที่อันเป็นเรื่องสำคัญในการพัฒนาแหล่งน้ำ ซึ่งพวกเราก็ไม่ทราบว่าจะทำไมพระองค์ท่านทรงเข้าใจสิ่งต่าง ๆ ได้มากมายนัก ในเวลาเสด็จ ทรงงาน พระองค์ท่านโปรด

ที่จะทรงงานตลอดเวลาโดยมีทรงหยุดพัก จะเห็นได้ว่าพระเสโทไหลอยู่ตลอดเวลา แสดงว่าทรงเหน็ดเหนื่อย แม้จะฝนตก พายุร้อน ก็มีได้ ทรงหยุดพักเลย ทรงตรากตรำงานเป็นอย่างมาก แต่พระพักตร์ก็เบิกบานแจ่มใสไม่เคยเห็นทรงกริ้วหรือไม่พอพระทัยแต่อย่างไร พระองค์ท่านมีความมุ่งมั่นที่จะช่วยราษฎร จึงได้ทรงงานหนัก”

คำถามของบทสัมภาษณ์นี้อาจจะไม่ได้เจาะลึกลงไปถึงรายละเอียดในการปฏิบัติงาน

ตามโครงการพัฒนาแหล่งน้ำ แต่สิ่งหนึ่งที่สะท้อนภาพให้เห็นได้อย่างชัดเจนก็คือพระราชปณิธานที่จะช่วยเหลือประชาชนของพระองค์ให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นด้วยการบำเพ็ญพระราชกรณียกิจอันเหน็ดเหนื่อยยากตรากตรำทุกประการมาตลอดระยะเวลาที่ดำรงพระองค์อยู่ในฐานะพระมหากษัตริย์ ผู้ทรงอุทิศพระองค์ให้กับงานของแผ่นดินมาทั้งชีวิต

พระองค์ท่าน ได้ทรงบำเพ็ญตามพระราช

ปณิธานที่ได้พระราชทานกระแสพระราชดำรัสไว้แล้วว่า “เราจะครองแผ่นดินโดยธรรมเพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม”

วันเวลาที่ผ่านไปนั้น มหาชนชาวสยามได้สำนึกในพระมหากรุณาธิคุณ และธรรมที่พระองค์ท่านได้ใช้ในการครองแผ่นดินมาแล้วอย่างสมบูรณ์

ขอพระองค์จงทรงพระเจริญ ●

ผู้สัมภาษณ์ :
เกริกเกียรติ เอกพจน์
สมบุญ ชาญปริวาทีวงศ์
สุธาทิพย์ นาคาบคี

ด้วยรักและคิดถึง

ภักดี รตนผล เขียน

และข้าพเจ้าภูมิใจที่หยุดยั้ง
ความร้อนแรงของเขาไว้ได้
ด้วยสิ่งศักดิ์สิทธิ์อย่างหนึ่ง
สำหรับบิ๊คเหนี่ยวจิตใจ
สำหรับเคารพสักการะ และนับไหว้

จากจุดหนึ่ง ไปสู่จุดหนึ่งบนแผนที่ประเทศไทย จุดเล็ก ๆ ที่เกือบมองไม่เห็นและไม่ได้รับการใส่ใจบนผืนดินที่แดกระแหงโหย ห้วยหนองแห้งผากในหน้าแล้ง แต่เฝ้าต้อนรับหันข้าวกล้า

และชายคาเพิงพักในหน้าฝน และความหนาวเหน็บที่แทรกตัวอึดทึบอยู่ระหว่างผืนดินฉ่ำซึ้นกับท้องฟ้าที่ทอดต่ำลงมา ข้าพเจ้าผ่านและพบพบและผ่านเด็กหนุ่มเด็กสาว ผู้อุดมด้วยทัศนคติชีวทรรศน์ และอุดมการณ์อันเร้าร้อน

จากแกใหญ่ หมู่บ้านเล็ก ๆ ที่ซุกตัวอยู่ริมทุ่งระแหงโหยของสุรินทร์ ข้าพเจ้าไม่อาจลืมหอมจันทร์ เด็กสาวผู้ไม่เดียงสาต่อทุกอย่างและไม่ต้องการโต้แย้งกับความเหลื่อมล้ำ

ของสังคม ข้าพเจ้าล้มเชิงไม่ได้เช่นกัน เด็กหนุ่มผู้เร่ร่อนอยู่ในสีหน้าแววตาอยู่เป็นนิจ ผู้ไม่ยอมเชื่อว่ายังมีสงครามเกิดขึ้นอีกได้เลย ในช่วงคนรุ่นเขา เขาเชื่อมั่นไปกว่านั้นด้วย ข้าว่า คำว่าสงครามกำลังจะกลายเป็นคำแปลใหม่ในหมู่มวลมนุษยชาติในคนรุ่นหลังอีกไม่กี่รุ่น บ่อยครั้งข้าพเจ้านำเขาไปสู่สถานการณ์ปัจจุบันของโลก-สงครามร้อน ทารุณสุดยอดที่มนุษยชาติพึงมี ซึ่งยังไม่เท่าสงครามเย็นอันร้ายกาจเสียยิ่งกว่า มันได้เริ่มและแผ่ขยายออกไปไม่หยุดยั้ง จากจุดหนึ่งไปสู่จุดหนึ่ง จากสุเอซ มาสู่ซินาย เทลอาวีฟ ผ่านไปถึงทุ่งไหหิน เวียงจันทร์ และมารุ่นระอุดุเดือดอยู่ในดินดอนสามเหลี่ยมปากแม่น้ำโขง ดานัง และไซ่ง่อน สิ่งเหล่านี้เป็นของแปลกใหม่ที่เชิงไม่เคยรับรู้ เขาจะรู้แต่เพียงว่าเมื่อฝนไม่ตกต้องตามฤดูกาล สิ่งที่จะแก้ก็คือ พิธีแห่นางแมว หรือพิธีเซ็งบั้งไฟ เขาเห็นว่าเงินทองไม่มีความหมายมากนัก เมื่อคนเราพร้อมที่จะโอบอุ้มอารีต่อกันและกัน เมื่ออดหยากเถาตำลึงริมรั้วไม่เคยมีใครหวงหวงที่ขึ้นระเกะระกะอยู่ริมคอกควาย ลำต้นอวบหนาที่ไม่เคยมีใครแสดงการเป็นเจ้าของสิทธิ์ หรือข้าวเหนียวสักกระต๊อบก็แบ่งปันกันได้ด้วยหัวใจอึมเอิบ โลกของเชิงและคนที่นั่นยังหวามไหวไปด้วยดอกอ้อท้อสีม่วง ดอกจานที่สาดสีแดงคลุมไปทั้งต้นราวกับไฟไหม้ป่า-แล้วสงครามมันจะมีที่มาจากไหนกัน ข้าพเจ้าชื่นชมกับชีวิตวรรณอันงดงามของเขา จนไม่อยากจะบอกกับเขาว่า *สัญชาติญาณในการหนี และการล่าของมนุษย์ซึ่งทอดช่วงมาจาก*

ดึกดำบรรพ์ยังมีได้หมดไป เมื่อแก๊งและกวางสูญพันธุ์ไปจากทุ่งกว้าง ก็ถึงเวลาที่พรานต่อพรานจะต้องล่ากันเอง

จากนั้นปีรุ่งขึ้น ข้าพเจ้าผ่านไปถึงดอนเสาโฮง หมู่บ้านสงบเงียบของร้อยเอ็ด มันซุกตัวอยู่ริมลำน้ำซ้อย่างเจียมตัว ที่นี่ข้าพเจ้าจะล้มคำหยาดได้อย่างไรกัน เด็กสาวผู้ซึ่งแข็งแกร่งอย่างกลีบหนาแข็งแรงของดอกไมกขาว แต่อ่อนแอต่อความอัปภาคย์ของระดับการดำรงชีวิตอยู่ของเด็กรุ่นหลังของเธอ เด็กเล็ก ๆ ที่ตื่นขึ้นมาเพียงเพื่อที่จะคอยให้วันพรุ่งนี้มาเชื่อม วันพรุ่งนี้ที่หวังจะมีข้าวปลาอาหารใหม่ ๆ ผิดแผกไปจากทุกวันเสียบ้างและยารักษาโรคสักเล็กน้อย

เด็กที่นี้ร่างแกรน หัวโต ก้นปอด มืออย่างเดียวที่งดงามคือยิ้มที่สดใสบนใบหน้าที่มีมอซอและริมฝีปากที่แห้งผากเหล่านั้น ซึ่งดูไม่น่าจะไปด้วยกันได้

“โชคดินะ ที่คำหยาดไม่มีน้อง” ข้าพเจ้ารู้สึกอย่างนั้นอย่างแท้จริง

“โชคดีที่เขาตายไปเสียก่อนจะพี่” คำหยาดสวนขึ้นมาทันใจ ข้าพเจ้าจึงซักไซ้รึงถึงสาเหตุ

คำฟองอายุสี่ขวบ และคำฟองตายเพราะคำฟองไม่กินเขียดกินแยะ ไม่กินตัวแมงในขุยขี้ควาย ตัวจืดจืดในขุยขี้วัว คำฟองตายเพราะเรียกร้องสิทธิ์ในการกินกินฐานันดร-นี่คือคำตอบ

นอกจากคำหยาด ที่ข้าพเจ้ารำลึกถึงเสมอมากก็คือฝ่าม เด็กหนุ่มผู้เหน็ดเหนื่อยที่สุดของดอนเสาโฮง ผู้ซึ่งมีวันสำหรับต่อสู้กับ

ความอยู่รอดของหลายปากหลายท้องของครอบครัว เล็บทุกเล็บของเขาเน่าเปื่อย และเหม็นไปด้วยกลิ่นแรง ๆ อันเกิดจากการลอกเปลือกปอ ที่หมักแช่ไว้ในหนอง ดูเขาจะไม่มีช่องว่างสำหรับการพักผ่อนเลย นับแต่พ่อตาย ผ่ามก็ต้องข้ามขั้นจากความเป็นเด็กไปสู่ความเป็นผู้ใหญ่ ผู้มากไปด้วยภาระหน้าที่ทันที-ผ่ามผู้ไม่เคยเป็นหนุ่ม เขาจึงเป็นคนเจ้าอารมณ์ ผู้พยายามหยินต่อทุกอย่าง ผู้ถ่มน้ำลายให้กับอดีต และปัจจุบันของตัวเอง แม้แต่อนาคดก็คงจะไม่ละเว้น เขาไม่มีเวลาสนใจกับกล้วยไม้หิน ลำต้นอวบกลีบอิม ที่เกาะยึดแน่นกับหน้าผา ไม่สนใจกับขยอมซึ่งส่งกลิ่นรวยรินไปทั้งป่า มันไม่น่าใส่ใจเท่ากับว่าเขาจะผ่านวันนี้ไปด้วยแฮ้สักตัว จากคงหมาหลงหรือหน่อไม้ก็หน่อ ในคงไม้

คำหยาดและผ่ามไม่ต้องการสิทธิ์ในการเลือกตั้ง เมื่อข้าพเจ้าไม่อาจตอบคำถามเขาได้ว่าการเลือกตั้งจะทำให้ดอนเสาโงงมีสภาพที่ดีขึ้นกว่านี้หรือไม่

จากอีสาน ข้าพเจ้าเปลี่ยนเส้นทางขึ้นเหนือ ปีนเขาขึ้นไปจนถึงคอยราง หมู่บ้านบนคอย สูงซึ่งห่างไกลและถูกทอดทิ้งอยู่ตรงแดนต่อแดนระหว่างไทยกับสหภาพพม่า ทำอย่างไรข้าพเจ้าจะลืม นาน ยินยีน เด็กสาวเชื้อสายไทยใหญ่นัยน์ตาคมกริบ ผู้ตัดพ้อต่อการทอดทิ้งของทางการบ้านเมือง เธอเป็นนักศึกษามหาวิทยาลัยแรงกุน ผู้ไม่ยอมพูดภาษาอังกฤษกับข้าพเจ้า

“เพราะฉันเป็นคนไทย ฉันจึงต้องพูดภาษาไทย และรักที่จะพูดภาษาไทย” นาน

ยินยีน บอกข้าพเจ้าด้วยภาษาเงี้ยว ซึ่งแน่นอน เราควรยอมรับว่าเป็นสาขาหนึ่งของภาษาไทย บิดาของเธอเคยได้รับการขอร้องให้ไปรับตำแหน่ง “เหิง” ทำหน้าที่คล้ายผู้ใหญ่บ้านทางฝั่งพม่า แต่ก็ถูกเธอคัดทานอย่างแข็งขัน จำได้ว่าในเช้าของวันลาจาก เราได้ลุยกันไปในกลุ่มหมอกในไร่ฝิ่นอันกว้างขวาง มือข้าพเจ้าสั่นเมื่อเด็ดดอกฝิ่นสีแดงประจงเสียบให้เธอตรงชอกหู และเธอเด็ดอีกดอกเหม็บที่รั้งกุมเสื่อเม็คบนของข้าพเจ้า

“ประหลาดนะพี่นะ ขณะที่คนที่นี่เป็นคนสร้างสรรค์ แต่พวกพ้องของพี่กลับเป็นฝ่ายทำลาย เมื่อไหร่เราจะแลกหน้าที่กันทำเสียนะ”

เป็นคำถามที่จู่โจมข้าพเจ้าจนแทบตั้งตัวไม่ติด นาน ยินยีน หมายถึงอาชีพการปลูกฝิ่นของชาวคอยที่นี่ เธอไม่เข้าใจว่าเหตุใดฝิ่นจึงถูกขัดขวางขณะลำเลียงออกสู่ตลาดมืด แต่ไม่ได้รับการคัดทานขณะพุ่มพังกองงามอยู่ในไร่ ข้าพเจ้าไม่อาจช่วยให้ห่อถ่อเข้าใจได้ว่า แม้นั้นจะไม่ใช่วิธีการที่ถูกต้องที่สุดก็ตาม ในการกำจัดยาเสพติด แต่ก็เป็วิธีการตัดทอนปริมาณที่พอจะทำได้ ในขณะที่วิธีการที่ดีที่สุดคือการให้คนเลิกเสพยาฝิ่นยังทำไม่สำเร็จ

วันของการลาจากระหว่างเราจึงหม่นหมอง เราต่างไม่อาจมอบชีวิตพรศน์ให้แก่กันได้ ทุกคนจะต้องยืนอยู่โดดเดี่ยว ในความเข้าใจอันตนมีต่อชีวิตและต่อต้นพิภพนี้ คาลิล ยิบราน กล่าวไว้เช่นนั้น

ข้าพเจ้าเบนสายทางมาสู่ตะวันออกเฉียงเหนืออีกครั้ง ณ หมู่บ้านโนนหันใน

ขอนแก่น เป็นหมู่บ้านเก่าแก่ที่อุดมด้วยนิทานพื้นบ้านและบทเพลงพื้นเมือง ข้าพเจ้าจำผญาเพราะ ๆ ได้หลายบท

...เมื่อคึกคอกกัน สายตาฟ้าคพื้นคัน
ขั้วมฟ้า...หรือเสียงขับลำนำแคน แว่วหวาน
มากลางดึก

...ยามนอนอ้ายสิกล่อม ยุงตอมที่สืตบ
รับขบที่สืมา อาสาเลี้ยงคู่ชู้อัน ผุงแมงหวี
แมงวัน มิให้มีมาใกล้ ทองในเนื้อใหม่สี
อาสาได้ให้...

และลาวแพน โนนหัน ที่ข้าพเจ้าไม่อาจ
ลืมบทเพลงและผู้ร้องได้ทุกครั้งที่เราคิดถึง
ด้วยความรักและคิดถึง ดูเหมือนลาวแพนจะ
แว่ว ๆ หวานอยู่ใกล้ ๆ

เบิ่งแนเบิ่งสาวงามอน
เบิ่งรูปร่างอรชรมาพื่อนลาวแพน
ข้อยบ่เคยสิพื่อนนำแคน
หากข้อยพื่อนบ่แม่น อย่าไค้คูเบา
ไผสิมาพื่อนนำหมู่เฮา
เป็นสิมาวอนเว้าเฮาบ่ขิ้นเป็นผู้ใด
ขอให้มาโฮมหมู่เฮา
น้องเอยน้องเจ้าเป็นชาวโนนหัน...

ข้าพเจ้าไม่อาจลืมแพงแซง เด็กสาวผู้
ดงามราวกับเทพธิดาของป่า ผู้ร้ายแขนอ่อน
เสล่านำหมู่พื่อนลาวแพนกลางสานวัด แพงแซง
ผู้เคียงسابริสุทธิ์ มัณยุติธรรมหรรอกหรือ
ที่เธอจะถูกคุกคามให้หวาดผวาวอยู่ด้วยลัทธิ
การเมืองฝ่ายตรงข้ามที่เธอไม่เข้าใจและไม่อาจ
จะดิ้นรนให้หลุดพ้นจากวงกรอบนั้นได้

เขียนมาถึงตอนนี้นำพเจ้ามือสั้น กลิ่นแล่ได้
ที่ชอกผมสีน้ำตาลของแพงแซงรินโรยมาถึง
กรุงเทพฯเขียวหรือ ระยะทางเชื่อมโยงกว่า
ห้าร้อยกิโลเมตรระหว่างกรุงเทพฯ-โนนหัน
ถูกตัดทอนให้สั้นลงด้วยความรักและคิดถึง
ข้าพเจ้าได้แต่ภาวนาอยู่ทุกวี่วัน ขออย่าให้
แพงแซงอ่อนแอลงกว่านี้ ขออย่าให้มีวันที่
แพงแซงจะจากโนนหันไปอบรมวิชาพยาบาล
ที่สถานพยาบาลที่เขาชักชวนเลย ถ้าหากวันนั้น
มาถึงจริง ๆ ข้าพเจ้าคงจะเสียใจและไม่อาจให้
อภัยตนเองได้ อย่างที่ข้าพเจ้าเสียใจและไม่
อาจให้อภัยต่อตนเองในกรณีค่าแรงแอยู่ทุกวันนี้

ข้าพเจ้าคิดถึงแรงแไหล่กว้างขวางของ
ค่าแรงแที่ไม่อาจเหยียดขยายออกอย่างทะนง
ได้เมื่ออุดมคติของคนหนุ่มบ้านนอกอย่างเขา
ไม่ได้รับการใส่ใจ เขาถูกปฏิเสธความหวังดี
ในการนำการพัฒนาหมู่บ้าน, ในการเปลี่ยนแปลง
ปรับปรุงจารีตประเพณีบางอย่างที่
แห้งแล้งไร้ชีวิตชีวา

แล้ววันหนึ่งข้าพเจ้าก็ได้รับจดหมาย
ฉบับหนึ่งจากแพงแซง เธอเล่าว่าเดี๋ยวนี้ค่าแรงแ
หลบหนีออกจากหมู่บ้านไปฝึกภาคอาวุธอยู่ใน
ป่าดงดิบแถวดงสีชมพู ในเขตจังหวัดหนองคาย
อนิจจา ค่าแรงแ ข้าพเจ้าอยากพบเขาอีกสักครั้ง
เสียจริง

ข้าพเจ้าลืมนอบสิ่งศักดิ์สิทธิ์อย่างหนึ่ง
ให้ไว้กับเขา

เมื่อต้นปีข้าพเจ้าจึงมุ่งสู่จังหวัดหนองคาย
ณ หมู่บ้านนายาง ซึ่งห่างจากดงสีชมพู ดงดิบ
อันร้ายกาจไปด้วยฝ่ายตรงข้ามไม่ถึงสี่สิบล
กิโลเมตร และค่าแรงแคงอยู่ที่นั่น

ที่นายาง, อุณหภูมิที่นั่นลดต่ำลงจนแคดหนาว ไอหมอกทอดตัวลงมากายกระดูกกับกลุ่มควันเหนือลานดิน เป็นเสื่อหนาวตัวเก่าจำเจของคนที่นี่ ท่ามกลางคนชาติที่ยืนเปลือยตัวเสียดขึ้นไปถึงกลุ่มเมฆและฟ้าที่ทอดต่ำลงมาจนอัดทึบ ข้าพเจ้าพบเด็กหนุ่มอีกคน คำใส, กวีและหมอลำบ้านนอกผู้ถูกแยบยลและวิจารณ์ว่าอารมณ์วิปริต เขาทนต่อความไม่เข้าใจในตัวเขาของผู้คนในเมืองได้ แต่เขาไม่อาจทนต่อความไม่เข้าใจในศิลปะของคนที่นี่ได้ เขามั่นใจว่า พยาทุกบทของเขา คืบเปลือก แต่ก็อุดมไปด้วยศิลปะซึ่งเขาสอดใส่อารมณ์อันแท้จริงลงไป เขาจึงเป็นเด็กหนุ่มอีกคนที่ตัดขาดจากภายนอก เขาหลบเลี่ยงอย่างสงบในดงชาดและพุ่มเหมือดท่ามกลางความกรุ่นระอุไปด้วยความคุมแค้นและทัศนคติที่น่ากลัวต่อชาวเมือง

เช่นกันที่นายาง ข้าพเจ้าพบและไม่อาจลืมสะเพิง, เด็กสาวผู้ไหวหวัมและเอียงอายราวกับดอกสะเพิงอ่อนไหวอยู่ในสายลมหวาน ข้าพเจ้าเสียใจที่ฐานะของข้าพเจ้าไม่อาจช่วยประคองให้เธอหลุดออกมาจากปลักแห่งความหนาวเย็นอันร้ายกาจนั้นได้ แน่นนอนปอดของเธอดำขึ้นไปด้วยไอหมอกที่สูดเข้าไป ทุกวันกับลมหายใจ อีกไม่ช้าหรือที่ข้าพเจ้าจะตอบไม่ได้ว่าจะดีใจหรือเสียใจกันแน่ เมื่อสะเพิงไม่อาจทนต่อความหนาวเย็นได้อีกต่อไป และก้าวไปสู่ความอบอุ่นของกองไฟที่จะลุกโชนขึ้นอาบร่าง-ข้าพเจ้ายังตอบไม่ได้

แต่สำหรับในด้านสะเพิงในเช้าของวันที่ข้าพเจ้าจะจากนายาง และสะเพิงใกล้จะจาก

นายางเช่นกัน-การลาจากคนละอย่าง ข้าพเจ้าเห็นแววยิ้มอย่างปิติโสมนัสในดวงตาของสะเพิงเธอบอกข้าพเจ้าว่ามีความสุขที่สุดและไม่กลัวการลาจากในอีกไม่ช้าอีกต่อไป เมื่อข้าพเจ้ามอบสิ่งศักดิ์สิทธิ์อย่างหนึ่งให้ไว้กับเธอ

ข้าพเจ้าเดินทางต่อไป

จากจุดหนึ่งไปสู่จุดหนึ่งบนแผนที่ประเทศไทย จุดเล็ก ๆ ที่เกือบมองไม่เห็นและไม่ได้รับการใส่ใจบนผืนดินที่แตกกระแหงไทย ห้วยหนองแห้งผากในหน้าแล้ง แต่เอ่อล้นท่วมทันข้าวกล้าและชายคาเพิงพักในหน้าฝนและความหนาวเหน็บที่แทรกตัวอัดทึบอยู่ระหว่างผืนดินดำซึนกับท้องฟ้าที่ทอดต่ำลงมา ข้าพเจ้าผ่านและพบพบและผ่านเด็กหนุ่มเด็กสาวผู้อุดมด้วยทัศนคติชีวิตวรรณคดีและอุดมการณ์อันเร้าร้อนและข้าพเจ้าภูมิใจที่หยุดยั้งความร้อนแรงของเขาไว้ได้ ด้วยสิ่งศักดิ์สิทธิ์อย่างหนึ่งสำหรับยึดเหนี่ยวจิตใจสำหรับเคารพสักการะและนับไหว้

ข้าพเจ้าภูมิใจที่ได้หยุดยั้งความร้อนแรงของเขาไว้ได้ด้วยการมอบ พระบรมฉายาลักษณ์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวให้กับเด็กหนุ่มเด็กสาวเหล่านั้น ซึ่งก่อนหน้านี้เขาไม่เคยเห็นเลย

ข้าพเจ้ายังเสียใจอยู่ไม่พาย ที่มีได้พบค่าแรงอีกสักครั้ง มิฉะนั้นไม่มีวันเสียอะไรที่ค่าแรงจะได้เดินทางไปฝึกภาคอาวุธที่सानอช ●

ก่อนปิดปก

อากาศจักรมอง จารึก พงศ

แวบคิดถึงบทวีรกรรมที่จำไม่ได้ว่าใครเป็นผู้รอนามนี้ขึ้นมาได้เมื่อลงมือเขียนก่อนปิดปก
ขออนุญาตเชิญมาประทับไว้ในกรอบหน้านี้ ด้วยตรงกับความรู้สึกเป็นที่สุด
พระราชจริยวัตร พระราชกรณียกิจ พระเมตตาและกระแสน้ำพระราชหฤทัยที่พระเจ้าอยู่หัวมีต่อแผ่นดิน
และต่อพสกนิกรของพระองค์ท่านนั้น

วารสารข้าราชการฉบับเดียวจารึก ได้ไม่หมด

จึง-อากาศจักรมอง จารึก พงศ

เมื่อหาสาระของวารสารข้าราชการฉบับนี้ คือผลของความพยายามที่จะ ไม่ยึดติดอยู่กับรูปแบบ

หากมุ่งเสนอเนื้อหาอันสมบูรณ์ ลงตัว โดดเด่นและงดงาม

เกี่ยวกับพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

งานเขียนทุกชิ้น คือความตั้งใจที่จะน้อมเกล้าฯ ถวายเป็นราชสักการะและราชสกุติ เนื่องในวโรกาส
วันเฉลิมพระชนมพรรษาของพระองค์ท่าน

วารสารข้าราชการฉบับนี้จึงจะสำเร็จเป็นรูปเล่มไม่ได้ หากไม่ได้รับความกรุณาอนุเคราะห์และความ
ช่วยเหลืออย่างจริงใจของท่านผู้มีน้ำใจงดงามต่อวารสารข้าราชการ ซึ่งบรรณาธิการได้ขอบคุณไว้ในคอลัมน์จาก
บรรณาธิการแล้ว

ถ้าจะขอบคุณซ้ำอีกสักหนใน "ก่อนปิดปก" ก็คงเป็นเพราะ "รู้สึก" และ "ซาบซึ้ง" กับความกรุณา
เหล่านั้นอย่างลึกซึ้ง

และได้สำนึกว่า เมื่อจะทำงานสิ่งใดในส่วนที่เป็นการ "เทิดพระเกียรติ" ของ พระบาทสมเด็จพระ
พระเจ้าอยู่หัวแล้ว เราจะได้รับความร่วมมือ ความช่วยเหลือจากหลายทิศทางเช่นที่ก้ำกึ่งรู้สึกอยู่ในขณะนี้

ใครบางคนตั้งคำถามว่า เมื่อจะทำวารสารข้าราชการฉบับที่มีลักษณะพิเศษอย่างนี้ ทำไมไม่รอไว้ทำในปี
พ.ศ. 2530 ซึ่งเป็นวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจะทรงเจริญพระชนมายุครบ 60 พรรษา

คำตอบก็คือ การที่มีโอกาสได้ทำหนังสือ "ถวายพระพร" แก่พระเจ้าอยู่หัวนั้น

ลงมือทำวันไหน ก็เป็นมงคลแก่ชีวิตในวันนั้น

วารสารข้าราชการตระหนักดีว่า คำถวายพระพรนั้น เป็นเพียงความรู้สึกจากไพร่ฟ้าข้าแผ่นดินที่แสดง
ออกถึงความจงรักและความภักดีที่มีต่อในหลวงเท่านั้น

พรจริง ๆ นั้นมีอยู่แล้วในพระราชกรณียกิจและพระราชจริยวัตรของพระองค์ท่าน

ทุกสิ่งที่คุณที่พระองค์ท่านทรงบำเพ็ญนั้น เป็นพรทั้งสิ้น

ขอพระองค์ทรงพระเจริญ

คณะบรรณาธิการ

ธันวาคม ๒๕๒๕

